DISSERTATIO MEDICA

DE

HOMINE

DEXTRO ET SINISTRO.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

HOMINE DEXTRO ET SINISTRO.

QUAM,

ANNUENTE DEO OPTIMO MAXIMO,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

EWALDI HOLLEBEEK,

S. S. THEOL. DOCT. EJUSQUE IN ACAD. LUGD. BATAVA PROFESSORIS ORD.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*, & *Nobilissimae* FACULTATIS MEDICAE *Decretò*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis rite ac legitime consequendis,

Publico submittit examini

MEINARDUS SIMON DU PUI,

ENCHUSA WESTFRISIUS,

A. L. M. & Phil. Doctor.

Die XXV. *Februarii* MDCCLXXX. *Ab hora* 9 *ad* II *L. S.*

LUGDUNI BATAVORUM,

APUD FRATRES MURRAY,

CIↃIↃCCLXXX.

Quemadmodum enim Homo *quidam* exterior *conſpicitur ex partibus ſenſui obviis compaginatus, ita procul dubio &* interior *eſt quidam* Homo *è debita ſpirituum ſerie, & quaſi fabrica, conſtans, ſolo rationis lumine contemplandus.*

TH. SYDENHAM Epiſt. ad G. COLE.

V I R I S.

NOBILISSIMIS. AMPLISSIMIS.

PRUDENTISSIMIS.

CONSULIBUS.

SCABINIS. ET. CONSILIARIIS.

LIBERAE. IMPERIALIS. CIVITATIS.

CAMPENSIS.

ET.

QUI. ILLIS. AB. ACTIS. SUNT.

FIDELISSIMIS. CONSULTISSIMIS.

HANC. DISSERTATIONEM.

Omni. Obſequio.

Dicat.

MEINARDUS. SIMON. DU. PUI.

PRAEFATIO.

Titulum Dissertationis hujus miraberis forte B. Lector, cum novitatem prodere videatur atque obscuritatem quamdam prae se ferre: levi autem adumbratione concipies facile, quid significet. Ab HIPPOCRATIS *quippe tempore ad hunc usque diem Historiae memorantur morborum, qui Symptomata & Evacuationes criticas in dimidia tantum nostri Corporis parte manifestarunt, sic ut unius Lateris actiones possint laedi, dum alterius consuetum Naturae iter sequantur, ac officia sua praestent illibatae. Hae itaque, cum fideli adnotatione eorum morborum existentiam perdiscerem, atque eam confirmari cognoscerem simul variis Observationibus, quas mecum Viri Clarissimi & Doctissimi (quibus pro beneficio hoc publice debitas persolvo grates) communicarunt, quaeque hanc*

Dissertationem nunc adornant; effecerunt, ut, Sydenhamio *praeeunte (qui Nervorum Systema tanti momenti credidit, ut illud* Hominem in Homine *appellaverit) Morborum genera, quae unum tantum Corporis Latus adfligunt titulo* Hominis Dextri & Sinistri *affectionum insigniverim. In hoc autem inprimis incubuisse me scias, ut, quemadmodum de Systematis Nervosi morbis dextri sinistrive Lateris ab omni aevo omnibus constitit Medicis, ita & Observationum testimonio, illisque & oeconomiae N. C. legibus fundata Ratiocinatione, stabilire conarer, in Systemate Vasculoso similes locum habere Dimidii Hominis morbos: hos in Prima Sectione, illos in Secunda proposui.*

Biennium elapsum est, ex quo Materiam hanc meditari, atque ad illam pertractandam congerere, quae usui mihi forent, susceperim. Subvene-

ne-

nerunt interea temporis multa, quae prius ad finem perducere hanc Dissertationem impediverunt: prae ceteris peregrinatio in Angliam Galliamque, quo praecepta, quae mihi tum in Groningana, tum in Leidensi, Academia in Praxi Medica, Chirurgia & Arte Obstetricia comparaveram, frequentiori morbos videndi occasione ac Exterorum doctrina atque experientia, in utriusque Regni Metropoli, stabilirem & firmarem. Susceptum iter, quemadmodum studiis meis proficuum, sic pariter huic Opusculo non inutile fuisse, confido: toto enim illo tempore mihi colligendi Observationes varias, & saepius severiusque de hac materie cogitandi fuit occasio. Sic quidem factum est, ut nimiam forte materiae ubertatem acceperim, & ultra solitos limites excurrat haecce Dissertatio; simul autem sic contigit, ut paulo penitius ejus sub-

jectum perspicere, & Materiem hanc, nemini adhucdum, quantum novi, ex professo pertractatam, pro dignitate quadantenus perscrutari potuerim. Longe tamen abest B. L., ut sentiam, me in omnibus rem acu tetigisse, &, quod agendum erat, peregisse: facile enim video, Tractatum hunc non uno laborare vitio, atque hiatus & defectus varios in eo dari; ipse probe sentio: hos adimplebit forte dies postera, Medicina enim (ut recte inquit BAGLIVIUS) non ingenii humani partus, sed temporis filia.

Hoc omne est, quod praefari volui. Vale Lector, ac nostris conatibus, si qua laude digni sunt, fave!

Dabam Lugd. Batav.,
die 25. Februarii
CIↃIↃCCLXXX.

DISSERTATIO
MEDICA
DE
HOMINE DEXTRO ET SINISTRO.

SECTIO PRIMA.

DE
ADFECTIONIBUS ALTERUTRIUS LATERIS, INPRIMIS EX VASORUM SYSTEMATE ALIISVE PARTIBUS DEDUCENDIS.

Introductio.

Suos sane habent usus nostri corporis partium diversarum duplex numerus, functiones eaedem: his corpori elegantia conciliatur major; harmonia perfectior; numeri, ponderis & mensurae symmetria concinnior; ex effectibus porro ac Naturae ordine, quem in his tenent C. H. leges, elucescit, partium harum numerum duplicem vitae non raro conservandae munia esse potentissima, sic ut pars altera laesae, suave functione interturbatae, nonnunquam suppetias adferat insignes, alterius vices non raro gerat integras, aut alia producat praesidia, sine quibus, ni talis obtineret partium divisio, vita persistere haud potis esset.

 Haec

Haec hominis in duas quasi partes, *dextram* & *sinistram*, divisio ut levi observatur scrutinio, sic ejus pro N. C. salute facillime inveniuntur emolumenta: quod si autem systema vasculosum, &, quae huc suam symbolam conferunt, partes alias ita comparatas afferamus, ut ex harum fabricâ & actione morbi nonnunquam nascantur, qui dimidiatam tantum corporis partem adfligunt, non ita forte consentientes inveniemus plures, nisi dicta probentur. — Nec mirandum hoc; cum enim fluidum vitale, solâ N. C. actione elaborandum, ex utriusque cordis cavitate per suos sibi privos canales & maeandros, rectos, incurvatos, obliquos, anfractuosos, magnos, minimos per omnem N. C. partem legibus hydraulicis, hydrostaticisque premi, ferri, propelli, perque alios revehi, sic ut totam machinam pervagetur, quibuscunque etiam imbuta proprietatibus, quaevis particula sanguinis, sibi imaginetur tantum judex praecipitantior, nec ad alias, hic certe adferendas, caussas attenderit curatius; non facile perspiciet certe, quî fiat, ut ex eodem latice, totum circumvagante corpus, unicum modo adfici possit latus, intacto superstite. — Et hoc argumentandi genus etsi speciem aliquam habere videatur, factis tamen ipsis refellitur: tot enim haec res observationibus est stabilita, tot exstant effectus ejus certi, ut nullus de eâ dubitandi supersit locus.

Materies haec ordinem requirit justum: quod, quum alia non sit via, quâ in cognitionem caussarum descendere liceat, quam per sollicitam observationem effectuum & phaenomenorum, perque corollaria ex his aut sponte fluentia, aut necessitate mathematicâ inde deducta, congruum est, ut quid hac de re Auctoribus observatum sit proferatur; dein in horum phaenomenorum caussas inquiratur,

at-

atque inde poſtmodum ſequelae deducantur legitimae, quae praxin illuſtrant medicam.

CAPUT I.

OBSERVATIONES MORBORUM DIMIDII HOMINIS CONTINENS.

§. I.

Genarum rubores; albedo Linguae è directo pulmonis adfecti; linguae intumescentia & rubedo dimidiae.

Practicis notatum eſt frequentiſſime (*a*), in pectoris adfectionibus, iis praeſertim, quae peripneumoniae; haemoptoae; vomicae; phthiſi; pulmonumque inſequuntur tuberculis, alterutram genam, prout dexter, vel ſiniſter obſeſſus pulmo eſt, rubore tingi notabili. In peripneumoniâ ſanguinis colore naturali haud diſſimili. In aliis autem mox memoratis morbis alteruter ille rubor floridioris ingenii eſt & coloris exaltatioris, ita ut praediſpoſitis colores iſti amoene roſei intermixto candido horum malorum perſaepe infida ſint praenuntia.

Haud ita frequentioris effectus ſunt, quae peripneumonicis accidere notavit Cous: nimirum linguam quandoque albidam fieri in integrum, ſi totus adfectus fuerit pulmo, & pro dimidiâ tantum parte,

(*a*) Vid. inter alios venerandi Senis Cl. Oosterdykii Inſt. Med. Pract. Lib. IV. Morb. Part. C. III. §. XV. C. IV. §. XI. C. V. §. IX. & C. VI. nec non Ill. Swietenii Comm. Tom. III. pag. 645 & 673.

parte, ejus si demidia fuerit adflicta pars: inquit enim (*b*), „In pulmonis inflammationibus si lin-„ gua tota alba fiat ac aspera, ambae pulmonis „ partes inflammatione vexantur, quibus vero „ dimidia lingua, qua parte id adparet, inflam-„ matio adfligit." — Hoc HIPPOCRATIS confirmantes dogma nullas aliis recensitas Auctoribus inveni observationes.

Dimidiatam hanc linguae dispositionem vigere non raro absque eo, ut suam hic quasi symbolam conferant pulmones adfecti, aliorum comprobant observationes: quandoque etenim tumere tantum dimidiam linguam & in Act. Acad. R. Chir. Paris. & in Ephemerid. N. C. legitur. Prior observatio in dicto opere occurrit Tom. V. p. 515., ubi Cl. de LA MALLE memorat, quod post faucium exortum vitium, & inde natam deglutitionem difficilem, dimidia tumuerit lingua: postquam enim haec memoraverat, ita pergit. „ *On lui prescrivit des* „ *boissons refraîchissantes: & elle paroissoit hors* „ *d'affaire, lorsque au bout de quelques jours, dans* „ *la nuit du dix-sept au dix-huit du mois la langue* „ *se tumefia dans toute sa longueur du coté gauche:* „ *quoique le gonflement n'affectat qu'un seul coté,* „ *il etoit si considerable, qu'il genoit la respiration &* „ *rendoit la deglutition impossible.*" — Posterior invenitur in memoratis Actis Dec. I. Ann. VI & VII. observ. IX. pag. 20., ubi de hirudinum successu felici in cephalalgiâ inveteratâ agens haec interserit Cl. LANGELOTTUS „ Sed novo quodam exem-„ plo idem ille heros hirudinum singularem effe-„ ctum in contumacissimo linguae tumore est ex-„ pertus: induruerat lingua ad partem sui dimidiam,

(*b*) Coac. Praenot. n. 400. Ed. Foës.

„ diam, idque ex bilis atrae defluxione, ita ut ari-
„ di inſtar ligni immobilis in ore haereret, vixque
„ ulli uſui ſufficeret." Obſervatio illa memoratur etiam in *Memoir. de l'Acad. R. de Chir.* l. mox cit.

Nec tumere tantum dimidiam linguam, verum etiam nigredine tingi quandoque ſolam, patet ex obvatione, litteris conſcriptâ (quibus eo major habenda fides eſt, quod de alio morbo agentes, de linguae vitio quaſi per tranſennam modo moneant) a Chirurgo quodam expertiſſimo, atque in Patria noſtrâ haud incelebri, qui aegri, dolore fixo dextri lateris capitis & maxillae ſuperioris laborantis, una cum nigredine linguae dimidiae lateris ejusdem, habuerat curam, quam mecum pro ſolitâ erga me benevolentiâ communicavit Clar. Praeceptor van Doeveren.

§. II.

Coloris cutis Ictero depravati exempla.

Hujus coloris depravati exemplum manifeſtisſimum Conradi Bertholdi obſervatio eſt de ictero corporis dimidii, qui ita ſeſe obtulit.
„ Icterum unius lateris hactenus apud nullum au-
„ ctorem reperi, obſervatus tamen à me ante bien-
„ nium in generoſiſſimo de St. ſeptuagenario ma-
„ jore, qui cum ab ira, cui graviori per na-
„ turam obnoxius erat, apoplexia corriperetur,
„ quam hemiplexia dextri lateris excepit, ſimul
„ ictero partis ejusdem laborabat, corpus ad-
„ eo accurate quaſi dividente, ut etiam na-
„ ſi dextrum latus icteritium eſſet, ſiniſtrum
„ vero colorem naturalem retineret, haud ſecus
„ ac in ſene quodam podagrico altera quoque naſi
„ me-

(c) Eph. N. C. Cent. III. obſ. 64.

„ medietas adfecta ab ETMULLERO (*d*) observata
„ est. — Quamvis autem Dn. aeger propter aeta-
„ tem ab omnibus pro deplorato haberetur, cum
„ & urina supprimeretur; V. S. tamen & con-
„ venienti cephalicorum cum Bezoardicis, quae
„ inter tinctura Michaëlis valde proficua depre-
„ hendebatur, conjunctorum usu intra duas sep-
„ timanas restituebatur, ita ut icterus quoque dis-
„ pareret. — Incolumis ab eo tempore integrâ-
„ que valetudine exstitit usque ad finem Octobris
„ anni superioris, quo iterum ab ira frequentiori
„ casuque nocturno continua febre correptus, cum
„ propter octiduanam absentiam meam, qua Au-
„ gusto Electori Brunsvicensi Domino meo Cle-
„ mentissimo vocabar, alteri cuidam medico sese
„ committere coactus fuisset, seu propter muta-
„ tionem hanc, seu quoque aetatis ratione morti
„ tandem in praedam cessit." Hanc recensuit observationem MORGAGNIUS (*e*), inque illius caussam, ut obiter ipsam tetigerat observationem, obiter etiam inquisivit; verum de hac infra dicendi erit locus.

Non ita dimidiati quidem praecise corporis at singularium tantum corporis partium ictero infectarum, ut dextri praesertim brachii, faciei duntaxat, aut mammae, aut digiti, vel unguium ROSENIUS ex PAULINO (*f*) & Actis N. C. (*g*), & ex Diario medico Gallico (*h*) VOGELIUS meminere (*i*). Hisce absolutis pergo ad alia exempla.

§. III.

(*d*) In Collegio Practico Oper. Tom. 2. pag. 844.

(*e*) Epist. Anat. Med. XI. art. 14. de S. & C. morb. per Anat. indagatis.

(*f*) Obs. Dec. I. 9.

(*g*) Vol. IV. Obs. 112.

(*h*) Journal de Medecine M. de Fevrier 1768. p. 163.

(*i*) Praelect. Pract. Titulo Icteri.

§. III.

Unius lateris Sudores.

Horum aliquas colligere obſervationes mihi annales ſuppeditarunt medici: quas ſequenti ordine accipite.

„ Prudentisſimus J. J. EERHARD XIII. Vir „ Argentoratenſis per omnem vitam tantum ſudabat in dextris corporis partibus: egoque vidi in „ fronte & alibi dextrum latus ſudore madere, „ ſiniſtrum nunquam. Obibat pie paucos ante annos ſexagenarius hydrope" (*k*).

„ Numero aliquot (inquit LEDELIUS (*l*)) „ deprehendi perſonas Gorlicii Luſatorum curae „ meae, ob aegritudines varias, ſubditas, quibus „ altero latere ſudante, alterum minime humectatum deprehendi: nec tantum è Nobilitate, ſed & „ è plebejis fuerunt, ita ut jam non amplius pro „ raro ſit reputandum".

„ Sutoris Quedlinburgenſis uxor adhuc vivens, „ ſucci plena, caeteroquin ſana & vegeta, ubi „ corpus à motu vel calore externo, vel aſſumto „ ſudorifero calefit, in ſingulis ſiniſtri lateris partibus à capite ad calcem usque ſudorem profundit largiſſimum, in dextro vero latere ne minima ſudoris gutta nec mador unquam erumpit, „ id quod ego partim non modo ſaepiſſime vidi, „ ſed ipſa quoque hoc à pueritia, quantum recordari poteſt, non aliter contigiſſe, conſtanter as- „ ſe-

(*k*) Vid. Obſ. D. GEORGII FRANCI in Eph. N. C. Dec. I. Anno IV. & V. Obſ. C.

(*l*) Ibid. Dec. III. A. II. Obſ. LII.

„ ſeverat. Quod autem hic quam maxime mirandum mihi videtur, illud eſt: quoties haec femina ex marito concepit (eſt autem quinque jam liberorum mater) ſtatim à conceptionis & hinc geſtationis tempore ſudorem per corporis partes in utroque latere ordinarie prorumpere obſervat; exantlatis vero partus laboribus eo ipſo momento dextri lateris pori concidunt, ac firmiſſime iterum clauduntur, adeo, ut ipſa ſudorem totius corporis pro infallibili conceptionis ſigno in ſe jam agnoſcat, habeatque. Extra ingravidationis vero tempus etiam in balneo calidiſſimo per diaphoretica maxime volatilia (quod aliquoties tentavi) ſudor nullatenus allici poteſt. Ipſa interim nulla hinc ſentit ſanitatis incommoda, niſi aliqualem ſiniſtri brachii ac totius fere ipſius lateris gravitatem, forſan à latice ſeroſo illuc copioſius affluente oriundam" (*m*).

Duplicem, cujus ejusdem fere generis altera eſt, obſervationem memoriae prodidit Cl. Hartmannus (*n*), eo tamen cum diſcrimine, ut faemina haec, cujus meminit, ſudores tantum pateretur dimidios, quotiescunque geſtaret utero. Altera eſt de faemina perpetuo fere ex cordis palpitationibus laborante, ſiniſtri ſolius lateris ſudoribus perfuſâ.

Inſequatur jam obſervationum ejusdem generis par à Clar. P. Rommelio conſervatum (*o*):

„ Ill. & generoſa quaedam Baroniſſa, re exigente,

(*m*) Ibid. Obſ. D. Jacobi Schmidii in Dec. II. A. II. Obſ. CXXVI. p. 287.

(*n*) In diſſert. de Sudore unius lateris edita Halae ad Salam A. 1751. 4to. p. 38, Not. 26. in fine.

(*o*) Mox cit. Eph. N. C. Dec. II. A. X. Obſ. CXCIV. p. 376.

„ te, ad ſudorem proclivis, in lecto facile ſudare „ poteſt, nec leve inde juvamen ſentit, utpote „ eryſipelate haud raro vexata. Circa ſudationem „ tamen hoc ſingulare habet, ut, quoties vult, uni„ cum ſaltem latus, & quidem illud quod liberum „ eſt, & cui non incumbit, ſudare obſervet, al„ tero omnino ſicco manente: cum itaque ad ſu„ dandum ſe componit, illi lateri incumbere ne„ ceſſe habet, quod ſudore minus opus habere „ credit, alia demum vice, alterum latus etiam „ pari modo ad ſudandum debito ſitu diſpoſitu„ ra. Mirum ſane videri poſſet, oppoſitum & „ minus incaleſcens latus ſudare, cum tamen ra„ tioni & naturae magis conveniens videatur, la„ tus magis calefactum, & reliqui corporis mole, „ praeter ſtragula, magis onuſtum, quam illud, „ quod reſpectu hujus lecto vel ſtragulis leviter „ ſaltem tectum eſt, ſudare debere".

„ Alia mulier ſcirrhoſa hepatis duritie laborans „ ſe neque in lecto, neque in ſudatorio (quod „ more plebejo per ſe & proprio conſilio facere „ ſolita eſt) in latere & hypochondrio dextro ſu„ dorem prolicere poteſt; etiamſi latus ſiniſtrum „ recte madeat & ſudorem emittat. Imo non ſo„ lum dictum latus non ſudat, ſed quod mage mi„ randum, dum totum corpus reliquum incaleſcit, „ & ſudore quaſi diffluit; hoc tamen latus ſemper „ ſiccum & frigidum manet, & patiens frigus haud „ leve illius lateris ſentit".

PECHLINUS (p) porro protulit, ſe vidiſſe una parte copioſos effluxiſſe ſudores, ubi dimidium corporis rigebat, neque lecti commoditate injectisque ſtragulis, ut concaleſceret adduci potuiſſe, illaque quicquam adjuvaſſe.

Nec

(p) Obſ. Phyſico Med. pag. 342.

Nec omittendus eſt, quem in ſe ipſo fuit expertus mox laudatus Cl. Hartmannus (q), unius lateris ſudor, cujus hiſtoriam dedit ſequentem (r):
„ Praeter illud, quod dextrum latus peculiari-
„ ter hic ſudor occupat, ſemperque & prior eſt
„ & copioſior illo, qui in altero ſub vehemen-
„ tiori demum ſudatione exſtillat, hoc quoque
„ commemorandum eſt, ipſum hunc ſudorem vel
„ à leviſſima cauſa fieri effuſiſſimum. Atque haec
„ eſt omnis tam prodeuntis ejus, quam permanen-
„ tis ratio. Quotiescunque lateri dextro immi-
„ net, vel moderatiſſima corporis agitatione, vel
„ temperato admodum calore, vel attentâ quadam
„ animi meditatione, vel alia quacunque cauſâ, ſan-
„ guinis motum etiam perquam leviter augente,
„ irritatus, primo in dextram genam ea, quae in-
„ terno oculi cantho propior eſt, parte madorem
„ emittit parum percipiendum, mox vero celerri-
„ me in guttas coit maximas, frontisque, & naſi,
„ & menti, & pectoris, & omnis reliqui corporis
„ partem exacte dimidiam largiſſimo latice perfun-
„ dit. Qua durante illuvie illud quoque ſingulari-
„ ter obſervandum eſt, adfectum atque ſudore
„ inundatum latus ad tactum frigere, alterum ve-
„ ro naturali ſuo tepore eſſe temperatum. Tan-
„ dem in ſiniſtro quoque latere ſudoriferi pori
„ ſuos humores emittere incipiunt; raro autem,
„ niſi ſumma ſit ſudatio, ultra madorem ſudant.
„ Cui quidem ſudoris hujus inſoliti effluentiae
va-

(q) Vid. laudatam mox diſſert. p. 4, 36 & ſeqq., ubi in nota 25. ſudor ſiniſtram capitis partem poſt prandium & coenam occupans ex Marcello Donato L. VI. *De Medica Hiſt. Mirabili*, & aliorum ſudorum particularium memorantur hiſtoriae.

(r) §. XVIII. & XIX.

„ varias nonnullas ſingulares ejusdem lateris infir-
„ mitates adjunctas ſentio, quarum aliquas, quae
„ ipſum ſudorem cognatione maxime attingunt,
„ mihique indeſinenter fere atque perpetuis inſul-
„ tibus infeſtae ſunt, conciſo expediam ſermone.
„ Potiora in caput intenduntur mala: quandoquidem
„ illud freqnentius ex ἡμικρανίας dolet; dexter ocu-
„ lus ſiniſtro multo hebetior eſt; dextram narem
„ inceſſabilis occludit gravedo atque deſtillatio, &
„ ipſa lingua, dextra ſui parte, veluti ſubnerva-
„ ta, difficilius movetur. Univerſo vero lateri
„ dextro, praeſertim ſcapulae, femori & tibiae,
„ continui incumbunt rheumatismi. Taceo fre-
„ quentes dextri pulmonis dolores acutos & veluti
„ punctim illatos, ipſosque inſignes ex dextro ſo-
„ lum hypochondrio labores." In inſequentibus §§. in hujus ſudoris cauſſas inquirit, quas, donec inferius fuerit perventum, nunc mittimus.

Non ita totum quidem corpus dimidium, at faciei ſolius dextrae partis omni tempore pomeridiano infeſtantem ſudorem in nobili quadam virgine Groningo-Omlandicâ abhinc aliquot annis Clar. Praeceptor VAN DOEVEREN obſervavit & mecum communicavit.

Obſervationis inſuper ſudoris magis particularis à poſteriori colli parte, cum aliquali cutis rubore & ardore erumpentis, copioſiſſimi, intra 24. horas hunc locum omnino deſerentis, dorſum poſtmodum eodem modo usque ad nates occupantis, ac reliquis intactis aliis partibus demum poſt aliquot dies evaneſcentis, Auctor eſt ANDRAEAS KELLNERUS (s).

§. IV.

(s) Act. Phyſ. Med. Vol. IV. Obſ. CXV. p. 452.

§. IV.

Calor Frigusque alterutrius lateris.

Horum primas teneat partes ante jam memoratus PECHLINUS (*t*), qui haec effecta se obfervaffe afferit „ vidimus, inquit, profecto, ubi unius „ lateris extremum erat frigus, alterum caluiffe: & nonnullis interjectis addit, „ vidi & novi faemi- „ nam praecipuam, quae ad paroxysmos epilep- „ ticos identidem recurfantes dimidii corporis, „ à capite ad calcem, ftupore & *frigore*, oculi fi- „ niftri coecitate, cordis concuffione tam vehe- „ mente, ut & à vicinis audiri poffet, afficieba- „ tur, immuni femper & feriante altero latere."

Calorem & fudorem dimidii corporis à fe ipfo obfervatum Clar. habet J. F. CLOSSIUS (*u*): Auctor hic, poftquam J. SCHENCKII (*v*) memoraverat hiftoriam Monialis, *cui, quotiescunque balneum ingrediebatur, aut levi aliquo exercitio corporis utebatur, toties infignis quaedam rubedo in dextro latere à fronte usque ad pedes suboriebatur, finiftro naturalem omnino colorem fervante*, fe puerum quendam Tubingenfem faepius vidiffe fcribit, „ qui, quo- „ ties incalefcebat, in fingulis dextrilateris par- „ tibus à capite ad calcem usque rubore, mado- „ re & fudore perfundebatur, in finiftro inte- „ rim latere nullam, neque coloris, neque calo- „ ris, mutationem patiens, ita quidem, ut, ju- „ cundo prorfus fpectaculo, in facie, frontis, nafi, „ labiorum, menti, cet. partes, examuffim dimi- „ diatas, verfus dextram calidas, rubicundas, madi-

(*t*) L. l.

(*u*) Spec. Obf. mifcell. novae variolis med. meth. adjectum. Obf. XXIII. p. 102.

(*v*) Obf. Rar. Cap. de cute L. V. Obf. V.

„ didas, verfus finiftram autem frigidas, palli-
„ das, ficcas, confpicere liceret."

De febre particulari intermittenti, non quidem è perpendiculo, at horifontali divifioni parallelo, dimidium corpus occupante, mentionem injicit medicus D'AUXIRON in *Diario medico Gallico* (*x*): quae tamen non adeo proxime fcopum meum tangit, ut eam ulterius memorare neceffarium duxerim.

§. V.

Eruptionum cutanearum variae fpecies.

De his variis variae Auctoribus recenfentur diverfitates, varii earum metafchematismi. — Inter medicos, qui hac de re fuas memoriae prodiderunt obfervationes, agmen hic ducat faepius jam laudatus PECHLINUS (*y*), qui in fcorbuto, ejusque filiâ (ut dicit) fcabie, an recte? non femel unum fe latus ad perpendiculum maculis, puftulis ulceribusque foedari, altero immuni, notare meminit.

Infequatur hunc Cl. J. ERN. GREDINGIUS (*z*), qui noctambulonis, cujus hiftoriam tradit b. LUDWIGIUS (*a*), diffectionem tradens adnotat, mortui petechias nigras, violaceas, atroque-rubentis coloris, à lentis magnitudine ad acus puncturae tantum, circumferentiam, uberrima copia fere folam frontem, exceptâ fuperiore humeri finiftri parte, *quae unica eaque fola* notabatur, occupaffe.

Va-

(*x*) Journal de Medecine, Chir., Pharmacie &c., par M. ROUX. Tom, XXIV. Janvier 1766. p. 60.

(*y*) In faepius memorato Tractatu.

(*z*) LUDWIGII Adv. Med. Pract. Vol. II. Parte III. pag. 451.

(*a*) Ibidem. Vol. II. Parte II. pag. 289.

Variolas dimidiam tantum corporis ſuperficiem infeſtantes obſervavit ſolus, quantum ſcio, PECHLINUS (*b*), qui dicit „ ſemel etiam notavi variolas denſas admodum unum duntaxat latus occupaſſe, dimidiato corpore plane intacto, aut ſummum unis alteriſque puſtulis maculato.”

Variolas veras ſuccedere morbillis, & vice converſa, animadvertere non rarum eſt (*c*); nec rarum eſt, variolas vel morbillos petechias ſibi habere ſocias (*d*); cum putredinis gradu tantopere evecto, ut petechiae produci inde poſſint, nihil eas oriri facilius; rarius longe eſt, variolas veras cum morbillis eodem obtinere in corpore (*e*); rariusque adhuc, morbillos unum, alterum occupare latus.

(*b*) L. l. Corrigendus ergo hic error eſt, quem in citando commiſerunt Cl. WEBERUS (Obſ med. Faſcicul. I. pag. ult.) & Cl. KLEIN (Interpres Clinicus pag. 187.) ac ſi de morbillis in ſiniſtrâ parte, dextra variolis, ad perdiculum diviſo corpore, meminiſſet PECHLINUS. l. l.

(*c*) Cl. VALENT. ERN. COHAUSEN in Act. Phyſ. Med. Vol. VI. Obſ. CIX. pag. 370. ſe in tribus fratribus, eorundem ſorore, aliiſque binis ſubjectis, variolis morbillos ſucceſſiſſe anno 1739. obſervaſſe teſtatur.

(*d*) Eodem in Libro pag. 217. ubi notantur variolae cum interſperſis petechiis.

(*e*) DIMERBROEK Op. omn. p. 248, 302. Hiſt. XIX. SIDOBRE Tract. de Var. & morb. HARRIS de morb. Acutis infant. p. 486. & ſeq. obſ. VII. WEBER Obſ. Faſcic. mox cit. p. 64. Variolas inſititias una cum morbillis conjunctas in variis aegris memorat Cl. BERGIUS, vid. *de Geneesk. Verh. aan de Kon. Sweedſche Acad. medegedeeld, vertaald door* J. B. SANDIFORT, Tom. III. p. 391. & ſeqq. nec non p. 478. & ſeqq. Cuicunque frequenti variolarum inſitioni intereſſe occaſio fuit (& huic multoties interfuiſſe Cl. mei Praeceptoris VAN DOEVEREN benevolentia glorior) obſervare potuerit, frequentem hanc concomitari eruptionem cutaneam, quam nomine *Rash* inſignire Brittanni, quae proxime ad levioris & mitioris ſcarlatinae ſpe-

tus variolas; quandoque tamen illum casum obtinuisse palam facit observatio (*f*) Cl. BEHRENS, qui ETMULLERUM (*g*) observasse variolas in uno & in altero morbillos scribit.

Atque his in recensendis observationibus hic subsisto & ad alia transeo.

§. VI.

Alterutrius lateris Ignis Sacer.

Eruptio datur quaedam cutanea, per dimidiam corporis superficiem à pectore & paulo superius ad imum ventris plerumque sese extendens, ibi locorum dolorem habens comitem, gravem plerumque adeo, ut tactum pressionemve perferendo impares sint aegri.

Morbum hunc dum apud scriptores perscrutari volumus, tam diversa nomina, tantamque nonnunquam symptomatum curandique rationis offendimus diversitatem, ut nescias fere quodnam ei tribuendum sit nomen, atque ad quam speciem referri debeat: modo enim morbum illum *Ignem* nominant *sacrum*, *Ignem* modo appellitant *Sancti Antonii* (*h*); aliis ut PLINIO *Zoster*, HOFFMANNO *Zona* dicitur, dum aliis iterum *Circellum* audit, *Circinum*, *Baltheum*.

Sym-

speciem accedere videtur. Conf. DIMSDALE *on the pres. meth. of Inoculation.*

(*f*) In Eph. N. C. l. ante citato.

(*g*) In collegio Pract. T. 2. pag. 403.

(*h*) ANT. DE HAEN Thes. Febr. divisiones sistentes p. 114.

Symptomata, quae hominis in hoc morbo alienatas qualitates spectant, diversa adeo saepe recensentur, ut modo eam eruptionem à pectore ad imum ventrem infestare medium corpus perpendiculariter, modo Zonam spithamam latam dimidium hominem cingentem scribant Auctores: &, quod ad curam attinet, Medici ad erysipelas hanc referentes speciem hic antiphlogisticam curam adhiberi volunt, & V. S., repetitam etiam quandoque ad quartam vicem, necessariam judicant; dum alii contra, etsi ad erysipelas eam etiam quidem referunt, ad putredinem tamen humorum, ex quâ plerumque suam originem haec sortiuntur symptomata, atque ad gangraenam, ipsis in pustulis saepius nascentem, viriumque hic praesentem prolapsum attenti, potius antiscorbutica, sive antiseptica, praeprimis, hic administranda inculcant (*i*).

Quicquid horum omnium sit, ego morborum tantum, qui unicum latus stricte dictum adfligunt, indagatione occupatus, ac sollicitus parum, quodnam tribuatur illis nomen, modo detur aliqua denominatio, quae morbum, de quo agendi scopus est, determinat, huic adfectioni ex variis illis nominibus *Ignis Sacri* nomen retinui, per quod igitur cum Cl. Ant. de Haen (*k*) intelligo febrim, eamque non raro validam, cum dolore in alter

(*i*) Confer hac de re omnino dissert., quam hoc de morbo conscripsit doct. Murk van Phelsum in Libro, cujus titulus *Verh. over tot de Genees- en Natuurk. behoorende onderwerpen*, Tom. II. ab initio, ubi tam quoad etymologiam nominis variis auctoribus adhibiti, quam quoad alia hunc morbum spectantia, varia, eaque utilia, multo labore & severiori cura congesta reperies.

(*k*) Tract. mox cit. p. 115.

terutrius abdominis plagâ externa, cui se die I°, II°, vel III° ea in plaga adjungunt maculae rubrae, cito in modum grandescentes, dolentesque, variolis discretis majoribus persimiles, sed altiores, & racematim uno in loco secum cohaerentes, tum & interstitia vacua magnaque inter se relinquentes.

Videamus jam, quaenam haec ante dicta confirmantia Auctoribus recensentur signa Doct. VAN PHELSUM (*l*) ex propriis observationibus eandem fere definitionem condidit. En ejus verba, quae hic Belgico idiomate adponere liceat! „ *De* „ *kwaal*, *welke ik thans bedoele*, *heeft zich aan* „ *my doen kennen door geelagtige genoegzaam als* „ *'t in Kinderen zoo zeer gewoone* Springvuur (ignis „ facer) *zich vertoonende*, *doorgaans bruin roode of* „ *zelfs blaauwagtige*, *doorschynende*, *dog schielyk* „ *breekende*, *en hun inhebbend scherp vogt uitstortende*, *heete en zeer pynelyke*, *onregelmaatige blaasjes*, *onder en rondom welken de huid hoog rood of* „ *blaauwagtig* (*zelfs byna zwart*) *gekleurd is*; „ *doorgaans met bruyne of zwarte*, *uitgeholde*, *effene korsten opdroogende*; *meesten tyd alleen aan eene* „ *der zyden*, *omtrend de plaatsen der lever of milt* „ (*zeldsaamst egter*, *zo verre my tot nog toe gebleeken is*, *omtrend den lever*) *en daar boven*, *van den* „ *maagkolk af tot aan den Ruggraat toe*, *als een* „ *onregelmaatig breeden band zich uitstrekkende.*"

Quod si porro decem observationes, quas dissertationi huic adjunxit, perlegere quis cupiat, hanc rem confirmatam inveniet ulterius.

Nec omittenda sunt, quae Cl. A. DE HAEN (*m*) insuper hoc de morbo monuit. Apud Batavos se fre-

(*l*) Vid. Lib. mox citatum p. 3.
(*m*) L. mox cit.

frequenter, Viennae ſemel, hanc febrim obſervaſſe ſcribit, & interjectâ definitione, quam noſtram fecimus, ſic pergit: „ Perpetuâ lege, quantum numeroſi me caſus docuere, non niſi alterutrum abdominis latus occupant. Ita quidem, ut anteriore parte nunquam lineam albam, nunquam à poſtica ſpinam tranſcendant. In hac porro diſtantia, inter lineam albam & ſpinam dorſi, ſunt nonnunquam paucae racematim cohaerentium puſtularum inſulae, aliave multa, aliquando etiam ita, ut Zona ſpithamam lata, paucis liberis plagis duntaxat relictis, medium abdomen perfecte cingat." Hiſce praeterea adjungit, ſe ſemel habuiſſe occaſionem Viennae hunc morbum auditoribus demonſtrandi, idque, quod hucusque nunquam ſibi videre contigerat, in ſolâ facie, quae obſervatio ſic ſeſe habet: „ Vir odontalgiam paſſus dentem ſibi evelli curat, unde dolore curabatur quidem, ſed vacuo in maxilla loco moleſtum ſibi aëris conquerebatur ingreſſum. Hoc totum, quod Anamneſis docebat, quae tamen, num ſequenti malo faverit, omnino dubito. Oritur poſt hac ipſi, media in fronte, tuberculum, triduoque poſt febris horrifica, cum tumore ſiniſtrae frontis, palpebrarum genaeque ejusdem lateris, tumque puſtulae, quales ſupra deſcriptae, omnia loca exacte implentes, ſed ultra mediam faciei lineam minime excurrentes."

Addam nunc trigam obſervationum, quae mecum, dum hanc materiam meditabar, benevole communicatae fuere, quibus quartam, a me ipſo obſervatam, ſuperaddam.

Circa finem anni 1767. in annorum 74. femina Omlandica *Matje Hendriks* dicta, Groningae conſilium quaerente, exanthemata praedicta, dextrum la-

latus occupantia, ex quibus abhinc anno laboraverat & dimidio, obſervavit Clar. meus Praeceptor VAN DOEVEREN. —— Incipiebant exanthemata haec medio in pectore, ita ut mamma illius lateris hiſce infeſtaretur; axillam porro occupabant dextram, ejusdemque nominis ſcapulam, ac circa ſpinam ceſſabant dorſi. Malum hoc, quod Belgis *Rooderiem* audit, invaſit foeminam hanc cum febre & phlyctenis, dicta loca occupantibus, dein ſiccatis, doloroſis, prurientibus, furfuraceis. —— Pleniorem morbi hiſtoriam notandi occaſionem non praebuit unicum, uti fieri ſolet, de morbo conſilium.

Hac de materie cum animum ad ſcribendum adpuli, ac ea congererem, quae aliis hac de re fuerint obſervata, initio anni 1778. brevi tempore antequam ſtudiorum cauſſâ per *Angliam Galliam*que ſuſcepi peregrinationem, ſequentes per litteras mecum de *Igne ſacro* praxi ſuâ confirmatas obſervationes pro ſuâ, quâ utor, amicitiâ benevole communicavit Clar. VAN GEUNS.

„ Cum aeſtate praeterita amico, mihique jucundo, apud nos utereris hoſpitio, & interea indicares, te meditantem thema pro diſſertatione inaugurali incidiſſe cogitatione in affectiones morboſas, quae alterum C. H. latus potiſſimum occupant, relinquentes alterum liberum, memini quidem, de *Herpetis vel Eryſipelatis cutanei* illa ſpecie, *quae inde ab umbilico vel abdominis atque etiam thoracis parte anteriori media per alterum latus diſpergitur, & ſpinam vel mediam dorſi attingit, absque eo ut medium corporis ſive anterius ſive poſterius fere transcendat*, verba me facere, tanquam à me ſaepius obſervata; ſed cum nunc inſtes ulterius, & ſciſciteris de obſervationibus iſtis meis etiam chartae, tuum in uſum, mandandis, moleſtior aliquo modo es. Non

quod haec me vidiſſe frequentius, etiam nunc ſic ſatis in mentem non recurrat, ſed quod ad conſcribenda ea, quae vidi, vix accinctus nunc ſim, propter pleniorum hoc de re annotationum defectum. Cujus tamen defectus cum tu rationes ſufficientes reperies in negotiorum multitudine turbisque, quibus *Groningae* medicinam facientem me nimium profecto obrutum fuiſſe & oppreſſum probe noviſti, excuſabis quidem facile, ſed & aequi bonique conſulere debebis, quae hac de re obſervata minus plene nunc proferam. Quam memoravi *Herpetis vel Eryſipelatis ſpeciem*, Zonam etiam dictam, vel Zoſterem, primum vidi, ante 12. fere annos, in muliere ultra LX. annos nata, habitus pinguis, phlegmatici & cachectici, eruptionibus cutaneis antea quidem expoſitae, ſed levioribus & brevi abeuntibus. Huic nunc, poſt prius perceptum dolorem ardentem, intolerabilem in cute, inde à ſterno per latus ſiniſtrum ad dorſi ſpinam, erumpunt puſtulae confertae, irregulares, aliquae pollicem fere latae, pleraeque minores, cum ignei ardoris ſenſu quaſi cutem corrodentis. Puſtulae hae occupabant idem illud thoracis latus ſiniſtrum, ſed neque ſternum, neque dorſi ſpinam ſuperſcandebant, ſcapulam autem totam tenebant, imo deſcendebant usque ſuper humeri mediam partem ſiniſtri ejusdem lateris. Phlyctenae iſtae brevi livescebant, plorantes ichorem limpidum, acrem, paucum, puris vix quicquam dantes. Cutis interjacens valde rubebat & calebat. Abiere hae intra octo dies in cruſtas aridas, nigrescentes, fundentes adhuc ichorem, & poſt alios octo dies decidentes totas, relinquentesque foveas latiores in cute. — Hic fuit morbi decurſus. Febris maxime adfuit in principio, deinceps vix notabilis. Rediit autem ad ſanitatem tunc haec mulier. — Tu nunc vide-

deris, quatenus cum hisce conveniant, quae CELSUS de *Herpete* ἐσθιομένῳ, vel potius de *Igne Sacro* tradit *Sect.* 3 & 4. *Cap.* 28. *Lib.* V. quae vitia utraque corpora fere seniora tentare scribit, aut ea, quae mali habitus sunt; non tamen memorans illam alterius modo lateris affectionem. Quam tamen non in hac tantum muliere, sed brevi post vidi in sene, inde ab umbilico ad mediam spinam, cui & profundius vorabant ulcera & inducta gangraena cutem adeo lacerabant, ut ferendo non sufficerent vires. Quem lethalem hujus mali exitum adhuc ante paucas menses vidisse succurrit in Matrona provectae aetatis, cujus caussa *Zwollam* arcescebar, huic enim latiores etiam gangraenosae plagae cutem, phlyctenis lividis foedam, perederant usque in pinguedinem, nec sese ultra coxendicem sinistram, inde à lumborum vertebris & osse sacro ad umbilicum & pubem extendebant, descendentes etiam super femore sinistro. Rectissime vero haec mala vocaveris ἐσθιομενα. Est autem in his vitiis frequens denominationum confusio, qua de re videri meretur SEVERINUS *de abscess.* L. IV. C. IX. §. 11. Neque aliena videtur *Zonae* vel *Zosteris* denominatio, quae vitia strictim ad Erysipelatum species ab aliis referuntur. Vid. HOFFM. *Med. Syst. Tom.* IV *Part.* V. *C.* V. §. 6, 7. tum & *Part.* I. *Sect.* I. *C.* XIII. §. 6. & subtilem Nosographum SAUVAG. *Class.* III. *Gen.* VII. *spec.* VIII. item *Class.* I. *Gen.* VIII. *spec.* IV. tandem eximium illum *Chir. rationalis* scriptorem PLATNERUM §. 166 & 919. Sed observatis meis illud adhuc addendum habebam, idque tuam propius in rem, in octo vel decem hominibus utriusque sexus, quibus herpetis hoc genus me tractare probe memini, constanter obtinuisse, ut unum modo corporis latus adfectum fuerit, rarissime & anterius & posterius plagas her-

 pe-

petoſas medium corporis transmeaſſe ne vel digiti latitudinem: porro & pectus & abdomen adeo conſtantes hujus mali ſedes eſſe, ut ultra truncum & forte vel humerum vel femur vicinum, non prodire hoc vitium prorſus crediderim, donec his ipſis diebus, urbis noſtrae *Hardervici* Pharmacopoeum curandum nactus ſim, cui caput infeſtavit malum, excepta ſede in ceteris Herpeti profus ſimile. Scilicet huic, ſexagenario jam majori, prius cum ardore inſigni & rubore cutis cranii capillata dextri lateris, frontis, & palpebrae oculi dextri, intumuit ſpecie eryſipelatis, mox papulae & puſtulae largiores iis in locis elevantur, quae octiduo in cruſtas aridas, nigras abiere, cum tumoris ſubſidentia, & nunc, cum haec ſcribo, ſolvi ac decidere incipiunt. En verum noſtri mali charactera! quae quum vidi, eo magis etiam me inſtigarunt, ut priſtinas meas obſervationes revocarem, & una cum hac reſponſi loco ad litteras tuas perſcriberem. Sedes mali in hoc optimo viro eſt accurate inde à dextra parte nuchae juxta ſuturae ſagittalis latus dextrum, ſuper medium frontis & oculum dextrum, qui etiam prae tumore in principio occluſus fuit. Omnes praeterea, in quibus hoc malum vidi, fuere homines provectioris aetatis, ſaltem ultra L. annos, excepto forte (nam obſcure recordor) uno juniore. In omnibus praegreſſa fuerat prava quaedam ſuccorum temperies, major, minor in hoc illove, &c."

Haec qui paulo curatius conſiderat, percipiet facillime, quam pulcre morborum hiſtorias genuinas conſtituat maſculum illud & naturae convenienter obſervandi ſtudium, & quantum haec cum ante dictis hoc de morbo quadrent hiſtoriis.

Morbi hiſtoria, quam per Litteras eodem fere tempore ad me miſit doct. À ROY, inter Amſtaelo-

lodamenses Practicus nunc egregius, ita sese habet: „ Die 27. Augusti 1775. vocabar ad matronam quandam, sexaginta & aliquot annorum, ratione aetatis constitutionis sanae ac nullo notabili morbo debilitatae, quae abhinc tribus quatuorve diebus insignes in sinistro pectoris latere patiebatur dolores, qui tamen non erant continui, sed quandoque remittebant, imo nonnunquam plenariam intermissionem habebant. Libere respirabat aegra, non tussiebat, neque in inspiratione dolores augebantur. Cutis adfectae partis ad adtactum erat stricta & calida. Pulsus sinistri lateris durus, fortis & simul aliquando nonnihil contractus notabatur. Summas circa praecordia habebat anxietates, & nunc vagis horripulationibus, nunc levi calore totum ipsius corpus continuo ac vicissim afficiebatur: imo in sudores facile deducebatur, simul ac enim lectum petierat, illi erumpebant, ast quum sic dicti dolores intolerabiles evadebant, lectum diutius tenere non poterat. —— Lingua erat squalida, halitus foetebat, languebat appetitus, sitis erat magna, alvus adstricta, foeces nigricantes, foetidae, acerrimae, ingentem quippe ani pruritum ac tenesmum excitantes; urina quoque erat pauca rubra & acris valde.

In caussam hujus morbi inquirens, de eadem aegrotam sedulo interrogavi, vix autem ego aliam detegere, nec illa indicare, potuimus, quam quod in cubiculo, cujus fenestrae undiquaque, ut aër renovaretur, apertae erant, aliquamdiu remanserit, indeque perspiratio forte impedita fuerit. Caeterum etenim sanitas ipsius hucusque illaesa semper fuit, nulla unquam incommoda, nisi vagos dolores arthriticos fuit perpessa, imo ne vel variolas, nec morbillos, nec alius generis exanthemata habuit. —— Abhinc tantum aliquot annis omni aestate

tate in exteriore parte femoris dextri molestum valde pruritum sensit, qui vero hoc anno non adparuit, sed ejus loco totius corporis cutis adeo sensilis fuit, ut adtactum paulo rudiorem ferre non potuerit. An acris quaedam materies cum perspiratione insensibili exsudari solita, hac impedita, retropulsa & ad sinistram pectoris partem delata, ibi dictos dolores jam produxit?

Indicationem feci diapnoicam, aperientem, temperantem simulque leniter laxantem, eumque in finem apozema ex Rad. 5. aper. Flor. samb. Fol. sennae, Rheo, Tamarind. cum sale Polychr. praescripsi, cui strictam ac tenuem diaetam adjunxi.

Sequente die inveni dictos dolores pectus sinistrum deseruisse, sed nunc humerum totumque brachium ejusdem lateris eâdem cum intensitate occupasse, alvum aliquoties motam fuisse; caeterum eadem esse omnia symptomata, unde apozema repetii.

Tertio die omnia adhuc erant eodem in statu; urina majore copia fuerat evacuata, ardens tamen adhuc & flammea; alvinae vero foeces fuerant minus acres & foetidae. — Continuata sunt eadem remedia. — Mane die 30 redeunti narravit vetula, sese hesterno die post recessum meum leviter febricitasse, & post febriculam illam, quae horripulationibus praecipue notanda fuerat, innumeras maculas rubras in conspectum venisse. Examinavi hasce, illasque vidi sane esse innumeras, variae magnitudinis (aderant quippe, quae denarium magnitudine superabant) ruberrimas, inque iis plurimas pustulas, maximam partem confluentes, rubras, pellucidas, acri quodam liquore repletas, intolerabilemque pruritum excitantes conspexi. Sed, quod notatu est dignissimum, exanthemata illa nullibi nisi in pectoris sinistra parte sub axilla, in humero ac

ac toto brachio ejusdem lateris, partibus hisce simul plus minus tumentibus, apparebant. Pulsus nunc erat multo plenior, mollior; calor cutis minus urens; anxietates praecordiorum nullae, & sitis naturali nequaquam major; uno verbo, multo melius nunc valebat aegrota. Sed querebatur una cum eruptione exanthematum fauces valde dolere cepisse, & revera hae insigniter rubebant; quem in finem itaque gargarisma ex Infuso *Fl.* sambuci cum aceto & melle paratum praescripsi, & pariter idem apozema, unde optimos videbam eventus, iteravi. — Pustulae die 31. insigniter increverant, ast non erant adeo rubrae, neque etiam maculae tantopere rubebant, pruritus similiter non erat adeo magnus, & inflammatio faucium erat multum sedata. Verum querebatur nunc iterum de dolore atroci, pungente sub axilla dextra, simili illi, qui ante aliquot dies exanthematum eruptionem praecesserat. — Pulsum hujus lateris tangens inveniebam eum duriorem, velociorem & nonnihil contractum, dum jam in sinistro latere mollior erat pleniorque, ita ut in dextro latere exanthemata nunc eruptura crederem: quare eadem praescripsi remedia.

Verum 1 Septembris dolor dextri lateris disparuerat, & nullum exanthema in illo adparebat, pulsu etiam in hoc brachio nunc rursus molliore ac pleniore, cum jam denuo sinister pulsus durior & contractus magis tangeretur. — Sed hesterno die, circa vesperam, nova iterum aegrotam invaserat febricula, quasi suppuratoria, nam maculae omnem fere rubedinem nunc amiserant, imo multum disparuerant, & plurimae pustulae non tantum majores, ast etiam flaviores conspiciebantur: in pectore quoque (sine dubio per attritum vestimentorum) jam multae ruptae erant, & materiem sero tenaciorem ac pure tenuiorem, quodammodo flaves-

centem fundebant. Ruptae puſtulae ſubſidebant, neque ullum amplius pruritum cauſſabant, ita ut aegrota nunc multo tranquillior eſſet, & levem tantum pateretur pruritum ex puſtulis nondum apertis, vel à novis denuo exortis, nam hoc mane novas nonnullas diſcretas puſtulas in facie, auricula, labiis, mento, manu digitisque ſiniſtri lateris conſpiciebam, quas febricula heſterna forte etiam erumpere fecit. — Appetitus jam vigebat, alvus bene reſpondebat, & urina multo minus rubra acrisque emittebatur. — Idem idcirco apozema, ſed ſtrictiori doſi, praeſcripſi.

Sequente die omnia adhuc bene ſuccedebant. Plurimae puſtulae iterum tumidiores ac quaſi maturae erant. Maculae omnes plane evanuerant. Optime ſeſe gerebat mulier, & leve tantum adhuc incommodum ex nondum maturis puſtulis patiebatur. — Continuavi eadem remedia.

Die 3. puſtulas, quae nondum ruptae fuerant, ut in brachio, multum exſiccatas inveni. In pectore autem (ubi maximae omnium fuerunt, piſorum quippe nonnullae magnitudinis) humore, quaſi purulento, ſaltem multo, quam antea ſpiſſiori, heri adeo diſtentae fuerunt, ut collum cumque collo caput flecti vix potuerint. Sed hac nocte (procul dubio per agitationem corporis & attritum veſtimentorum) illae ruptae ſunt, materiemque valde tenacem eructarunt. — Verum querebatur iterum hodie mane de dolore pungente in brachio, pectore & humero ſiniſtris, ſed tantum ſuperficiali, & in cute ſola habente ſedem. — Pulſus hujus lateris quoque durior erat, dum in oppoſito contrarius obſervabatur.

Die 5 & 6. puſtulae ſenſim magis magisque exſiccabantur, cruſtae decidere incipiebant, & omnia citam promittebant curationem.

Die

Die 7. dolor ille punctorius brachii, pectoris & humeri ſiniſtri, qui 3°. hujus menſis notabatur, plane evanuit, inprimisque imminui cepit, quando adfectae partes cruſtis tegebantur, & tunc etiam ſenſim ceſſavit omnis calor urens, qui, praecipue initio morbi, aegrotam immaniter vexavit. — Pulſus ſic quoque ad naturalem rythmum in ſiniſtro brachio ſenſim rediit, & hodie nulla amplius differentia inter utrumque carpum obſervari poteſt. Cruſtae ſiccatarum puſtularum adhuc continuo decidunt; notandum autem, nullam rubedinem in cute poſt elapſas cruſtas remanere, & nullam ne vel minimam quidem puſtulam in dextra corporis parte adparuiſſe.

Sanatam igitur ſic à morbo ſuo exanthematico feminam hancce judicavi: ſaepe autem poſtea ex illâ, ejusque conſanguineis audivi, in partibus, quae exanthematibus obſeſſae fuerant, ſed praecipue in pectore, tantam ſenſilitatem ſuperſtitem manſiſſe, ut vel minima aëris viciſſitudo, leviſſimaque tempeſtatis mutatio dolorificam valde ſenſationem in iisdem ad hoc usque tempus producat.

An itaque morbus hicce, qui certe in decurſu ſuo ſingularis admodum erat, fuit vere varioloſus, quo nunquam antea laboraverat foemina? Ex iis, quae exanthematibus anteceſſerunt, exque iis, quae durantibus hiſce, poſtque ea acciderunt vix credibile. An fuit Varicella CULLENII? Eſſent, qui adfirmarent, darentur quoque, qui ad hanc ſententiam non facile ſe deduci ſinerent."

Me judice (quod tamen pace doct. Viri dixerim) morbum hunc ad *Ignem Sacrum* eſſe referendum, ex loco, quem illi adſignavimus, patere videtur; nec me in hiſce ab juſto tramite deflexum crediderim: hiſtoria etenim ea ſi cum praecedentibus conferatur, perſpicienti, ni fallor, pa-

tebit hunc morbum inter & *Ignem ſacrum* quoad ſymptomata pathologica tantam eſſe convenientiam, ut huic titulo adponendum illum eſſe conſentiat facile.

Ipſe Ego Londini A°. 1778. eundem *Ignem ſacrum* in dextro pectore, brachio & ſcapulae parte ejusdem nominis homini, alio caeterum laboranti morbi genere, videre memini.

Atque exantlato ſic ſecundum ordinem propoſitum labore ad alia nunc procedere poſſem: antequam autem huic operi me accingo, addere adhucdum liceat obſervationes aliquas, ante dictis titulis haud ita commode inſerendas.

§. VII.

Inflammatio ſiniſtri Pulmonis, cum vaſorum tenuis Meningis diſtenſione ac turgescentia ſiniſtri lateris.

Obſervatio MORGAGNII eſt (*n*): Figulus nimirum in febrem incidit & dolorem ſiniſtri lateris vehementem. In noſocomium exceptus eſt, tum ſanguis ſtatim de ſiniſtro cubito emiſſus. Quarto die febris ſe valde intendit. Sexto delirium accedit vehemens. Pulſus erat frequens, aequabilis: reſpiratio difficilis, nulla expectoratio. Mittitur ſanguis è talo. Poſtridie moritur.

In cadavere praeter alia haec, ad noſtrum ſcopum inprimis inſervientia, inveniuntur: „ in recluſi thoracis cavo dextro omnia ſana, aſt in ſiniſtro multa „ aqua ſubflava. Apparuerunt per faciem pulmonis „ ſtrata, quaſi fruſta craſſae cujusdam, ut videbatur, „ mem-

(*n*) Lib. I. de S. & C. morb. Epiſt. Anat. Med. VII. Art. II.

„ membranae flavae, & facillime lacerabilis, ut,
„ quamvis reticulare quoddam opus in se intextum
„ repraesentaret, concretionem esse censuerim
„ crassiorum particularum, in ea flava aquâ natan-
„ tium. Erant ejusmodi ampla frusta per faciem
„ praesertim interiorem lobi pulmonis interioris,
„ itemque inter lobum & lobum. Lobus autem
„ is interior durior erat, ferme totus, sed gravis,
„ dissectusque ex densa inventus est substantia com-
„ pactus, non pulmonaris, sed hepaticae simili,
„ ut vel me tacente, peripneumonia affectum in-
„ telligas."

Ad cerebri denique sectionem cum fuerit progressum, sequentia, quae nos attinent, inventa sunt. „ In sinibus laterali sinistro, & quarto, i-
„ temque in primo, & in venis aliquot cum hoc
„ communicantibus polyposam concretionem albi-
„ dam, firmam, exilem conspexi. Vasa autem re-
„ liqua, per omnem tenuem meningem repentia,
„ etiam qua cerebellum convestit, adeo sanguine
„ distenta, ut trunculi turgerent, minimi autem
„ ramuli luculenter conspicui. Haec vero in sini-
„ stra duntaxat parte ad hunc modum sese ha-
„ bent, &c."

§. VIII.

Salivatio solius dextri lateris.

Singularis haec Clar. CAR. AUG. BERGERI (o) observatio est, quae sic sese obtulit. Studiosus quidam, ut ferales pediculos enecet, unguento utitur mercuriali; inde brevi post sub ingenti & continuo pruritu ardenti apparent magnae ru-

(o) Vid. Commerc. Litt. Noricum Anni 1742. p. 17.

rubicundae & elatae papulae ilia, regionem hypogastricam & inguinalem obtegentes. Instare ipsi salivationem pronuntiat hic Medicus, ut sequenti etiam evenit die. „ Notatu dignissimum vero, &
„ quod (ait) vestris philyris inserendum judico,
„ hoc erat, quod haec omnia in uno duntaxat latere
„ observarentur, capitis dextra pars doleret, den-
„ tes utriusque maxillae in dextro latere duntaxat
„ vacillarent, saliva è dextro palati latere proflue-
„ ret, membrorum dolor in dextro latere urgeret,
„ sinistro plane intacto relicto. Post quatuordecim
„ dies ptyalismus cessat, & aeger sanitati restitutus,
„ sibi nunc de variis aliis adfectibus v. g. tussi sic-
„ ca, diuturna, simul per hanc curam mercurialem
„ sublatis, impense gratulatur."

§. IX.

Tumor brachii sinistri insignis, una cum tumore & duritie testiculi lateris ejusdem.

Paucis abhinc septimanis Leidae hunc casum videre mihi contigit. In puero sex septemve annorum subito admodum, & sine cognita quadam praegressa caussâ, enatus fuerat tumor in Brachio supra articulum cubiti, qui primum parvus, paulatim increvit ad insignem magnitudinem, ita quidem, ut circulationem humorum per manum impediens, hanc oedematosam & ipsius cutis circumferentiam, quâ tumorem tegit, lividam reddat, nigricantem. Cujusnam sit naturae ille tumor dubium adhuc est quam maxime: utrum enim ex ossis ipsâ luxuriet substantiâ, an ex ejus subnascatur periosteo; vel aliis fontibus utrum proveniat, omnino incertum est. Aderat praeterea glandularum axillarium illius lateris, & quae ad venam jugularem pronuntur, intu-

tumescentia magna. Sed quod in illo casu, quod obiter tantum quoad nostrum scopum hic adduco, singularissimum, est quod ejusdem lateris Testiculus durus etiam est valdopere, tumeat insigniter, doleat & duplam saltem habeat dimensionem, dum alterius lateris testiculus omnino sanus est. Hanc observationem eo magis memorandam credidi, cum latus totum dextrum illius pueri perfecte sanum esse, ac labe nulla adflictum hactenus deprehenditur.

§. X.

Nephritidis symptomata, e directo caput afficientia, alterutro laborante Rene.

Horum quidem primus, quantum novi, meminit TH. BARTHOLINUS (*p*), qui de hisce sequentia retulit: „ Sed quia circa calculosos versa„ mur, miror observatam in nonnullis hic HAF„ NIAE calculosis ejusdem lateris hemicraniam, „ quâ parte renum calculus se urinae viis opposuit, „ doloremque fecit. Vidi id apud Amicos duos. „ An sero in caput restagnanti id imputandum, „ vel membranarum ejusdem lateris ille sit consen„ sus, non vacat jam expiscari. „

Insequitur hunc BAGLIVIUS, qui illam observationem confirmavit: scilicet se saepius observasse scribit, quod, dum calculus alterum infestaret ren, hic in consensum quasi traxerit illius lateris systema vasculosum, ita ut pulsus mutatione in carpo directi lateris, quonam in rene lateret calculus, indicaretur. Nec vasculosum tantum systema de calculo hocce participare, verum & nerveum systema in consensum hic trahi per directum, confirmat, quae de hemicraniâ in

(*p*) Epist. Medic. Cent. IV. Ep. VI. pag. 26. in fine.

in nephritide calculosa alterutrius subjunxit lateris: loco eodem haec habet: „ Quare saepe observavi, in calculosis pulsum manus reni adfecto respondentis parvum esse depressumque, communicata dolorosa oscillatione contractioneque è renibus ad vasa è directo. In nephritide quoque, quâ parte est calculus, eâdem succedit in capite haemicrania, ut vidi in sene ad forum Farnesiorum, quâ respicit ripam Tyberis (q). "

§. XI.

Hemizomatis Necrosis.

Memoravit hanc doct. Sal. Theoph. de Meza in *Actis Societ. Med. Haunienfis* (r), sequentibus verbis: „ Ante aliquot menses occurrit ad me femina è plebe, foetum monstrosum, ut dicebat, nec antea similem forsan editum ostendens. Video autem masculum dimidio corporis latus ad dextrum perfecta Necrosi adfectum, brachium scilicet, thoracis dimidium abdominisque, crus pesque totus, quin & scroti dimidia pars exsiccata, indurata & nigra, Mumiae ad instar, dorsum vero totumque latus sinistrum naturaliter se habebant. "

Hae sunt observationes, quae mihi occurrerunt: nullatenus dubitanti, quin apud Auctores hinc inde plures notatae sint: quicunque illas, iisve similes oculo viderit accuratiori & recte perpenderit, humanae nostrae machinae mirabitur sane effecta, ac quam forte initio de *Homine duplici* rejecerat opinionem, largietur facilius. At facta haec medica,

(q) Oper. omn. p. 335 in fine.
(r) Vol. I. p. 141. *Haufn.* 1777. in 8°.

ca, etsi demonstrativa sint, ac de quibus sermo fuit, convincant, majorem tamen sortientur certitudinem, si, quae ad suam salutem intendit Natura, Symptomatum activorum genus particulare huic adjiciantur demonstrationi. Hoc etenim dum satagam, patebit, non ita tantum nostrum esse corpus comparatum, ut morbis quandoque ejus dextrum tantum adficiatur vel sinistrum latus; at ita simul illius Naturam regere morborum solutiones, ut quae dextro in latere nonnunquam particulari morbo adfligantur partes, eodem etiam in latere solvantur evacuatione critica, aut, sinistras si ingruat malum partes, eodem in sinistro corpore dijudicentur crisibus. — Haec ut evincantur, huic Capiti, etsi morbos proprie contineat Dimidii Hominis, nunc addere liceat, quî quandoque eveniat, ut viscere aliquo in parte dextra vel sinistra adfecto, illius morbi solutio producatur per partium rectitudinem.

§. XII.

Evacuationes Criticae alterutrius Lateris, inprimis per Nares dextras vel sinistras.

Mirifica inest Naturae C. H. materiem morbosam per emunctoria varia expellendi vis, attentis quibusvis Practicis probe nota: videturque & ipsa non sine delectu quodam, determinatisque motibus, per determinatas alterutrius lateris partes, suas excitare evacuationes.

Inter determinatas illas à Natura medicatrice excitatas evacuationes merito prae ceteris illa pertinet, quâ morbos Hepatis & Lienis haemorrhagiâ narium terminari observatum est, ita quidem, ut, si in emolumentum cedat laborantis, adfecto hepate illa

proveniat ex nare dextra, lien si fuerit obsessus morbo, sinistra ex nare prodeat epistaxis.

Suos natales haec HIPPOCRATI debet observatio, qui scribit (*s*), „ Quae exadversa & pre„ postere fiunt sanguinis eruptiones, malae sunt, „ velut in lienis tumore, si ex nare dextra effluat" & alio loco (*t*), „ In directum (*) laterum dolor, „ praecordiorum distensiones, lienis tumores & ex „ naribus eruptiones fieri debent. " — Refert etiam COUS (*u*) de Aristaei uxoris fratre, quod suspicionem aliquantulum praeberet lienis male adfecti, cum scilicet sanguis ex nare sinistra crebro fluxerit, atque ita subinde fuerit judicatus.

Hanc observationem practicam clarius adhuc dum proposuit GALENUS binis in locis, quorum prior (*v*) sequentia continet: „ Solvit autem „ Lienis & Hepatis inflammationes sanguis è nari„ bus profluens, cum haec viscera una cum acutis „ febribus habent inflammationes. Et omnes, quae „ in praecordiis fiunt, calidae atque acutae in„ flammationes fluxu sanguinis judicantur. Oportet „ autem per directum fluere sanguinem, ex dextra „ quidem nare, hepate patiente, vel locis in dextris „ praecordiis positis, ex sinistra autem liene & „ locis vicinis." — Et, paucis interjectis, criseos differentiam adhuc quandam adnotat, utrum scilicet devexam, an convexam hepatis partem occupet inflammatio; sic enim pergit: „ Hepatis vero de„ vexae quidem partes inflammationem patientes „ tri-

(*s*) Lib. I. Praedictorum n. 125. p. 78. Ed. Foëf.
(*t*) Lib. VI. de Morb. Vulg. Sect. II. Aph. X.
(*) Quid intelligendum sit per *directum*, ejusdemque significatus Graecorum vocem *κατ' ἴξιν*, videatur inferius.
(*u*) Epid. Lib. II. Sect. II. p. 1012.
(*v*) Lib. III. de Crisibus Cap. III. Utor Editione cum Indice BRASSAVOLI.

„ tribus praecipue modis crisis obediunt, fluxibus „ sanguinis è nare dextra, & sudoribus bonis, & „ urinis abundantibus. Convexae autem partes ex- „ crementis alvi biliosis atque sudoribus, nonnun- „ quam vero & vomitibus." — Alter locus (*x*) huic dicto majus adstruit adhuc robur: „ Quaenam „ (inquit) sunt illa, quae ducere oporteat? Nem- „ pe quae neque judicantur, neque integre sunt „ judicata: haec igitur per quam partem sint eva- „ cuandae docet, duplicem nobis dans intentio- „ nem, & ipsam partis naturam & humoris incli- „ nationem. Ad quem enim locum ex conferen- „ tibus vergit, eo ducere convenit. Sunt autem „ evacuationibus conferentia loca, intestina, ven- „ ter, vesica, uterus, cutis universa: ad haec, „ palatum & nares, quin vel cerebrum expurga- „ mus, vel per profluvium sanguinis fit excretio: „ praecipueque si κατ' ἶξιν, hoc est, per directum „ ad locum patientem. Nam quae contra fiunt pro- „ fluvia sanguinis, mala sunt." Hactenus GALE-NUS.

Hanc eandem observationem postmodum memorarunt confirmaruntque Recentiores, inter quos & Nuperi recensendi sunt Viri Cl. BOERHAAVIUS (*y*), SWIETENIUS (*z*), OOSTERDYKIUS (*a*), & ANT. DE HAEN (*b*).

Non

(*x*) Comm. I. GALENI in HIPP. Sect. I. Aph. XXI. *Quae ducere oportet, quo maxime natura vergit per loca conferentia, eo ducere convenit.* Conferri etiam potest Comm. Aph. praeced.

(*y*) De Cogn. & Cur. morb. Aph. 923. num. 4.

(*z*) Comment. ad eundem locum, Tom. III. p. 99. & Tom. II. pag. 462.

(*a*) L. cit. Lib. IV. Morb. Part. Cap. I. §. XII. & Lib. VII. Cap. I. §. VIII. num. 1.

(*b*) Rat. Med. Parte X. pag. 309 & 310. & alio loco

T. XI.

Non me fugit, esse quosdam, & eos inter forte quodammodo numerari posse SWIETENIUM (c), qui asserunt, aut quandoque regulam hanc exceptionem pati, aut post detectam circulationem hanc HIPPOCRATIS aliorumque prognosin non magni esse faciendam. Ne concludant (quod illorum pace dixerim) praecipitantius, quam verius: non enim exceptione aliquâ mox regulae generales tollendae sunt, nec ordinariae Naturae in sanis aegrisve leges fortuita quâvis aberratione infirmantur (d); & licet concesserimus quandoque hic diversum tenuisse iter Naturam, eorumque simul aegrorum prospexisse saluti, alia tamen phaenomena HIPPOCRATI, FRANSISCO SOLANO DE LUCQUE & JACOBO NIHELLIO recensita docent maxime in natura N. C., ejus legibus, & systematis vasorum actionibus, harum excretionum quaerendam esse originem. Nimirum HIPPOCRATES (e) memorat, quod LYCIAE, quae veratri potione sanata ad extremum splenem habuit magnum, cum dolore & febre,

T. XI, Cap. I, pag. 6, Ed. Vindeb. ubi loquitur de subsidentia tumoris lienis post febrim intermittentem, post largam naris sinistrae haemorrhagiam. Cum his conf. HIPP. Praed. L. I. n. 18.

(c) L. cit. Tom. III. p. 101., ubi dicit „Forte tamen quandoque haec regula & exceptionem patitur. Heraclidae conjugi (HIPP. Epid. Lib. VII. Aegrot. 134. CHART. Tom. IX. p. 599.) febre acuta laboranti, tertia die morbi ictericae factae, quarto die sanguis ex nare sinistra probe effluxit, & septima die integre judicata fuit. Verum quidem est, quod huic mulieri & menstrua ordinatim fluxerint, & simul sudores toto corpore manantes & criticos habuerit, adeoque morbi solutio soli per narem sinistram haemorrhagiae tribui non debeat."

(d) Conf. Venerandum Senem, summum Pathologum Cl. GAUBIUM in Inst. Path. Med. §. 892. in fine.

(e) L. II. Epid. Sect. II. p. 1015.

bre, vena, quae ad ſplenem eſt in cubito diſtendebatur & plerumque quidem pulſare videbatur (*f*). SOLANO DE LUCQUE poſtquam obſervaverat Antiquorum *pulſum dicrotum*, Latinis *bis ferientem* dictum, haemorrhagiarum narium eſſe ſignum, memoravit, ſanguinem ex nare illius lateris, in quo ſecundus ictus evidentior eſt, majori erupturum abundantiâ, ſi ſecundus arteriae ictus in uno carpo evidentior ſit, quam in altero (*g*).

NIHELLIUS, qui SOLANIANA experientia incitatus eſt, easdem obſervationes continuavit, obſervavitque in homine colore cachectico, febre quotidiana, obſtructis hypochondriis laborante, qui 10 Octobris 1737. tota die lancinanti temporum dolore adfligebatur, cum dextrae naris pruritu exiguam, majorem tamen, quam praegreſſa die, ſanguinis quantitatem naſo expulſam. Pulſum 13°. dicrotum deprehendens, haemorrhagiam exigua quantitate & ex dextra nare naſcentem vidit, ac horis aliquot elapſis, pulſum explorans ut prius in dextro, quam in ſiniſtro, evidentiorem ſenſit (*h*).

Haec

(*f*) Doct. J. H. RAHN, in egregia & perpulcra diſſertatione *Mirum inter caput & viſcera abdominis commercium* exponente Goettingae 1771. 4o. p. 40., hunc ipſum HIPPOCR. locum recenſens, pulſus plenioris & frequentioris meminit, citatque editionem LINDENIANAM: verum nec ex LINDENIANA (Tom. I. p. 693.) nec ex CHARTERIANA (Textu XXIV. Tom. IX. p. 142.), nec ex ipſo textu Graeco (exſtat enim tantum *καὶ ἡ Φλὲψ ἡ κατὰ σπλῆνα επ' ἀγκῶνι ἐτέτατο, καὶ ἔσφυζε μὴν πολλάκις*), niſi diſtenſionem venae pro pleno pulſu intelligere velis, id colligendum autumo.

(*g*) Vid. Ejus novae raraeque Obſerv. circa criſium praedictionem ex pulſu, latinitate donatae à doct. WILH. NOORTWYK Cap. I. §. VIII. p. 4. Hujus obſervationis etiam meminit SWIETENIUS Tom. II. p. 463.

(*h*) Alio loco (ibid. p. 118 & p. 122.) differentiae

pul-

Haec nonne dictis meis robur addunt? videtur. Sed objicient forte illorum adversarii, nihil hic allata probare exempla, cum & Solano (i), & Nihellius (k), quandoque pulsum hunc in praedicendis narium haemorrhagiis fefellisse arguant. Largior hoc lubenter, dum tamen non sequitur, id, quod hic tantum innuo, inde destructum iri: nimirum ex ante dictis manifestum esse, *in toto genere vasculoso illius lateris, in quo haeret vitium, mutationes posse oriri, quae non ita observantur in altero.* Hoc omne est, quod volui & ex hisce certum habeo.

CAPUT II.

EXPOSITARUM OBSERVATIONUM HARUMQUE PHAENOMENORUM CAUSSAS INDAGANS.

§. I.

Explicationis caussarum Difficultas.

„ Res est minus explorata, quo modo, cum sanguis aequali connatu, certe sine ullo delectu, totum corpus singulasque ejus partes diluvio riget suo, tamen in nonnullis duntaxat sanguinis vitium redundet, idque tam exacta intervalli lo- „ ci-

pulsus dicroti, quem *Martinellum* dixit Avicenna, in alterutro carpo memorantur, absque tamen ut additum fuerit, num unica ex nare, aut ex quanam proripuerit sanguis.

(i) Ibid. p. 10.

(k) Ibid. p. 53 & 64.

„ cique divisione, ut non facile ratio diduci tam „ justae proportionis possit (*l*)."

Explicandae unius Lateris morbos difficultatis generale (si haec enunciata hic ita dicere liceat (*m*)) judicium ut suis, quae observationibus addidit, ratiociniis (*n*), ita, quae alii & suis adposuerunt, in genere demonstrant explicationes (*o*). Nec vitio etiam hoc adeo vertendum est: cum etenim quivis tantum suas, quas aut ipse viderat, aut spar-

(*l*) Etsi PECHLINI dicta (Observ. Physico-Medic. Lib. II. observ. 54. p. 341.) introductionis instar hic adduxerim, ne tamen huic sententiae me totum quantum addictum credat Lector: absit hoc quam maxime: patebitque inferius, me contra statuisse quam severissime *aequali conatu sanguinem, aut sine ullo delectu*, non *ita diluvio rigare totum corpus partesque singulas*, verum in distributione, ut ita dicam, humorum inaequali, à Systematis Vasculosi actione derivandâ, Caussarum unam esse repetendam classem, ex quibus Morbi unius Lateris profluunt.

(*m*) Subjungit enim, „ Potest quidem ab aequa nervo„ rum in utrumque latus divisione alterius & dimidiatae „ partis vitium oriri, si unum latus convellatur, sed à san„ guine eodem passim impetu per venas delato, quis est „ qui rara illa & singularia unius lateris phaenomena de„ ducere se posse confidat?" —— Haec si quem offendant, excuset quaeso, quum quo fuerit dictum scopo inveniet quivis perspiciens. — Et quod hic veniam etiam meam facit, est, quod nec in ipsis nervorum adfectionibus illam ipsam nervorum in utrumque latus aequam divisionem symptomatis explicandis sufficientem declaret: asserit enim inferius, „ Nunc etiam corporis dimidiati tremores musculo„ rumque unius lateris palpitationes quis non cum stupore „ advertat?" Et paullo post, „ Notum est haemiplegiae „ symptoma. Laborat ibi unicum & dimidiatum corporis „ latus ad perpendiculum, nervorum mechanico adfectu „ prodigium moderante, quamvis neque ibi omnia expli„ cata satis."

(*n*) Vid. hujus Cap. §. insequentem.

(*o*) Ibidem.

ſparſim hinc inde collegerat, ediderit obſervationes, nec facta haberet, quibus concluderet, nec materiae ubertatem, ſufficientia, nec H. C. denique leges variâ temporum, quâ hae prodiere obſervationes, periodo examuſſim ita eſſent cognitae, quâ nunc gaudemus, ſcientiâ, haud illud ita exſpectari poterat. Et hanc operam (quod hic initio monuiſſe liceat) etſi in me ſuſceperim, etſi, quantumpote, quae hac de re invenerim, ordine redegerim juſto, ac praeterea explicandi rationes & media, quae ſubolfecerunt Auctores nonnulli (ut ex recenſione, & noſtrae, poſtea his de phaenomenis exhibendae, explicationis patebit comparatione) in meos adhibuerim uſus, ne putetis quaeſo Legentes, me horum omnium interpretationem concinnaturum teretem, rotundam, omnibusque appoſiturum numeris abſolutam. — Interpretationem horum, in quâ nihil non exaequatum inveniatur, datum iri unquam, ego quidem, ut aſpere doleo, ſic vehementer dubito: hinc Conjecturas tantum proponam: ſed veniet forte dies, quae his dubiis lucem addet majorem, haecque pandet luculentius.

§. II.

Variorum Auctorum explicationes affectionum dimidii Hominis memorantur.

Ut autem, quae de rationum explicandorum phaenomenωn defectu mox diſſeruimus, probemus quodammodo amplius, praemittamus prius, juxta ordinem praepoſitum (Cap. I.), quasnam ſuis obſervationibus, ad leges C. N. functionum componendis, attulerint rationes.

Icteri

Icteri dimidiati (*p*) caussam forte sic rimandam, etsi difficillimum putet, quando idem flavum serum non minus circumibat per sinistrum latus, quam per dextrum, asseruit Morgagnius, si credas, per laxiores hujus fibras (etenim haemiplecticum erat idem latus) lentius promotum magis inficere potuisse laticem sanguineum, biliosa tinctum flavedine.

Post adjectam observationem de sudore unius lateris, quam attulit Schmidius (*q*), non quidem illum casum directe explicat, verum problematice proponit, „ Utrum partes sinistri lateris pluribus ac „ majoribus vasis lymphaticis, vel speciali prae reliquis conformatione; an vero cutis in ea corporis parte speciali pororum dispositione & structurâ à primo ortu ita facta gaudeat, & pluribus glandulis subcutaneis, majorem seri copiam recipientibus & emittentibus? vel an Archaeus partium sinistri lateris alacrior & robustior sit, e contra dextri vero lateris partium torpidior ac debilior non nisi à spiritu seminali excitatus excrementum serorum expellere tentet? Auctoribus Naturae mystis expendendum relinquo."

Primae observationi, quam ex Eph. N. C. memoravimus (*r*), quoad ejus caussam addidit Rommelius sequentia: „ Forsan pori illius lateris, cui „ incumbit (supina jacere illi molestum) ob molem reliqui corporis superjacientis arctius constringuntur & canaliculi, quibus latex serosus continetur, & glandulae subcutaneae ab incum-

„ bente

(*p*) Vid. Cap. I. §. II.
(*q*) Vid. Ibid. §. III.
(*r*) Ibid. pag. 8.

„ bente onere viſcerum, viaque praecluditur,
„ quo minus ſeroſitas in iis contenta ad - & effluere
„ poſſit.".

Suae de frigore obſervationi (*s*) haec praepoſuit PECHLINUS: „ De frigoris calorisque ſenſu res
„ paulo impeditior: niſi enim hic quoque nervo-
„ rum diviſione ſuccurras, haud facile adparet,
„ quomodo frigus, quod ſanguinis alias ingenium
„ ſequi videtur, dimidiatum corporis latus, velu-
„ ti ad amuſſim occupare, diſtinguereque perpen-
„ diculariter poſſet."

Poſtquam HARTMANNUS (*t*) ſui ipſius corporis obſervationi explicandae haud ſufficere & inſervire poſſe aëris illum ambientis qualitates, nec eo conferre ſuorum humorum (*u*) viscoſitates, perſpexerat, illam explicationem in ſecretoriorum vaſorum debilitate, & ipſi juncta laxitate illius lateris, quaeſivit (*v*), atque illud proprie eſſe, quo hi effectus contingant, conjicere credidit, quum lateris illius capitis dolores, oculorum hebetudines, adfectiones gravedinoſas, quin imo mitiores paralyſes & rheumatismos pateretur, ſi forte in his vaſis obſtructio & ſpiraculorum cutis occluſio accideret, quae quam facile fieri poſſit, non eſt quod adſtruemus (*w*).

PECHLINUS, poſtquam variolarum unius lateris fecerat mentionem (*x*), haec quoad explicationem ſubjungit: „ An forte negligentior unius
„ partis cura & obvium frigus materiam repulerit
„ in-

(*s*) Vid. Ibid. pag. 9.
(*t*) Vid. Ibid. pag. 10.
(*u*) Differt. Ejus ante cit. §. XXI. & XXII.
(*v*) Ibidem §. XXIV.
(*w*) Ibid. §. XXVI.
(*x*) Vid. n. Cap. I. §. V. p. 14.

„ inque alteram partem, magis vel lecti aut motus
„ occasione calentem, conjecerit, non de nihilo
„ dixeris."

Quoad Ignis Sacri, cujus antea observationes dedimus varias (*y*), caussarum indaginem, nihil determinati Auctoribus hic relictum video. Cl. Haenium si consulamus (*z*), nil certe hic invenimus, dicit enim tantum: „ Mirabitur forte quis
„ post universalem febrim Naturam uno tantum
„ corporis in latere exanthemata producentem; sed
„ quod hic, id alibi frequenter facit. Febris uni-
„ versalis praegreditur, & ad unam parotidem,
„ ad unam coxam, ad unum brachium pedemve
„ tota vis morbi, ejusque materies, defertur. In
„ universali scorbuto uno in crure ulcus, imo fon-
„ ticulus, liberat aliquoties totum fere corpus. Et
„ omnes illae crises κατ' ἴξιν Veteribus dictae quid
„ aliud denotent?"

Nec majoris sunt momenti, quae eâdem de materia protulit laudatus ante doct. van Phelsum (*a*); quin imo ingenue quaenam, cur haec eruptio plerumque dimidium truncum vel dimidium pectus occupet, ratio sit, adhucdum se nescire fatetur. Forte dicit, quod haec adfectio se plerumque in diaphragmatis regione ad unum latus se conspiciendam prodat, ratio quaerenda erit in violenta repulsione materiae, cum nempe frigoris adfectiones graviores, aut aliud perspirationem prohibens remedium, primum aut plurimum in hanc partem aestuati sic corporis inciderit, cum hoc latus frigidae se exposuerit aurae: quippe inter ceteras N. C. partes

(*y*) Vid. Ibid. §. VI.
(*z*) L. ante cit. pag. 118.
(*a*) Ante cit. Tract. p. 51.

tes tectas, ea, quae supra inguina est, minus tecta custoditur.

De distensionis vasorum cerebri unius lateris è directo pulmonis adfecti (*b*) explicatione haec addidit MORGAGNIUS (*c*): „ Exemplo haud scio „ an ab aliis adnotato, sed tamen fortasse non dissi„ mili ratione explicando, ac major in ea mala ru„ bor, quae vitiato ab eodem latere pulmoni re„ spondet, aliaque ejusmodi, quae κατ' ἴξιν fiunt, „ ut HIPP. loquuntur interpretes & in his DU„ RETUS, ubi illius exponit locum: *quibus perip*„ *neumonicis tota lingua fit alba & aspera, pul*„ *monis ambae partes inflammantur; quibus autem* „ *dimidia tantum, illa pars quae spectatur.* Illa au„ tem explicandi ratio, etsi tam difficilis & retru„ sa, aut certe, si ad nervos etiam confugias, „ ambigua sit, quam ex eorum scriptis, qui eam „ cum antea, tum aetate hac nostrâ excogitare „ conati sunt, proclive est existimare, nonnun„ quam tamen aliquanto minus difficultatis habere „ potest, velut hic, si illam pulmonis sinistri su„ premam partem non solum duritie sua antiquâ, „ sed nova addita, tum à spumoso sero turgentia, „ tum à pleura, ibi crassiore facta, compressione, „ nonnihil urgere potuisse opinemur sinistram sub„ claviam venam, &, quod consequitur, reditum „ sanguinis à parte capitis sinistrâ, quae praeterea „ infirmior quam dextera creditur, remorari."

De salivatione dimidii hominis ejusque signorum caussa nihil memorat BERGIUS (*d*), verum aliis id explicandum relinquit: „ Problematis (inquit) „ loco hic esse posset, quum venae bibulae cutis u-

(*b*) Vid. Cap. I. §. VII.
(*c*) L. C. art. XII.
(*d*) Vid. Cap. I. §. VIII.

„ utriusque lateris hauferint mercurium, per quem „ mechanismum hydragyrum in vafis arteriofis „ dextri lateris collectum & coacervatum fuerit?"

De aliis obfervationibus, quas §. X. & XI. Cap. I. dedimus, aut nullas aut futiles caufas invenimus, aut quas ipfi §. X. jam adjecimus.

Verbo nunc adhucdum notemus, quid de Crifibus Naturae è directo lateris adfecti, quod earum cauffas attinet, produxerint Medici, ut Veteres fic Hodierni.

Vetufta factorum adnotatio, cui inprimis, quas ante recenfuimus (e), de fanguinis profluviis κατ' ἰιθυωρίαν (fic etenim & appellabantur) debemus, in id potius, quod praefentes obferebant cafus, adnotando, quam explicando fuit verfata: cum enim HIPPOCRATEM pervolvimus, perlegimusque GALENUM, aliosve, qui forte eadem protulerunt, factum utique agnofcere, conftantem fe fere femper hic obfervaffe agentis Naturae modum, felicemque ex eorum eruptione, fi per directum fierent, infelicem, fi contra, fuiffe, nihil autem de hifce quoad explicationem memoriae tradidiffe, comperimus. Nec iis hoc vitio adeo vertendum autumo: his etenim temporibus, quibus tot novis in omnibus fcientiis gaudemus, quibus tot & tantis inventis fuperbit Ars Medica, quibus tantos Anatomicos WINSLOVIOS, ALBINOS, HALLEROS, MECKELIOS, CAMPEROS, atque in aliis Medicinae partibus Viros tam eximios vixiffe, & adhucdum vivere, gloriamur, merito inexhauftam adhucdum, dixerim fere intactam, horum phaenomenorum (licet recentior aetas, fuis etiam obfervationibus fupra adductis confirmaverit factum) explicationem dolemus afpere. —— Unicus SWIETENIUS

(e) Vid. §. ultimum Cap. I.

nius (*f*), qui hic antesignanus est, latius quodammodo, ut in aliis, hanc materiam pertractavit, verum omnibus pensitatis, *ex cognitâ hactenus corporis fabricâ non adeo patere omnium horum rationem*, concludit. —— Idem asseruit Rahnius (*g*); eadem tradiderunt alii. —— Et vereor sane quam maxime, ut haec per N. C. fabricam, quatenus oculo se nostro ejus praebet crassior structura, rimetur unquam: in auxilium enim cum sanguifera vasa, quatenus in C. N. sunt dispofita, si vocemus, nihil hic proficimus, cum nulla ex ipsius hepatis vel lienis substantia progerminent vasa directam cum naribus indicantia communicationem: nec plus profecerit quis, qui nervorum ab ἐνεργείᾳ deducere hoc mallet, cum satis superque cognitum sit, plexus nervorum hepaticos, aliosque ramos, ita sibi intertextos esse, ut ex dextra aeque atque sinistra parte in sinistrum saepius ac dextrum terminentur latus, illaque pervagentur indiscriminatim. —— Hac itaque in re si quid sapere velimus, ad alias N. C. actiones, & hinc repetenda effecta, advertendum erit, & quantum hae lucis his adfundere possint in explicatione nostrâ omnium unius lateris phaenomenorum videatur infra.

Atque haec sunt, quae de hisce phaenomenis invenerim Auctoribus recensitas explicationes, & in hisce nunc subsistere liceat: etenim in tradenda horum phaenomenorum explicatione, ad quam nunc transeo, patebit quidem, alios Auctores adhuc fuisse, qui passim de hisce phaenomenis aut referendis aut explicandis egerunt locis variis, verum cum postea haec recensebuntur necessario, non ut nunc praemittantur, tuncque repetantur, necesse du-

(*f*) Loco ante cit.
(*g*) Differt. ante cit. p. 39 & 40.

duxi: suo itaque & convenienti loco horum fiet mentio justa.

§. III.

Quaenam Momenta in explicatione Caussarum affectionum alterutris Lateris consideranda sint, proponitur.

Omnibus, qui N. C. ut Medici aut Philosophi conspexerunt, in confesso est, in omnium Caussarum sive status sani, sive morbosi indagine duo potissimum respicienda esse; nimirum hunc praecise effectum oriri & non alium, *quia quaedam in N. C. partes sunt, quae eodem modo, atque aliae humano artificio constructae machinae, mechanicâ ratione agunt, patiunturve; inesse praeterea N. C. si vivens consideretur, alias facultates, sua effecta ibidem producentes, non tamen ita à solidorum fluidorumve actione mechanicâ, quam quidem à vi vitali insitâ, suas etiam leges*, (utinam modo saluti hominum explicitae magis!) *sequentes, repetenda.*

Haec igitur, quae verissima sunt, iis fundamentum praebere debent, quibus phaenomenorum unius lateris adfectionum, praeprimis si huic contribuere naturalem à Naturâ N. C. bipartitionem non omittatur, superstruenda est explicatio: & hoc ut quodammodo intelligatur plenius, monendum est, me quidem eâ versari in opinione, ut 1°. nonnullae unius lateris adfectiones (quae Capite praecedenti pertractantur) dependeant quandoque à Caussis Mechanicis solis, ita dispositis, ut necessitate mechanica in unum modo producant latus adfectiones: alias 2° esse, quae à dynamica Vasorum actione repetendae sunt: 3°. suos quandoque producere unius lateris morbos Systema Nervosum; 4°. et S. Lymphaticum,

ticum, 5°. denique magnam hic mereri attentionem Textum Cellulosum, ut totum corpus permeantem, sic praeprimis, & quod ad nostram rem magis spectat, obtegentem illius superficiem una cum ejus partibus, quae cutis nomine veniunt. Quod si his titulis explicationem horum phaenomenorum niti asseram, & mox probare allaboraturus sim, sicque haec phaenomena generaliter legibus C. H. mechanicis & dynamicis produci statuam; non ita tamen haec res concipienda est, ac si quodque harum partium systema adfectum privos tantum & sibi proprios unius lateris produceret morbos. Abest hoc quam maxime: connubium in hisce legibus partibusque datur, ut toto in corpore, sic particularibus etiam hisce in morbis, insigne, quo fit, ut variae leges, omniumque systematum effectus, non tantum fere semper conspirent, ut talem producere possint morbum, verum sine tali connnbio nihil quicquam in genere valerent singulae. Quod ut pateat, quid quaevis lex, quidque quodvis particulare systema his contribuat videamus primum, inquisituri postmodum, quantum consensus omnium systematum, viriumque dynamicarum & mechanicarum connexio & consociatio hic adferat praesidii.

Hisce igitur praemissis, ad rem ipsam propius accedamus.

§. IV.

Quid Caussae Mechanicae ad morbos unius Lateris contribuant, inquiritur?

Quamdiu & quoties sanguis ex utriusque cordis cavitate in arterias utriusque lateris N. C. per omnem ambitum quaquaversum premitur, aequabilique motu dispergitur, atque in utrumque latus similes

offen-

offendit actiones reactionesque; tamdiu totiesque (nullâ nunc habitâ ratione actionis vaſorum) aequalis per utrumque, ut ita dicam, corpus, diſtribuitur ſanguinis menſura: at ſi idem ille ſanguis cordi expulſus in uno latere, ſive totum illud corporis ſit, ſive alicujus partis, reſiſtentias offendat, vel, arterioſo ſyſtemate libero, per venoſum rediens obſtacula inveniat, quibus, quo minus in cor redeat, impeditur; neceſſario inde ſequi debet, ut ſanguinis inde determinata turbetur proportio, retineatur, quae reditura erat, ſanguinis quantitas, & aliorſum ruere, quam oporteret, cogatur ſanguinei laticis pars aliqua. —— Hoc fieri quandoque, & inde produci unius lateris morbos, probant, ut credo, quas antea (*h*) peripneumoniae, haemoptoae, vomicae, phthiſi, pulmonum tuberculis adeſſe notavimus ex variis Auctoribus, notaruntque HIPPOCRATES & MORGAGNIUS, ſymptomata. Et haec ſi praemittamus, horum phaenomenorum explicatio haud ita difficilis aeſtimanda eſt: etenim his in effectibus; ſi gena alterutra conſpiciatur rubra, alterutro patiente pulmone; alba vel rubra ſi fuerit lingua dimidia è directo pulmonis adfecti; vel denique alterutrum ſi fuerit inflammatum cerebri haemisphaerium, cum ſuis adjectis partibus, ex inflammatione unius è directo poſiti pulmonis, illud ego quidem exinde repetendum autumo, quod pulmonis inflammatione nata ſit obſtructio, illaque impediatur ſanguis quo minus per alteram venam jugularem deſcendere poſſit, qui impeditus, majorique copia ſic collectus, neceſſario vaſorum turgeſcentiam, coloris transparitionem intenſiorem & rubicundiorem, praeprimis ſi acrimonia hiſce ſe [illegible] ad-

(*h*) Vid. Cap. I. §. I. & §. VII.

adjungat, ut in phthisi & aliis frequens est, secum fert comitem.

Atque hac data explicatione patet, quantum haec MORGAGNII dictis (*i*) conveniant, quantumque ex illis in nostros usus hic transtulerimus.

Hanc aequabilem sanguinis distributionem turbari, & hinc unius lateris morbosam dispositionem posse produci, aliis adhucdum caussis mechanicis, ego quidem suspicor. Scilicet, ut diximus, quamdiu aequabilis quantitas sanguinis unicuique corporis parti distribuitur, omnia juxta rythmum procedunt naturalem: verum, ut hoc fiat, requiritur in unoquoque latere, ut canalium eadem sit amplitudo, vasorum eadem capacitas, idem eorum numerus; requiritur insuper, ut ipsa vasorum cohaesio in uno & altero latere eadem sit, eadem elasticitas, atque ambientium, ut musculorum, tunicae cellulosae cum suâ cute, eadem in illa actio: at vero in uno latere corporis ampliores posse esse canales, eorum numerum esse majorem, quam in altero in aliquo individuo, quid est quo minus credamus (*k*)? quae obsunt praeterea, quo minus vasorum cohaesionem & elasticitatem (quocunque id fiat modo) & ambientium texturam in uno latere minorem esse posse, quam in altero, assumatur? quae denique impediunt, quo minus praeternaturalibus flexionibus, &

(*i*) Vid. hujus Cap. §. II. pag. 44.

(*k*) Observari quandoque duas arterias brachiales, duas radiales, alias, non est quod Medicis in Anatomia vel parum versatis inculcemus. Et hoc si fieri possit, & fiat in nonnullis individuis, quidni quandoque, dum conspici illud tantum in vasis majoribus queat, illud etiam in nonnullorum individuorum minoribus ramis fieri posset? Nullus video, cur non ita ratiocinari liceret: Natura enim in omni singulari varietate dissimilis esse, & vere individua, solet. Scrutandum est in singulis, inque ipsis individuis, & quod de individuis verum, valere facile potest de reliquis, & vice conversa.

& vaſorum curvaturis, interturbetur motorum humorum aequabilitas in uno vel in altero latere? Et haec ſi aſſumantur, ſi in quovis latere haec diſparia ſint, his ſi aequilibrium deſtruatur, nonne totidem fontes ſunt morborum ac cauſſae praediſponentes, quibus unius lateris morbos explicare poſſe crederes? Nec fundamento hoc adeo carere aut ratione deſtitutum eſſe, probant nonnullae obſervationum, quas ante dedimus (*l*), ſuadentque nonnullorum Auctorum rationes & explicationes, quibus particulares illos à ſe obſervatos caſus adſtruere tentaverunt (*m*).

Haec licet ſpeciem veritatis quandam mihi habere videantur, non tamen dico, quod ex his ſolis cauſſis repeti poſſint phaenomena, quae hic expoſita dedimus: accedere iis inſuper connubium illud cauſſarum & legum mechanicarum & dynamicarum, de quibus agetur §. IX., ego quidem crediderim, tuncque ſimul obſervatum iri mihi perſuaſum habeo; unum & alterum ſi conjungatur, non ita longe à veritate abeſſe, quae nunc de cauſſis hiſce mechanicis adduximus, imo iis majus additum iri robur confido.

Quae de ſyſtemate arterioſo & venoſo diximus, eadem & de S. lymphatico intelligi velim, caeteris paribus: huic enim ſuam functionem privam peragenti ſi ſimilia acciderent, turbae inde neceſſario in uno latere accidere deberent, quae nullum haberent commercium cum adfectionibus, quae ex vi-

(*l*) Vid. obſerv. Icteri dimidiati Cap. I. §. II., & obſ. Sudoris HARTMANNI, Cap. I. §. III. pag. 10. & alias ſupra memoratas.

(*m*) Vid. explicationem, quam dedit de Ictero MORGAGNIUS, & de ſuo Sudore HARTMANNUS, Cap. II. pag. 41. & ibid. §. II. pag. 42.

viribus ejus insitis provenire possunt, ut postmodum videbimus. —— His absolutis ad momentosas magis, & plus ad unius lateris morbos producendos conferentes, caussas transeo.

§. V.

Quantum hic suam symbolam conferat Systema Vasculosum vi proprie dynamicâ, dispicitur.

Arteriosum Venosumque Systema vi gaudere propriâ irritabili, hacque suos motus impertire sanguini, ei directionem, vim, celeritatemque variam diversis in partibus conciliare, utut negatum Viris etiam praeclaris (*n*), hodie tot experimentis, de industria eum in finem à Cl. VAN DOEVEREN (*o*), VAN GEUNS (*p*), Doct. VAN DEN BOS (*q*), BIKKER (*r*), DENNISON (*s*), & qui hic quasi Auctor classicus est VERSCHUIR (*t*), aliisque institutis, totque factis medicis & observationibus pra-

(*n*) Vid. §. XV. §. XXIII. & §. XXXV. aliisque in locis mox allegandam perpulcram Differt. Doct. VERSCHUIR, nunc inter Amstaelodamenses Practici insignis.

(*o*) In Spec. Obs. Acad. Cap. XIV, ut & in Differt. Clar. VAN GEUNS & Doct. VERSCHUIR mox citandis.

(*p*) Differt. *De eo quod Vitam constituit in corpore animali*, Groning. 1758. ed. & nunc inserta Thes. Differt. Cl. SANDIFORTII Tom. III.

(*q*) Differt. de Solidis H. C. vivis, L. B. 1756.

(*r*) Differt. de Naturâ Hum. quae Medicorum est, L. B. 1756.

(*s*) Differt. de Arteriarum omnium & Venarum part. irritabilitate, Edinb. 1775.

(*t*) Diss. de Arteriarum & Venarum vi irritabili &c. Groningae 1765. Ed. per omnem ambitum: cum qua omnino conferantur W. HEWSON's Experimental. Inq. the 2d. Part in not. p. 13. & W. CULLEN Inst. Physiol. §. 159.

practicis, ſine hac virtute haud facile intelligendis, comprobatum eſt, ut inter axiomata medica hanc referre veritatem nullus dubitaverim.

Comprobant nempe illa quam ſtrictiſſime, in ſanitate ex hac vi repetendum eſſe, quod quaevis N. C. pars, privae ſuae functioni deſtinata, demenſam conſequatur ſanguinis quantitatem; quod hac vaſorum actione ſuum paret ſuccum, ſuos ſecernat excernatque humores quodvis organon; verbo, quod hac vi particularis humorum fiat diſtributio juxta leges C. N. impreſſas, dum arteriis, miniſtris quaſi nominandis, tantum laticem ſuum ſuppeditet cor, dominus. — Verum eadem, ut in ſanitate haec demonſtrant luculentiſſime, ſic non minus in morbis declarant, ab hac, & quidem ab hac ſolâ, vi revocandum eſſe, quicquid, quoad ſanguinis curſum, in morbis ſit abnorme. Tota fere hoc nititur congeſtionum doctrina & ſanguinis in febre inaequalis diſtributio; pendent inde criſeos molimina, haemorrhagiae activae, multa alia, quibus praeſentem materiam peccantem eliminare, ac foras expellere, tentat Natura, ſic ut dubites, utrum validiora habeat haec inſtrumenta, & an alia, praeter vaſorum actionem, quâ ſanitatis deſtructioni obniti quovis modo intendit. —— Haec, & multa alia, quae optime enucleata ſunt a Doct. VERSCHUIR (*u*), mihi de unius lateris morbis meditanti anſam dedere cogitandi, an non huic vaſorum virtuti activae pro maximâ parte hae apparitiones adſcribendae forent? —— Et cum febrim topicam occupare non raro corporis partes ſingulares SWIETENIO, HAENIO, aliiſque obſervatum ſit; cum hanc febrim Virginis alterutrum crus tremiſce-

(*u*) De his enim prae ceteris egit in Diſſertatione memorata.

miſcere, dein caleſcere & ſudare, reliquo corpore integro, adnotatum inveniam (*v*); cumque porro mecum reputem, haemorrhagiam narium ſiſti quandoque ſola immiſſione manus in frigidam (*w*); & ad diverſitatem, quam pulſum habere in variâ N. C. parte, vel in utroque carpo (uti ex ante allatis obſervationibus patuit (*x*)), aliaque innumera, hac in re obſervata, attendam animum; convictum me plane ſenſi, ex hac ſolâ fere actione repetendos eſſe unius lateris morbos, ſi modo per dimidiam totius corporis, aut determinatam illius dimidii partem, ſeſe exſerat vis haec vaſis inſita: neque alio ex principio deduci poſſe puto, quas de criſi in adfecto latere obſervationes ſcriptis prodiderunt Medici.

Quod ut quodammodo enucleatius concipiatur, rogare liceat, quaenam quaeſo obeſſe poſſent rationes, quae dicta haec abdicarent. Vaſorum partitionem in dextrum & ſiniſtrum latus ſi comparemus aequalem; illaque vi quaſi propriâ, à cauſſis non ita facile determinandis, quovis in latere gaudentia ſtatuamus; quidni vaſorum illam unius lateris ſeriem ſpasmo, aut defectu irritabilitatis, & in nonnullis caſibus particularibus ramos vaſorum capillarium, quae per cutem diſperguntur, ipſâ morte adfectos poneremus, ſic ut in uno caſu inde produ- ca-

(*v*) Medical Eſſ. Tom. I. p. 295, 296. & Tom. II. p. 302. nec non Doct. DENNISON in Diſſert. cit.

(*w*) Vid. Doct. BIKKER, l. cit. p. 46.

(*x*) Vid. Cap. I. §. X. & §. XII. praeprimis pag. 36 & 37. His addi adhucdum poteſt, quod pulſus diverſitatem invenerit è directo in carpo hominum pleuritide laborantium BAGLIVIUS, diſertis enim inquit verbis (loco ante cit.) „ Et in Pleuritide pulſus ex parte lateris adfecti, in „ quo eſt centrum oſcillationis inflammatoriae, depreſſus „ magis obſervatur, quam ex parte ſani. "

catur congestio ad aliud latus, vel materiae stagnatio in illo latere, prout hoc vel illud locum habeat? & quidni porro exinde deduceremus, hac ipsâ unius lateris adfectione oriri effecta, quae quidem vasorum vi oriri conjicere possimus, neutiquam autem, cur ita fiant, mathematice determinare queamus?

Hanc Vasorum actionem in utroque latere (etsi caussam ejus non ita facile perspiciamus) cum diversam ponimus, cumque unius lateris irritabilitatem & sensilitatem majorem, minoremve concipimus, eliciendum inde mihi videtur, quî fiat, ut, si morbosus stimulus per omnem laticem sanguineum distribuitur, diversam sortiatur adfectionem ab hoc stimulo quodvis latus, ut ita dicam, vasculosum, & quî uno in latere materies haec morbifica suas producat phases, dum altero in latere vasorum actioni nullam (si ita loqui fas sit) suae praesentiae imprimens perceptionem, absque ullo effectu sensibili, vel visibili, iners quasi pererret ac mortua?

Hisce, quae modo diximus, pro fundamento assumtis, necessario etiam sequi debet, quod, si unum latus facilius a stimulis in actum deduci queat, in hoc ipso, sive ejus parte (modo consensum ad dimidium hominem se extendere ponamus) oriri debeat major humorum circulantium celeritas, atque inde etiam fieri possit major calor, majorque humorum sive sanorum sive morbosorum secretio (y); vel, quod alteri lateri, torpidiore vitâ praedito, nec stimulis tum naturalibus, tum foras ad-

(y) Confirmant dicta nostra, quae adnotavit ex Cl. GORTERI Excert. Med. de motu vitali saepius jam laudatus, nec nimis tamen facile laudandus, Doct. VERSCHUIR in Nota (k) pag. 14. Dissert. suae.

advenientibus, tam facile excitando, à contrariis caussis effectus eveniant contrarii. Quod si porro mecum reputem, eo majorem esse irritabilitatem vasorum, quo magis à corde dissita sint, ut argumentis, omni dubio majoribus, asseruere DENNISON, VERSCHUIR, WHYTT, SCHWENCKE (z); non miror adeo, quod haec effecta, si uno in latere obtineant, potissimum in cute sese prodant, utpote ceteris paribus à corde remotissima, simulque vasculosissima.

Venae cavae contractiones alternae, ut GALENO observatae, sic postmodum HARVAEO, STENONI, LANCISIO, WALLAEO, TH. BARTHOLINO, BORRICHIO, HALLERO, VAN DOEVEREN, VERSCHUIRIO aliisque observatae sunt (*a*), & quidem ita manifeste, ut corde etiam resecto illius contractiones ab hepate & à jugulo ad cor extenderentur. — Quod si in hisce experimentis hae fuerint observatae contractiones, quidni assumere liceret, in adfectione morbosâ hepatis, infarctione viscidâ aut inflammatoriâ laborantis, in vena hac cava motus oriri irregulares, spasmodicos, sursum vel deorsum sese extendentes, reliquumque systema vasculosum ita in consensum trahentes, ut inde producantur congestiones sanguinis quae in vasa, debilia nimis, quam ut columnam sanguinis sustineant, irruentes, haemorrhagias gignant activas κατ' ἴξιν, illisque morbi judicationes efficiantur salutares.

Quod si dicta (quae facile extendi possent, & deberent, nisi nimium crescere disputationem, &

(z) Horum omnium Auctorum sententias v. apud. doct. DENNISON diss. cit. p. 51. & seqq. Cf. CULLEN l. c. §. 159.
(*a*) V. VERSCHUIR Diss. c. §. XXXI. & DENNISON Ibidem C. III. p. 57. Cf. CULLEN l. c. §. 165.

& Medicis harum rerum gnaris me ſcribere certum haberem) in compendium quaſi contrahamus, ac cum Obſervationibus (Cap. I.) allatis comparemus, veritatis ſpeciem acquirere inſignem videntur; imò inſignem adeo, ut dubitem, utrum adductis phaenominis explicandis alia quidem in ſubſidium ſint vocanda C. N. inſtrumenta, aliae partium ceterarum actiones. —— Ex prolatis enim haud adeo conceptu nunc difficile mihi videtur, quî fiat, ut unius lateris linguae conſpiciatur rubedo, aut dimidia obſervetur lingua albida vel nigra? quî porro bilioſi liquidi labe intinctus latex ſanguineus, per omne corporis vas diffuſus, unam tantum unius lateris vaſculorum adficiat ſeriem, ita ut hujus tantum lateris vaſa ſtimulo majori vel irregulari obſequioſa ſint, illius non item? quî uno in latere ſtimulo exiſtente majori, cum celeritatis humorum circumactorum incremento & vita vegetiore, oriantur ſudores, calores, eruptiones morboſae variae; vel contrariâ obtinente cauſſâ, frigus dimidii conſequatur corporis? quî ex eodem fonte, quo icterum dimidiati corporis repetimus, repetenda etiam unius lateris ſalivatio videatur? quî praeterea (niſi forte & hic ad Syſtema Nerveum vel Lymphaticum recurrendum ſit) tumere queat teſticulus è directo tumoris brachium obſidentis? quî hemizomatis oriri queat necroſis? quî porro accidat, ut ex adfecto ſyſtemate vaſculoſo, quod ex hepate ſurſum tendit, dextrae naris producatur haemorrhagia; vel vena cavâ, aliisque vaſis adfectis, quae ad inferiora tendunt corporis, haemorrhoidalis proliciatur fluxus? & quî forte ex iisdem principiis repetenda ſit criſis ſiniſtrae naris, lien ſi fuerit adfectus?

Si porro jam noſtram hanc ſententiam cum non-

H nul-

nullorum explicationibus comparemus, patet, inter hos fuisse aliquos, qui & ex hac vasorum activitate repetendos hos morbos, subolfecerint. Archaei enim sinistri lateris alacritas & robur, dextri vero lateris torpiditas ac debilitas (*b*), quid quaeso aliud est, quam nostri systematis vasorum vis vitalis actuosa, irritabilitas ejusque actiones particulares? Utrum autem spiritus seminalis hoc in casu incitamentum fuerit, quo serosus latex uno in latere copiosius fuerit expulsus, ego quidem non facile crediderim ac determinaverim. — Atque eodem quodammodo redeunt, quae in sua adjecta explicatione adduxit Rommelius (*c*), ac si illius lateris pori & canaliculi, quibus latex serosus continetur, constricti forent fortius mole superjacentis reliqui corporis.

Non tamen negaverim, si omnia accurate considerentur, ad evidentiam, omni dubio majorem, dicta phaenomena Caussis indicatis reduci non posse. — Novi hic dari hiatum, & systematis nostri lacunas ipse video, quas agnoscendas jubet machinae humanae cognitio haud penitior. Inter has tamen difficultates, quae dicta symptomata secum gerunt, me judice disparebunt variae, ubi nostrae sententiae ea, quae sequentur, addiderint robur, atque ubi quid singulae partes & earum actiones contribuant, seorsim, & quid producere queant conjunctae, explicaverim postmodum latius. — Ad hunc itaque laborem ut me accingam, ordo propositi nunc dictat.

§. VI.

(*b*) Vid. hujus Cap. II. §. II. pag. 41.
(*c*) Vid. Ibidem.

§. VI.

Systematis Nervosi ἐνεργεῖα & actio in morbis Unius Lateris.

Ut ordo conservetur, hunc titulum hic tantum commemorasse liceat: agere enim hic loci de iis morbis, quae mere nervei sunt, quique in uno latere corporis tantum locum habent, inutile maxime foret, cum haec materies in Sect. II. ex professo nobis erit pertractanda: quae cum nimis longa sint, ut hisce inserantur, & iis specialis quidem tractatio competat, ad illam referre Legentes liceat. Quum vero dubitari nequeat, quin nervorum magna esse debeat consideratio in istis Vasorum motibus a stimulo excitatis, quos (§. praeced.) memoravi, illud hujus loci foret, ut, quantum Nervosum Systema in Vasculosum, aliasque inde pendentes C. N. actiones, influat, & quomodo sic etiam unius gignantur vel augeantur lateris morbi, commemoraretur; de hoc autem cum quodammodo latius in hujus Cap. §. ultimâ sit tractandum, haec missa facio.

§. VII.

Systema Lymphaticum quatenus in morbis Unius Lateris producendis suas agat partes.

Systema Lymphaticum, quicquid etiam Auctoribus nonnullis fingere placuerit (*d*), ego quidem, ob-

(*d*) W. HEWSON Experimental Inquiries Part the Second. pag. 6. & 7. Cl. MECKEL versabatur etiam in illa

observationibus GLISSONII, HOFFMANNI, W. HUNTERI, MONROI & HEWSON convictus, pro particulari systemate vasorum absorbentium (e), quorum praecipuus, & quasi communis, truncus ductus thoracicus est, atque ex quo in unoquoque latere in omnem corporis ambitum ad ejus peripheriam disperguntur rami (f), habeo.

Illud autem Systema, ut reliquas N. C. partes omnes, vivere, sensilitate & irritabilitate, seu vi contrahendi, ac in fluida agendi, motumque conciliandi esse donatum, probant facta certissima: à morte enim chylo plenissima inaniuntur & disparent, quae certe non mediocrem vim irritabilem denotant. Imo ipso visu illorum contractio, cum instar filorum tenuissimorum nonnunquam vasa haec ante oculos dispareant, animadvertitur (g).

Has

illa opinione, vid. Ejus dissert. de Venis Lymph. valvulosis: verum haec & aliorum egregie refutata sunt ab eodem Expert. HEWSON C. IX. pag. 133. & seqq.

(e) Ibidem C. X. pag. 157. & seqq.

(f) Ibidem. C. III. p. 20. & seqq.

(g) VERSCHUIR l. cit. §. XXXII. & ibi cit. Auctores, nec non Doct. DENNISON Dissert. cit. p. 60, ubi haec habet: „ Nec Lymphaticis ad motum satis esse videtur musculorum & arteriarum vicinarum actio, ea valvulis praedita comprimens; nam manifesta earum insignisque irritabilitas motum peristalticum, ab absorbentibus finibus forsan coeptum, ostendit (CULLEN Inst. §. CLXVII). Quanta eorum irritabilitas sit, testatur HALLERUS (E. P. Tom. VII. L. XXV. Sect. 2. Chyl. mot. §. 5. Exper. 250. Vasa autem lactea eadem ac lymphatica esse, & ejusdem naturae participia, vid. Eund. p. 199). Eorundem ejusmodi actio esse videtur, ut, cum in articulis contractiora, quam alibi sint, hi primum repleantur, eaque repletio pro stimulo, humorem porro promovente, agat. Quem tamen agendi modum, quoniam cerni oculis nequit, pro conjecturali ita propono, ut

„ inde

Has proprietates insitas cum agnoscamus; his functionibus cum sint destinata vasa lymphatica, nullus video rationes, cur non unius lateris systema contractione agitari possit abnormi & incitatiori, vel cur non in uno latere locum habere possit vis vitalis eorum torpidior, quibus fieret, ut hic illic producerentur tumores lymphatici, vel absorbtio minus procederet aequalis, aliaque excita-

ren-

„ inde esse hic actionem, eamque muscularem neutiquam „ addubitem."

Insignis est locus doct. HEWSON (L. c. pag. 13, 14, 15 & 16.) qui haec dicta probat; quapropter & huc eum transferre liceat. „ And as the blood vessels have a muscu- „ lar coat, which assists in the circulation, so may the „ lymphatics, as is rendered probable from what Dr. „ HALLER says of his having found them irritable in his „ experiments (Sur le Mouv. du Sang Exp. 295, 298) and „ also from what is observed on seeing them in living „ animals distended with their lymph, in which case they „ appear of a considerable size; but upon emptying them „ of their contents, they contract so much as not to be ea- „ sily distinguished. This is an experiment which I have „ frequently made in the trunk of the lacteals in a goose „ and on the lymphatic vessel on its neck, both of which „ when distended with their natural fluids are as large as „ a crow quill; but on emptying them in the living animal, „ I have seen them contract so much that it was with the „ greatest difficulty I could distinguish them from the fibres „ (See also HALLER E. P. L. 2. sect. 3. §. III. The „ celebrated NUCK thought he could separate the coats „ of the lymphatics, Adenograph, cap. III.). The coats of „ lymphatic vessels have, in common with all other parts of „ the body, arteries and veins for their nourishment; this is „ rendered probable by their being susceptible of inflamma- „ tion, for they are frequently found in the form of a cord, pain- „ ful to the touch, and extending from an ulcer to the next „ gland. These painful swellings of lymphatic vessels like- „ wise shew, that their coats have sensibility, and therefore „ that they have nerves as well as arteries and veins."

rentur symptomata, quae (observatione ad morbos unius lateris magis adplicatâ, lymphaticoque systemate magis meliusque cognito) ex his fontibus deducenda esse, postmodum intelligetur forte plenius.

Ex hac forte vitâ torpidiori vasorum lymphaticorum Cerebri, & absorbtionis defectu aliove vitio, an non repetendi sunt, quos Auctoribus notatos invenio, dimidiati capitis hydrocephali interni? Nimirum Nobil. TULPIUS (*h*) memorat, quandoque haerere tantum liquorem effusum vel in dextro, vel in sinistro cerebri ventriculo, illudque se bis vidisse in alterutro adnotat, ita ut ultra duas libras uni parti aquae essent inclusae, atque ita stricte quidem, ut altera foret plane illaesa atque integra. Haec unica est, quam de humanâ specie Auctoribus adnotatam invenio, observatio: attamen in brutis simile quicquam se bis observasse Auctor est JOH. JAC. WEPFERUS (*i*), ubi in uno casu in cerebri bovini ventriculo sinistro, & in altero in dextro hydropem dimidiatam tantum invenit. Et simile quid in vitulino se capite observasse Cl. BONN, *Anat. Prof. in Ill. Athenaeo Amstelodamensi*, in parte sinistrâ mecum communicavit, quâ hydrope illius partis caput totum fuerat dilatatum, ut mihi in sceleto, qui à Cl. illo Viro conservatur, conspicere licuit. Si jam in vasis lymphaticis, revehentibus humores ab arteriis in his ventriculis secretos, vitium fuerit in illo latere, quid explicatu facilius, quam quod ab hoc producti fuerint illi hydrocephali? —— At objicient nonnulli forte, non dari

(*h*) Observ. Med. Lib. I. Cap. XXV. Hanc observationem in sua Anat. Pract. etiam retulit BONNETUS, Vid. Tom. I. obs. IX. pag. 383.

(*i*) In egregiis Ejus Hist. Apoplecticorum p. 63 & 64.

dari in ipſo cerebro lymphatica, nec illa unquam adhucdum fuiſſe demonſtrata, & hinc illud malum à venarum reſorbtionis defectu repetendum eſſe. Hoc ſi pro momento largiamur, demonſtrat tunc ſaltem illud vitium unius lateris venarum abſorbtionis defectu eſſe productum, de quo (§. V.) jam egimus, ita ut haec tunc demonſtrationem illius rei confirment ulterius. —— At vero, quia adhucdum nulla vaſa lymphatica in cerebro inventa ſunt, dum per omne corpus inveniuntur, an ideo huic organo illa denegabimus? Analogia juſta nos ita concludere (ni fallor) vetat, ac nuperior induſtria, quae in amphibiis, piſcibus & volucribus ea in lucem protraxit (in quibus etiam adeſſe negabantur) prudentiam inculcat ſerio. Similem praeterea in cerebro abſorbtionem per vaſa lymphatica probare videtur eadem humorum remorantium ex cavitatibus omnibus N. C. ac circumactorum per lymphatica reductio (*k*). Analogiam hanc ut probaret, caſum adfert Doct. HEWSON, qui magnam de vaſorum lymphaticorum in cerebro praeſentiâ probabilitatem indicat, quem hic adducere in Nota liceat, eo praeſertim ſcopo, ut ſi vel inde non probari crederent lymphaticorum in cerebro exiſtentiam Adverſarii, diſcerent tamen, unius lateris morbos iis aut produci, aut ſolvi poſſe eodem in latere (*l*).

Haec

(*k*) V. HEWSON L. c. Caput VII. integrum.

(*l*) „ But although lymphatic veſſels have not yet been „ demonſtrated in the brain, it is probable from analo- „ gy, that this organ is not deſtitute of them; and the „ following caſe affords an argument in favour of abſorp- „ tion being carried on here by lymphatics, as well as „ on other parts of the body.

„ J. H. a young man of twenty five years of age, by „ trade a ſilk-dyer, and whoſe father at that time laboured

„ under

Haec omnia nonne demonſtrant, vaſa in cerebro adeſſe lymphatica, & his, ut in aliis N. C. partibus, abſorbtionem fieri? Concluſio videtur adfirmativa.

His intermiſſis in viam redeamus. Ex iis quae hujus Cap. §. ult. adducenda erunt, hoc praeterea evincetur, poſſe in N. C. unius lateris morbos oriri,

,, under a third attack of madneſs, conſulted me about a ,, glandular tumor upon the left ſide of his neck, of which ,, he gave the following account: that for ſome time he had ,, bein troubled with an eruption which had gone off and re- ,, turned repeatedly; that a week after its laſt diſſappearan- ,, ce, he was ſeized with a fixed pain in his forehead, for ,, which he was bled; that one day whilſt at work, after ,, this pain had continued a fortnight, he felt a weakneſs in ,, his left arm, and the bruſh with which he was working ,, fell out of his hand, but he had no weakneſs in his right ,, arm, nor in his legs. That this weakneſs returned two ,, or three times a day for nine days; and was rather re- ,, lieved by putting his hands into warm water. About ,, three days after he was first attacked with this weak- ,, neſs, a tumor appeared on the left ſide of his neck, ,, juſt below the ear, when I first ſaw him this tumor ,, had continued eleven days. It ſeemed to be an enlar- ,, ged lymphatic gland, was then hard, but afterwards ,, gradually came to ſuppuration, and at the end of ſix ,, weeks it burſt and diſcharged a yellow curdled matter. ,, He adds at the ſame time that he was attacked with the ,, weakneſs, he had a faultering in his ſpeech, and ſlight ,, convulſions in his lips.

,, Now as in this caſe there ſeemed to be a compreſſion ,, of the brain, which was removed, when the glands ,, ſwelled, is it not probable that the cauſe of the com- ,, preſſion has been ſome extravaſſed fluid, which after- ,, wards being abſorbed, occaſioned the tumor & ſuppu- ,, ration of the lymphatic gland? and therefore is it not ,, a preſumption that abſorption is here likewiſe carried on ,, by lymphatic veſſels?" Vid. ibid. pag. 51, 52, 53 & 54.

oriri, ad quos fovendos, alendos & producendos suam S. Lymphaticum confert symbolam.

Inter omnes Auctores, explicationem observationum superiorum exhibentes, solum video SCHMIDIUM (*m*), qui, quoad S. Lymphaticum, de ejus caussis mechanicis & dynamicis ad morbos unius lateris explicationi adhibendis cogitaverit: problematice scilicet proposuit, „ Utrum partes sinistri lateris „ pluribus ac majoribus vasis lymphaticis, vel speciali prae reliquis conformatione, ... ita factae „ gaudeant?" —— Obtinuisse illud forsan in illo aegro, cujus meminit, & has caussas ad adfectiones illas contribuere potuisse, me consentire facile vides.

§. VIII.

Influxus Textus Cellulosi in adfectiones corporis dimidii.

Textum cellulosum per se solum non ita ad unius lateris morbis disponere posse prima consideratione videretur, cum adminiculum potius videatur, quod recipiendis vasis sanguiferis, lymphaticis, nervisque, ac corpori integendo ejusque ceteras partes ambiendo destinatum sit. —— Haec licet ita sint, habet tamen & suas proprietates, suamque fabricam, quae hic enumerandae sunt, ut pateat (§°. insequenti) quantum ceteris caussis robur addat, ac efficiat, ut morbi obtineant unius lateris, futuri non ita facile, nisi tales proprietates, talisque fabrica in celluloso praesentes essent textu.

Totum H. C. textu fere celluloso constare videtur, ita tamen ut pro diversâ modificatione, organisatione, & virium vitalium temperaturâ aliam nanciscatur

(*m*) Vid. hujus Cap. §. II. pag. 41.

catur figuram, formam & directionem, alia & diversa constituat organa, alias diversasque perficiat functiones. — Reliquum itaque, quod hujus textus cellulosi remanet, informe & inorganicum, compactum & complanatum membranas efformat, interstitia organis nostris vacua relicta replet, connexionem cum omnibus N. C. partibus organicis sustinet, ac Corpori integro involucro atque integumento inservit. — Hanc functionem dum adimpleat, generalem etiam qualitatem omnibus partibus N. C. privam & insitam, vitam scilicet, possidet, quâ ipsâ ad contractiones proprias peragendas, & hinc functiones quasdam perficiendas, apta redditur.

Hanc ejus conformationem & actionem tam eleganter exposuit Clar. VAN GEUNS (*n*), ut Ejus verba adduxisse expediat. „ Sunt autem, primo, „ fibrillae laminulaeque tales inorganicae vario situ, decursu & implicatione ita inter se contextae, ut telam aliquam referant minus regularem, quae compacta & complanata membranas efficit, etiam insigniores, quaeque convoluta vasorum plurimam constituit substantiam, imo per totum corpus, cellulosae telae nomine, extensa, & frequenter adipe referta vacuitates inter partes fere replet, vasorum dein decursum firmat ipsaque vaginis instruit, cum iis quoque omnem viscerum & glandularum substantiam fere constituit, quam Veteres παρέγχυμα dixerunt. Constitu-

(*n*) In Dissert. laud. §. VIII & XVIII. cum adjectis notis, vid. Dissert. Med. Thes. Cl. SANDIFORTII, Tom. III. p. 534 & 543. — Conf. etiam doct. BIKKER in cit. Dissert. p. 50. art. 5. ubi dicit, „ altera est uniformis constrictio, qualis contingit in membranâ cellulosâ, „ cute, ejusque poris, acri quodam instigatis."

„ tutione interim ſua, firmitate, denſitate, duri-
„ tie, colore, fibrillarumque & laminularum ſubti-
„ litate, implicatione aliisque proprietatibus in ſin-
„ gulis fere partibus, ſed praecipue in viſceribus
„ variat haec tela, & varie etiam inde in diverſis
„ partibus, ſi vitaliter agendi quandam facultatem
„ habeat, agit. Videtur porro ipſis etiam parti-
„ bus durioribus, cartilaginibus oſſibusque, ortum
„ largiri. Efficit adeoque longe maximam corpo-
„ ris integri partem tela celluloſa varie formata.

„ Cum vero telae celluloſae tanta ſit in corpore
„ dignitas, hinc merito etiam de ipſius vi vitali in-
„ quiritur. Non poſſe de intricata fibrillarum &
„ laminularum ejus implicatione regulares adeo &
„ inſignes promtasque actiones & ab actione re-
„ miſſiones exſpectari, quales fibrae muſcularis
„ nobilior natura & fabrica ſuppeditat, facile pa-
„ tet. Videri autem ſingulis ejus fibrillis contra-
„ hendi quandam vim, quamvis forte non ubique
„ in corpore, vere vitalem, eſſe adſcribendam,
„ cujus mutuo concurſu aliqua etiam, vel propria
„ actio, e. g. aequabilis canalis vel cavitatis quam
„ tela circumdat conſtrictio, vel actionum fibrarum
„ muſcularium, quas in ipſis muſculis ubique inter-
„ ſtinguit, in vaſis vero & viſceribus varie con-
„ nectit, directio & adjumentum ſiſti poſſit, ex
„ ſequentibus pateſcere puto. Partium & cavorum
„ plurium, quorum adſtruxi vim propriam acti-
„ vam, plurima ſubſtantia celluloſa eſt; ſic uterus
„ inprimis, cujus tam inſignis eſt atque valida con-
„ trahendi vis, modicam valde continet fibrarum
„ vere muſcularium copiam, ſed totus fere denſa,
„ ſtipata, ad cervicem maxime compacta, fibrarum
„ irregularium celluloſarum implicatione contexi-
„ tur. Membrana ſcroti dartos, pro vera celluloſa
„ habenda, evidenter admodum ſe conſtringit ad

„ frigoris vel venerei orgasmi ſtimulum. Cutis,
„ quae, praeter vaſa & nervos, celluloſa tela arcte
„ compacta eſſe videtur, per varias cauſas ſe con-
„ ſtringit pellem anſerinam, ut vocant, faciens,
„ quod & in morbis evenit; ſed & exſciſſum de
„ animali vivo fruſtum ad ſtimulum vel & ſolum
„ frigus convolvitur. Ipſius denique communis
„ celluloſae membranae vivum exſciſſum fruſtum
„ acri liquore tactum cum impetu ſe conſtringit.
„ Non video itaque, cur celluloſis etiam fibris,
„ quibusdam ſaltim, à muſcularibus forte maxime
„ irregulari fibrillarum ſuarum implicatione diffe-
„ rentibus, quandam ſuam vitalem vim abnegem."

Ex hiſce itaque proprietatibus, Textusque Celluloſi communicatione cum omnibus corporis partibus repetendos autumo morbos unius lateris, ſi ſola ejus dimidia pars ſtatuatur adfecta: nec meliori modo cognoſci poterit, quî rubicunda, alba vel nigra fiat dimidia lingua, aliis adfectis partibus, quae communicatione membranarum ſuas noxas organis connexis imprimunt. Sic ex diverſâ celluloſae fabricâ, ſi uno in latere pellucidior ſtatuatur, idea icteri unius lateris clarior evadit. Nec abſonum mihi videtur, inde criſin lienis per ſiniſtras nares repetere ſalutarem, quippe quae vaſis communicantibus directe difficulter admodum extricaretur.

Egregia ſane ſunt, noſtraeque ſententiae robur, ut puto, addentia inſigne, quae ea de re propoſuit Doct. Th. Bordeu (o). Non quidem tamen dixerim ex ſolis illis, quas enumeravimus, proprietatibus, omnia phaenomena explicari poſſe adeo facile: conferunt ſane huc ante dictae par-

tes,

(o) Per omnem ambitum Tract. cui titulus *Recherches ſur le Tiſſu muqueux ou l'organe cellulaire*, editi Pariſiis 1767, in 8., qui totus hac de re perlegi meretur.

tes, earumque actiones, quae, ut à cellulosa suas actiones mutuantur, sic eidem illae actiones impertiunt, quapropter dictorum illorum veritas (§. insequenti) elucescit clarius. — Est tamen tunicae cellulosae, ex suâ ipsius fabricâ proveniens, adjuncta proprietas, quae morbis unius lateris quam maxime favet: nimirum dividitur haec praesertim in superficie corporis, quâ cutim constituit, in duas partes, ita ut à capite ad calcem distinguat quasi C. H. in portiones aequales. — Indicavit hanc eleganti, ut in ceteris, stilo Doct. LORRY (p), ubi inquit: „ Demum in morborum cu„ taneorum historiâ illud non erit inutile anno„ tasse, cutem humanam, per totum corpus ae„ qualiter diffusam, posse tamen & debere in duas „ partes aequales dispertiri, quarum una laevam „ occupet corporis partem, altera dextram. To„ tumque corpus, quantumcumque patet, in duas „ hasce partes est divisum, plicâ quâdam conval„ lem utramque efficiente, ac deinde ab hâc quasi „ lineâ partem utramque distinguente quasi à cen„ tro sese diffundentem. Id certè à cellularis tex„ tus suppositi structurâ esse repetendum evidens „ est; qui textus cellularis similem experitur par„ titionem. Sic totum C. H. in duas aequales par„ tes externas dividitur ad Hippocratis mentem. „ Quae quidem partitio magni momenti à divo Se„ ne habita, an in enodandâ morborum theoriâ, „ & stabiliendis tum metastaseων, tum revulsio„ num praeceptis, aliquam obtineat dignitatem, è „ morborum phaenomenis, eorumque attenta ob„ servatione, divinandum est, plusquam ex ana„ tome

(p) Tract. de morbis cutaneis p. 20. in fine & 21. edit. Parisiis 1777, in 4to.

„ tome subtilius excultâ. Haec observatio Me-
„ dicis dignissima. ".

Hanc observationem ex cellularis tunicae scrutinio anatomico accurato deduxit optime ante jam laudatus BORDEU (q), quae, ut hanc rem absolvant, longiora licet quodammodo, gallico idiomate hic adjicere in Nota liceat.

At-

(q) L. cit. à pag. 68. ad pag. 75., ubi sequentia de hac re habet. „ *Il en est un* (coarctatio cutis nimirum, de qua ante egerat) „ *qui paroit meriter une attention particuliere. Il*
„ *divise le corps en deux parties égales, à droite & à gau-*
„ *che, il a été indiqué dans les* Recherches sur les Glandes,
„ *sous le nom de* raphé *général; c'est un plan réel de sépara-*
„ *tion entre les deux côtés du corps, & non point un être*
„ *imaginé par les Anatomistes.*
„ *En effet, on trouve évidemment, entre les deux cuisses,*
„ (*au* raphé *proprement dit*) *une espece de* couture *ou de*
„ callosité *naturelle, qui n'est qu'un étranglement de la peau,*
„ *& qu'on suit aisément par devant & par derriere dans les*
„ *deux sexes; le dartos est séparé en deux par une cloison,*
„ *ainsi que la verge. La ligne blanche commence au pubis,*
„ *qui est divisé lui-même en deux parties latérales par un*
„ *cartilage mitoyen. La peau qui recouvre le ventre, est aussi*
„ *bien que l'organe cellulaire, plus reserrée sur la ligne blan-*
„ *che qu'ailleurs. On trouve en entrant dans le bas ven-*
„ *tre, & mettant, pour un moment les viscères à part,*
„ *le mésentere qui est fait par l'adossement des deux plis du*
„ *péritoine. Le diaphragme est divisé en deux muscles, très*
„ *evidemment vers l'épine du dos, & assez sensiblement vers*
„ *le sternum. Le médiastin ressemble beaucoup au mésentere.*
„ *La trachée elle même porte l'empreinte des deux portions des*
„ *poulmons. On trouve le raphé bien marqué dans la glande thi-*
„ *roïde, dans le cartilage de ce nom, dans le cricoïde & dans l'é-*
„ *piglotte. L'oesophage & le pharinx sont séparés, surtout postérieu-*
„ *rement, par une ligne blanche fort apparente ou par un entrecrois-*
„ *sement des fibres.* Hippocrate *connoissoit la ligne médiane de la*
„ *langue. La machoire inférieure reste long temps divisée vers*
„ *le menton, & lorsqu'elle est unie, elle porte une ligne*
„ *sail-*

Atque haec omnia si quis consideraverit, invenerit, ut opinor, in ipsa cute & subjecta tunicâ cellulosâ

„ *saillante fort apparente. Le palais a sa ligne depuis les* „ *deux incisives supérieures jusqu'à l'extrêmité de la luette. Les os maxillaires sont unis dans cette ligne. Les* „ *levres ont leurs brides dans la même ligne. Les narines* „ *y ont leur cloison. Le nez n'est que l'union latérale de* „ *deux tuyaux ou des deux narines adossées; ses os propres* „ *aboutissent aux deux côtés du frontal, qui reste long* „ *temps divisé, & qui contient une cloison verticale dans sa cavité. Les muscles sourciliers & les frontaux sont séparés* „ *par un plan mitoyen, qui étrangle la peau. Tout le monde connoit la future sagittale, ainsi que la faux, le corps* „ *calleux, l'adossement des tubercules qui sont dans les ventricules du cerveau, & la crete de l'os étmoïde. La moële* „ *allongée & la moële épiniere ont leur corps calleux. Les* „ *vertebres qui sont divisées en plusieurs parties dans les jeunes* „ *sujets, ont leur apophises épineuses, sur les quelles la peau* „ *est plus étranglée que vers les côtes; cet étranglement commence vers la tubérosité occipitale, & va aboutir au coccis; il commence par une sorte de ligament cervical, &* „ *finit de même, en aboutissant au raphé entre les cuisses;* „ *en un mot, il est aisé de voir que le plan de séparation,* „ *dont il est question, existe en effet; qu'il est l'aboutissant* „ *où les fibres & les vaisseaux viennent se joindre & s'entrelasser comme les branches des deux arbres voisins."* Eandem insuper in vasis visceribusque divisionem locum habere describit, tandemque concludit: „ *Le corps paroit donc composé* „ *de deux moitiés adossées l'une à l'autre . . . & . . .* „ *la maniere de concevoir le corps (ainsi), ne laisse pas de* „ *répandre du jour sur l'explication de certains phénomènes* „ *de l'économie animale. Nous en conclurons ici seulement,* „ *que la substance cellulaire est étranglée dans toute sa partie moyenne, & divisée en deux portions latérales, ses balons ou ses poches sont, pour ainsi dire, affermies sur l'axe* „ *du corps, d'où elles s'étendent de coté & d'autre, ce qui* „ *leur donne d'autant plus de force, qu'elles sont appuyées* „ *sur une base plus solide. Ceci nous indique, que les matieres contenues dans un des côtés du corps & qui penetrent la substance cellulaire, ont beaucoup plus d'aisance à*

„ *s'eten-*

losâ caussas praedisponentes, quibus unius lateris morbos explicare posse crediderit. — Subsistendum autem in hisce ulterius enucleandis hic est, atque nunc in quantum omnes praedictae Caussae conjunctae, & proinde etiam Textus Cellularis, coöperentur ad adfectiones praedictas, inquirendum venit.

§. IX.

Quid combinationes Legum Mechanicarum & Dynamicarum, & uniuscujusque Systematis connubium efficiant.

Lustravimus nunc, quid singula haecce systemata, quid Caussae Mechanicae & Dynamicae, Vasorum actio, Nervorum ἐνεργεῖα & Tunicae Cellulosae Contextus ad morbos unius Lateris per se spectata, contribuere videantur; at vero, si vel obiter etiam consideremus, quantum, ut una N. C. functio juxta leges naturales procedat, quantum multo magis ut omnes suo fungantur officio, requiratur, ut haec systemata coöperentur, coadjuvent se, atque integra, combinata & consociata sint; mirabimurne & ab hoc influxu, ab hoc connubio, pendere ante dicta unius Lateris phaenomena? „ Sic „ facti (ut recte inquit Cl. HAENIUS (r)) a „ Summo Numine, sic conditi sumus, ut vix „ dentur in corpore alicubi adfecto partes, quae „ angi ac dolere partem sociam torpidae atque o„ tiosae patiantur."

Cor-

„ *s'étendre en haut & en bas, qu'elles n'en ont à passer d'un* „ *côté à l'autre; ce qui rend raison de quelques symptômes des* „ *maladies.*"

(r) Differt. de Colica Pictonum, Ed. 1745. Hagae Com. p. 32. nunc denuo inserta Rat. Med. Continuatae T. III. seu Oper. Posthum. Vol. I. p. 363.

Corpori itaque dimidio etsi inhaereant caussae praedisponentes ex fabricâ & structura partium functionumque singularium, non sufficit sane saepissime, ut haec tantum adfecta priva pars in dimidio corpore illius demum producat lateris morbos. Requiritur saepe, ut omnia, aut ex omnibus aliqua ad minimum, coöperentur systemata, quo isti unius lateris producantur morbi, non producendi, nisi & dispositio & fabrica variarum partium, & coöperatio mutuumque obtinuisset connubium. Clarius hoc fiet, ac conjecturis nostris, credo, de unius lateris morbis majus addet robur, si horum exempla quaedam adduxerim, quae demonstrationi inserviant.

Vasculosum systema, etsi actuosum per se & vi vitali praeditum, ut functiones suas peragat justo modo, systematis nervosi influxum poscit requisitum, & illud eo conferre probant certo nervi, per ipsam vasorum substantiam decurrentes, in majoribus visibiles (*s*), in minoribus justâ analogiâ deducendi (*t*). — Nec declarant minus abnormes san-

(*s*) HALLERUS El. Phys. Tom. I. Sect. I. L. II. §. XII. pag. 69 & 70., ubi intercostales nervi arterias carotides earumque subnascentes ramos perreptare; nervi cardiaci superficiales faciem anteriorem arcus aörtae incedere; mesentericam arteriam, mesocolicam, coeliacam integri plexus nervei à magno abdominis ganglio nati-circumplicare afferuntur. Cf. & Tom. II. pag. 206 & 213. & de Part. C. H. praec. Fabrica & Functione Tom. I. p. 134. Ed. in 8vo.

(*t*) HALLERUS Ibidem ait: „ Neque dubium est, cum „ nulla absque nervo fibra muscularis sit, & cum absque ea „ vi, quae per nervos advenit, debilis omnino sit ea po„ tentia, qua eae fibrae contrahuntur, nervulos adeo ad car„ neas fibras arteriarum accedere, etsi nemo, quantum me„ mini, ejusmodi surculos demonstravit." Cum hisce confer. VERSCHUIR l. cit. Cap. I. §. XVII. pag. 13. Verbo hic monere liceat, non ita debilem vasorum fore actio-

sanguinis motus, ab aliâ caussâ non facile repetendi (*u*). — Et, quod de systemate vasculoso diximus, eundem tenere gradum vice conversa de Systemate Nervoso & Lymphatico, nemo sane in Medicinâ ut ignoret adeo hospes est. — Praeterea etsi Textum Cellulosum activitatem quandam habere diximus; omnem tamen, ut ita dicam, organisationem & actionem repetit à vasis sanguiferis, lymphaticis & nervis, per omnem ejus plagam dispersis, ita ut haec illum regere, illa ab hoc regi, non immerito opinandum sit. Quod si porro consideremus, eundem illum textum cellulosum laxitate vel rigiditate peccare posse; eumque, ab acri irritatum, hoc cum intertextis partibus communicare posse, ac iis impertire (additis simul ejus divisione in duas plagas laterales aequales, continuatione membranarum, ejusque connexione cum omnibus partibus) fontes invenio, ex quibus totidem Dimidiati Corporis profluere possint adfectiones morbosae.

Si denique, haec omnia contemplantes, à Naturâ totum quasi Hominem in Systemate Vasculoso, Lymphatico, Nerveo, Celluloso, aliis bipartitum videamus, ac omnes partes ut conspirantes inter se, sic etiam dilectu quodam vicinas praeprimis consociatas, & alteras alteris inservientes intueamur; nonne concludere licet, morbos unius lateris ea propter oriri, quod caussae in Dimidio Homine concurrant nonnunquam mechanicae, à vasorum amplitudine, majori vel minori; numero in uno latere aucto vel im-

ctionem, nisi nervis arterias supponas instructas: ad arteriarum integritatem requiri nervorum actionem non quidem negaverim; at simul tamen ab earum vi insita, contractili, magnos, si non maximos, edi effectus, certissimum habeo.

(*u*) VERSCHUIR Ibid. Cap. II. §. XII. pag. 43 & 44. & Cap. III. §. XXVII. pag. 76.

imminuto; debilitate, laxitate, vel rigiditate; ambientium fulcro imminuto vel adaucto, repetendae: vel quod illorum morborum caussae dynamicae sint, suam non raro sortientes originem ab actione vasorum abnormi aut imminutâ in uno alterove latere; vel quod S. Nervosum in uno latere actuosius, vel debilius operetur; vel quod suo officio non fungantur vasa lymphatica; vel quod continuationes membranarum hic suam symbolam conferant; vel porro quod, ut ipsa cutis structura ad morbos dimidiatos coöperatur, sic major etiam cutis actio, transparentia, laxitas, vel rigiditas, aliaeve qualitates in uno vel in altero loco hisce in morbis suas sustineant partes: vel denique quod saepe hae partes sive singulae, sive omnes conjunctae, ita conspirent, ut juxta axim corporis, modo non ita cognito, adfectae, ex systematum horum omnium consociatione & contubernio, dicta producant phaenomena?

Atque sic, ut ante dictorum faciamus compendium, & explicationis efficiamus finem, cum summi Pathologi verbis (*v*) hic concludere liceat, „ Consensus iste quidem inter Oeconomiae huma„ nae systemata, functiones, partesque omnes u„ niversalis est: at propiorem tamen magisque pe„ culiarem aliorum cum aliis insuper dari, certa ob„ servationum fide constat; etsi rationem ejus leges„ que haud satis liquido perspiciamus. Credibile, „ non una modo, sed pluribus niti conditionibus, „ harumque principem in genere nervoso; deinde in „ systemate circulationis; porro in continuitate mem„ branarum (*x*); tum in vasorum communitate. . . „ Quin & huc facere potest vicinia partium, & „ col-

(*v*) Inst. Path. Med. §. 864.
(*x*) Addere liceat *S. Lymphatico.*

„ collocatio declivior, aut ex diametro oppofita, „ actionumve aliqua cognatio. Prout igitur plura „ aut pauciora horum una concurrunt, ita varii „ fympathiae gradus nafci videntur. Nec praeter- „ eunda vis vitalis, quae cum & latiffime per uni- „ verfum corpus diffufa fit, nec aequaliter tamen „ aut in fingulis partibus, aut in quibusvis homi- „ nibus, vigeat, & ampliffimo fimul polleat con- „ fenfu, quam plurimum fane hic valere debet."

Atque hae funt conjecturae, quas de *Unius Lateris morborum Cauffis* proponendas habui.

CAPUT III.

NUM VENAE SECTIO IN PLEURITIDE, ALIISVE MORBIS, E DIRECTO, AN IN OPPOSITO LATERE INSTITUENDA SIT, EXPONENS.

§. I.

Agendi Ratio, ob Auctorum diverfas opiniones, traditur.

Quaeri certe jure poteft, fanguis fi debeat educi, utrum, quodnam vas aperiatur, indifferens fit, aut, uno latere adfecto, utrum adfectae partis (quod e directo, *κατ' ἴξιν*, dicunt (y)) an oppofitae venae fecandae fint.

Non

(y) Per V. S. *κατ' ἴξιν*, five *per directum*, intelligitur illa, quae fit fecundum rectitudinem partium, five eandem directionem, ita ut in dextro latere adfectâ parte aliquâ

Non potui celebratam hanc omittere Quaeſtionem medicam, dum ex profeſſo de Dimidii Hominis adfectionibus earumque Cauſſis tractare in animum induxeram. Ante dicta autem cum quis attenderit oculo Philoſophico, atque ex iis didicerit, per omnem Medicinae ambitum annalibus medicis inſertas Dimidiati, ut ita dicam, Hominis morborum hiſtorias, interque illos tales, qui virium inſitarum efficacia victi, omnium luculentiſſime ob oculos poſuerunt, eſſe, ut omnium partium inter ſe, ſic etiam particularium, ſic dimidiae noſtrae machinae conſpirationes ac conjugia ſodalitia: ſi quis cogitaverit praeterea (id quod mihi paginam hic abſolvere videtur) curioſam Naturae obſervationem & imitationem, ut primam Arti originem, ita incrementa dein dediſſe, daturamque ulterius; ac rectiſſime proinde Naturam morborum medicatricem, Medicum Naturae miniſtrum, illique honorem habendam ſervitutem, invitus etiam agnoſcere fuerit coactus; omnemque doctrinam medicam, ſi bonae futura ſit frugis, ad hanc normam per imitationem compoſitam debere eſſe, perpenderit; ille etiam, auxilia morbis convenientia, & V. S. inprimis, in ipſâ adfecta parte, vel ejus viciniâ (ut morbo & ſuccumbenti onere oppreſſas partes, cauſſas in ipſo loco adfecto aggrediendo, ſublevare tentet) adminiſtrandam eſſe facile

quâ eodem in latere etiam tundatur vena; & ſic de ſiniſtro latere idem ferendum judicium. —— Cum per ipſius materiae tractationem abunde ſatis patebit, hunc horum vocabulorum Veteribus, & qui illos inſecuti ſunt, Neotericis fuiſſe ſignificatum, plura de hiſce addere inutile eſt. Qui tamen plura vellet, conferre poterit HIPPOCRATIS Oeconomiam in voce ἴξις & κατ᾽ ἴξιν, nec non GALENUM in HIPP. Comment. variis in locis, & BRISSOTUM in Apolog. diſceptatione pag. 103. & ſeqq., aliosque.

cile credere poterit. —— Crederem & ego, nisi tam disparem hac in re ab Artis usque nostrae incunabilis offenderem agendi modum, ut nullum ferme de ea differentem reperias, quin in diversam inclinet partem, hanc illamve mordicus tueatur sententiam, his illisve argumentis quaeritet diversa, prout Natura, vel sua potius sibi ingeniose conficta, dextre perpolita, & scientificâ quasi methodo proposita hypothesis monstrare videatur, quaenam in medendo sequenda sit via, eamque certam sibi habeat.

§. II.

Sententia HIPPOCRATIS, GALENI, *Aliorumque, qui sanguinem è vena affecti Lateris educendum esse, putarunt.*

Hanc igitur materiam ut enucleëmus, enumerabimus illos Auctores, qui hac de re egerunt, atque agmen hic ducet Medicorum Fax HIPPOCRATES (z), qui, de pulmonum laterumque agens inflammatione, attendendum esse praecipit, num alterutrum, aut utrumque adfligat latus, additque: „ His haec instituenda curatio, si quidem dolor „ sursum ad jugulum tendat, vel ad mammam & „ brachium, internam brachii venam secare opor- „ tet, *ea parte, quâ dolor adfligit*, & sanguinem „ detrahere pro corporis habitu, &c. " Hunc locum, ubi manifestissime in adfecto latere V. S. praecipit, pluribus augere foret facile, verum cum producendis GALENI dictis ipsiusque in HIPPOCRATEM Comment. producere ea necesse sit, hic subsistere liceat.

Or-

(z) L. de Rat. Vict. in Morb. Acut. p. 401. Ed. Foës.

Ordine insequentem produco GALENUM. Hic innumeris fere locis HIPP. illud dogma stabilivit, inter quos referre lubet sequentes. — De evacuatione humorum variis ex partibus adfectis agens (*a*), cum semper vicinitatem partium observandam praeceperat, haec scribit: „ Ea quippe evacuatio facillime & optime fit, quae per venas „ vicinas & affines parti adfectae fiat. " —— De revulsione non per V. S., sed per cucurbitulas sermonem miscens, inquit: „ Adjumento est, si, „ ubi nimium sanguis fluit è naribus, praecordiis „ (hypochondria Graeci dicunt) affigatur cucur„ bitula (*b*). " — Hac de doctrina duo alia elegantissima nobis reliquit loca (*c*), ubi docet HIPPOCRATI V. S. & crises esse observatas, illasque adeo esse veras, ut in morbis hepatis, lienis, pleuritide, aliis, nisi ita fiant, vel nihil prorsus juvent, aut si quid juvent, tardissime; cum contra, quae *per directum* fiunt, momento saepe citius, & miraculi adinstar, adferant auxilium. Ne longior sim, mentem GALENI hic tantum exposui, cum alias verbotenus illa ob praestantiam exhibere convenisset. — HIPPOCRATICAM illam doctrinam iterum inculcat in Libris ad GLAUCONEM de *Arte curativâ* (*d*), praecipitque κατ' ἴξιν tundendam esse venam, cum dextra, vel sinistra pars locorum muliebrium; splen; hepar; synanchae; & opthalmiae dextram vel sinistram occupaverint partem. Nec subsistit hic illius Auctoris hac de re monita proferre: percurrite mecum varia

(*a*) Lib. de Constit. Artis Med. Cap. XVII.
(*b*) Lib. de Revulsione Cap. II.
(*c*) Lib. de curandi Rat. per Sang. missionem Cap. XV & XVI.
(*d*) Lib. II. Cap. II.

ria adhucdum Ejus Operum loca, ut in *Comment. in Lib.* HIPP. *de victus rat. in acutis* (*e*), in Libro GALENO adſcripto *Praeſagium experientiâ confirmatum* (*f*), in *Lib. Meth. Medendi* (*g*), aliisque, & ubivis hanc rem inculcatam comperietis. Oporteret quidem, cum rei dignitas id poſceret, atque Ejus Praecepta fundamentum quaſi praebuerint omnibus, qui GALENUM ſunt inſecuti, Medicis, ut plenius haec traderentur; verum, cum ſic in longum nimis extenderetur voluminis ratio, relego Legentem ad binos elegantiſſimos, eosque raros tractatus PETRI BRISSOTI & RENATI MOREAU (*h*), ubi plurima GALENI citata loca fuſius reperiet expoſita.

Hanc doctrinam cum ſtabiliverant HIPPOCRATES & GALENUS, atque in variis morbis, unius lateris partes occupantibus, adhibendam inculcaverant, eos in variis per V. S. juvandis morbis, praeſertim autem in Pleuritide, preſſo pede inſecuti ſunt Auctores plurimi, quos inter referendi ſunt STEPHANUS ATHENIENSIS, ORIBASIUS, ACTUARIUS, CONSTANTINUS, BRISSOTUS, CURTIUS, FUCHSIUS, PUTEANUS, EMERICUS OPPAVIANUS, MONTANUS, AKAKIA, FONTANONUS, TAGAUTIUS, JACCHINUS, CASSANUS, FERNELIUS, AMATUS LUSITANUS, RON-

(*e*) Comment. II. art. 10. & Comment. IV. art. 73.

(*f*) Cap. IV.

(*g*) Lib. V. Cap. III. & Lib. XIII. Cap. XI.

(*h*) Titulus tract. hic eſt: *Apologetica diſceptatio, in quâ docetur, per quae loca ſanguis mitti debeat in viſcerum inflammationibus; praeſertim in pleuritide.* Ed. Pariſiis 1622. Huic adjuncta eſt RENATI MOREAU Διάλεξις *de Miſſione ſang. in pleuritide.* Ibid. eodem anno. Non igitur prodiere hi Tract. bini Anno 1630. quemadmodum ſcribit Ill. SWIETENIUS Tom. III. p. 41. Horum altera editio parum maculata prodiit Halae 1742. in 8*vo.* BRISSOTI tractatus ſolus primum prodierat Pariſ. 1525.

RONDELETIUS, CRATO, VALESIUS, À VEGA, AB ALTOMARI, ARGENTERIUS, JOUBERTUS, HOLLERIUS, CARVINUS, MERCATUS, MASSARIA, SCLANUS, LAURENTIUS, PIETRAEUS, RIOLANUS Fil., CAROLUS, aliosque innumeros, quorum omnium dogmata atque argumenta, ad feriem temporum, quibus vixerunt, incomparabili labore expofuit ante jam laudatus MOREAU (*i*).

Pofteriori dein tempore alii iterum hujus V. S. inftituendae in adfecto latere meminerunt Auctores, inter quos nominandi funt Ill. SWIETENIUS (*k*), Cl. TRILLERUS (*l*) aliique (*m*), quorum prior obfervationibus credendum hic maxime putavit, illisque convictus in adfecto latere V. S. celebrandam voluit. Alter directa in hac inftituit experimenta, cumque didiciffet, adfecto in latere tufis venis longe citius fanari pleuriticos, quam ceteros, quorum oppofita fecta erat vena, quasnam fuftinuerit partes, concludere facile eft (*n*).

Nec

(*i*) A pag. 7. ad pag. 71., ubi fimul & eorum Auctorum libri citati inveniuntur, ita ut otium nobis hic fecerit Auctor ille infignis.

(*k*) Comment. Tom. III. p. 41 & 42.

(*l*) Differt. de Pleuritide pag. 30.

(*m*) Conf. mox citandum Tract. WIPACHERI pag. 6 Nota (*y*).

(*n*) Confirmat horum Auctorum dicta obfervatio Clariff. WERLHOFII invenienda in Commercio Norico ann. 1735. D. 24 Febr. & in Oper. omn. Parte III. p. 763. Haec ita fefe habet. „ Vocabar ad juvenem pleuritide epidemiâ, „ ex vera & notha mixta, eodem die correptum, cum im„ menfis lateris dextri doloribus. Spirabat difficulter, pa„ rum fanguinolenti exfcreabat, cum tuffi moleftiffima, „ febrem habebat magnam inflammantem, in neutro decum„ bere poterat latere, pulfus pleuriticus erat, urina flam„ mea. Accefferat ante me Chirurgus, & properaverat „ venae in finiftro brachio apertionem. Superveniens ego „ eodem momento, emiffis jam tribus fere unciis fangui-

„ nis

Nec omittendum est DAVIDEM WIPACHERUM juniorem (o) Pleuritide adfectorum triginta & septem historias ab aliis, aut à se ipso observatas tradidisse, in quibus omnibus adfecti Lateris fuit pertusa vena, eo cum successu, ut, adjunctis remediis convenientibus, ad unum omnes restituti fuerint in integrum. Quem catalogum ne quis insufficientem adhucdum praedicaret, in fine suarum observationum Legentes relegat ad DURETI Commentarium in HOLLERII Praxin, HILDANI Cent. Observationum, HORSTIUM, FORESTUM & nobis jam citatum TRILLERUM.

§. III.

Variae, quas pro Venae Sectione κατ' ἴξιν Auctores memorati adduxerunt, rationes adferuntur.

Si directam V. S. praecipientium expendamus rationes, elucescit, HIPPOCRATEM & GALENUM vel eo pervenisse ut sanguinem ex adfecto latere detraherent, quod sic derivationem, eâque materiae im-

„ nis floridi atque sani, non exiguo foramine, & cum saltu
„ prodeuntis, claudi vulnus jussi, & aliud fat patulum in
„ dextro fieri. Et en! Octo adhuc unciae sanguinis flavi,
„ fere plane crustosi, qualis in summa pleuritide esse so-
„ let, prosiluere, momentaneo cum levamine, & felici
„ deinde morbi sanatione. Sequenti die in pede lateris
„ affecti aliam ad decem uncias V. S. institui, & minus
„ quidem, aliquantum tamen adhuc crustosum, eduxi san-
„ guinem, cum inflammationis dolorisque ulteriori diminu-
„ tione. Illi Veterum κατ' ἴξιν Venae Sectioni, solidarum
„ fibrarum systema, exquisitius hodie cognitum, itidem
„ patrocinatur."

(o) In Libro, cui titulus *Genuina Ratio, cur Pleuritide vera saeviente V. S. adfecti Lateris, alias Derivatoria dicta, praeoptanda sit*, L. B. 1756. 8vo. Parte II. Cap. IV. à pag. 85. usque ad pag. 166.

impactae solutionem faciliorem producerent, vel eo potissimum, quod experientiâ ducti, feliciorem longe eventum se sic sortiri perspexerint. Nullibi ab iis, quantum ego noverim, mentionem factam lego, quae fuerit ratio agendi, cum directam auspicarentur V. S. potius, quam oppositam, nisi illius unicae, *experientiam in his Naturam imitandam docere:* GALENUS enim ipse in Libro de Venae sectione, ut refert BRISSOTUS (*p*), & Naturae imitationem & suam adducit experientiam, quasi ea res solâ posset dirimi experientiâ, cum alioqui in minimis semper etiam addere rationes soleat.

Inter illos, qui postmodum hanc tractarunt materiam, HIPPOCRATEM & GALENUM insecuti, quos mox recensuimus, aliqui sunt, qui nullâ habitâ agendi ratione, experientiâ etiam tantum ducti, V. S. instituerunt directam. In his numerandi sunt ORIBASIUS & CLAUDIUS CAROLUS, quorum prior venam κατ' ἴξιν secuerat, quoniam viderat, Medicorum pleuriticis sanguinis missionem, è directo laborantis lateris adhibitam, evidentissimam saepe adferre utilitatem, quae vero ex brachio opposito facta sit, aut omninò obscuram, aut certe conciliare tardam (*q*). Posterior potissimum ideo illud praecipiendum credidit, quia usus jam invaluerat, ut semper è directo sanguis educatur in pleuritide, quamcunque ea etiam habuerit caussam (*r*).

Fuerunt iterum alii, qui evacuationem, revulsionem, vel derivationem majorem in adfecto latere orituram credentes, illam suarum actionum normam posuerunt, eamque insecuti sunt: sic OPPAVIANUS V. S. instituit directam, ut materies, quae

(*p*) L. c. p. 12.
(*q*) R. MOREAU l. l. p. 9.
(*r*) Ibid. p. 75.

quae jam fluxit, evacuaretur, & ut, quae fluere debet, prohiberetur (*s*). — TAGAUTIUS idem fere asseruit, cum in omnibus membris per directum V. S. instituendam (sive repellere, id est ut inquit, in contrarium retrahere velis, sive ad latus derivare, etiamsi adsit plethora) praeceperit, addideritque derivationem ad latus & ad vicinia debere fieri revulsione ad contraria (*t*). —— Nec absimili utitur ratiocinio CASSANUS: Is enim HIPPOCRATE, GALENO, ORIBASIO, propriâque experientia ducibus, venam cum secaret, hujus insuper agendi modum exponit: nimirum se ideo id in adfecto peragere latere 1°. quidem, quod diversio materiae fluentis per locum directum ipso loco, ad quem fluit, fieri debeat, 2°. quod eadem revulsio per partem communicantem cum illo membro, ad quod fluit, sit peragenda, & 3°. quod revulsio per locum, non immediatum ipsi loco patienti, sed per locum proximum sit molienda (*u*). Eandem tuetur sententiam ARGENTERIUS, scilicet 1°. ob revulsionem veram, cum nulla alia sit rectitudo quam dextrarum partium cum dextris, sinistrarumque cum sinistris, & haud vice conversa, 2°. quod Pleuritides non per venam azygam, sed per venas, quae decurrunt ad musculos thoracis nascantur; hae autem communicationem solam habeant cum venis brachii ejusdem lateris (*v*). Fuerunt iterum & alii, qui κατ' ἀντιθυωρίαν venam in pleuritide tundendam praeceperunt, vel quia axillarem inter & cephalicam ab utroque latere quaedam enascatur vena, media fere ex axillari, quae inde obrepens in multas finditur venulas, quae in universum cum ve-

(*s*) Ibid. p. 33.
(*t*) Ibid. p. 37.
(*u*) Ibid. pag. 38.
(*v*) Ibid. p. 49.

venulis & ramis venae ἄζυγυ copulantur, sicque secta jecoraria lateris adfecti non solum ex cavâ, verum etiam ex illis, in quibus sanguis inflammatus continetur, educi crediderunt; vel etiam 1°. ut impurus sanguis detrahatur, cum sani lateris sanguinem nihil prorsus vitii contrahere credebatur, & 2°. ut Naturae ductum sequerentur, quae quanto potuit studio breviores ac tutiores semper amat vias, & longiora repellit compita. Prioris sententiae Auctor est AMATUS LUSITANUS, posterioris CARVINUS (x).

Fuerunt denique adhucdum & alii, qui vel ideo, quoniam Natura C. N. solidis, fluidis & spiritibus bipartitum secuerit veluti quadam lineâ, duas ipsius partes distinguente, eo consilio, ne una parte adfecta totum simul adficeretur corpus, V. S. directam celebrarunt, ut STEPHANUS ATHENIENSIS Auctor est; vel ob fibrarum rectitudinem, ut BRISSOTUS, quique cum eo statuerunt MARTINUS & AKAKIA, qui V. S. oppositam adeo exhorrebat, ut enthusiasmo quasi exclamet, quot hominum millia AVICENNAE aliorumque Arabum de sanguinis missione ex opposito latere in pleuritide, aliisque internis corporis adfectionibus opinio jugulaverit! & SIMON PIETRAEUS (PIÈTRE) ne latum quidem unguem à BRISSOTI dictis factisque recedens (quamvis tamen, exiliores vel nimis idoneae si fuerint venae in adfecto latere, hic earum sectionem in opposito religionem non habuerit); vel ut FERNELIO, SCLANO, VALESIO, VEGAE & JOUBERTO magis placuit, qui propter communem & rectam venarum societatem, quae dextrum intercedit latus & sinistrum (cum à dextro latere nulla vena rectis fibris in sinistrum concedatur), vel quod idem est, ob mem-

(x) Ibid. p. 42 & 54.

membrorum societatem, communionem & anastomosin intercostalis venae cum ἀζύγῳ venis directis sanguinem detrahi voluerunt (y).

Sunt & forsan alii, qui vel similem ob rationem, aliamve his vicinam; illud dogma stabiliendum praeceperunt, verum dicta sufficiant.

§. IV.

Aliorum Auctorum opinio de V. S. in adfecto Latere non instituenda exponitur.

Tam ingentem qui Medicorum intueris cohortem (hujus Cap. §. II.), tam graves qui conspexeris duces, toties fideli experientia qui V. S. adfecti Lateris confirmatam videris, crederesne Lector! & suos etiam habuisse Patronos sententiam contrariam; —— habuisse Viros (fateri illud convenit) qui Arabum opinionibus & barbari sui saeculi figmentis fuerunt commoti etiam severius; —— habuisse tamen & alios, quibus non ita contranitendi desiderium, quam veritatis investigandae inbutum fuit atque intinctum consilium? —— In medium hic si protulero, quid inde varii de hac celebranda V. S. senserint, horum etiam ignaros victas oportebit tradere manus. Atque haec quidem nunc proferre nostrum autumo, quia postmodum sic adparebit facilius, quaenam utriusque partis praeponderent argumenta.

In omnibus morbis, ubi revulsionem vel derivationem necessariam crediderunt hi Auctores, aut semotissimas à loco adfecto venas, aut oppositas, tundi

(y) De hisce consulatur saepius jam laud. MOREAU passim in Tract. cit.

di voluerunt: inprimis tamen hanc quaestionem agitaverunt de V. S. in pleuritide, quâ propter & hic consulere iterum expediet laudatum MOREAU, qui passim in suo Tractatu meminit, inter illos Auctores nominandos esse varios, qui oppositi lateris V. S. fuerunt patroni: inter illos scilicet fuere plurimi Graeci, ut ARCHIGENES (z), ARETAEUS CAPPADOX (a); Arabes, ut ABHUMERON, AVENZÖAR, AVERROËS, JOANNES PLATEARIUS; Latini Veteres, ut LUCIUS CAELIUS AURELIANUS (b); Latini Recentiores, ut ANDRAEAS THURINUS (c), HIEREMIAS THRIVERUS, BRACHELIUS, SYMPHRONIANUS, CAMPEGIUS, JUL. CAESAR SCALIGER, aliaque minus solita nomina.

Alia insuper fuit Secta, quae non adfecti lateris aut oppositi, verum modo adfecti modo oppositi, brachiales quandoque, extremitatum inferiorum alias, tundebat venas, atque horum iterum magna est cohors: sic ante jam laudato MOREAU recensentur AËTIUS, qui, etsi modo insequatur GALENUM, ARCHIGENEM alias, in pleuritide tamen venam secat è directâ (d) atque alii, ut ISAAC ISRAËLITA, RAHZES, JOAN. MESUES, RABI MOYSES, AVERROES, ALSHARAVIUS, PETRUS APONENSIS, BERN. GORDONIUS, NICOLAUS, ANDR. CAESALPINUS, HEURNIUS, GENTILIS DE FULGINEO, GUIDO DE GAULIACO, VALESCUS DE TARENTA, MATTHAEUS DE GRADIBUS, JOAN. ARCULANUS, MARCUS GATTINARIA, BARTH. MONTAGNANA, ANT. GUAYNERIUS, JOAN. DE TORNAMIRA, ALEX. BENEDICTUS, &

(z) Vid. AËTII Tetrab. 2. Serm. 2. Cap. 68.
(a) Lib. I. de Morb. Acutis Cap. X.
(b) Lib. II. de Morb. Acutis.
(c) Epistola ad MATTH. CURTIUM.
(d) Tetrab. I. Serm. III. C. 12.

& alii, quos proferre inutile eſt, cum mox ſimus viſuri, eos easdem ob rationes hanc vel illam ſuſtinuiſſe partem.

§. V.

Rationes pro oppoſiti Lateris V. S. a Variis adductae.

Proponamus nunc, quaenam adverſariorum mox recenſitae ſententiae fuerint argumenta. Inter hos autem non tot aſſertas rationes legimus, cum horum multi praeceptum tantum, nullâ experientiâ, nullâ ratione munitum, ex tripode quaſi pronuntiarunt audacius. —— Sunt tamen & inter illos, qui, cur potius una ex venis, adfecto lateri oppoſitis, tunderetur, tradiderunt: inter hos agmen ducit ARETAEUS CAPPADOX, qui illud ideo juſſit, quod ſatius maxime duceret ſanguinem procul ab inflammatâ parte detrahere (*e*). —— AVERROËS, quo utatur antiſpaſi, illam tantum praecepit (*f*). AURELIANUS porro (*g*) ob rationes ante memoratas (quas me neſcire fateor) ſe oppoſitam ſecaſſe venam aſſerit. Denique JULIUS CAESAR SCALIGER ex oppoſitâ parte ſanguinem eſſe detrahendum Geometricâ adſtruxit demonſtratione: „ Etenim, inquit, ſi dolor latus ſiniſtrum invadat, indeque ſanguis educatur, plus trahetur à dextro in ſiniſtrum, quam dextrâ vena inciſâ in ſiniſtrum. Major enim eſt humorum copia inter circumferentiam dextram & doloris locum, quam inter eundem locum & „ cir-

(*e*) MOREAU l. l. p. 7.
(*f*) Ibid. p. 15.
(*g*) Lib. II. de Morb. Acutis Cap. 18.

„ circumferentiam finiſtram. —— Cum ergo (ſunt „ verba haec MORAVII (*h*)) vena ejusdem lateris „ inciſa non ſolum auferat è loco adfecto, ſed tra- „ hat ad locum adfectum, certum eſt malum ex ea „ detractione ſanguinis augeri, quod ſuis experi- „ mentis confirmat. — Interim non negat, fluxio- „ ne compoſita utilem eſſe ſanguinis ex eodem la- „ tere eductionem."

Tertia Secta (*i*) potiſſimum venam baſilicam & ſaphenam oppoſiti lateris primum, ejusdem poſtliminio ſecabant, quia ſic per antiſpaſin, fluente adhuc materiâ, oppoſita diverteretur, ut ſtatuere ISAAC ISRAELITA & AVERROES, vel fluente materiâ, corporeque plethorico oppoſitam; fixata autem directam tunderunt, inter quos fuerunt praeprimis RHASES, MESUES, RABI MOYSES, ALSHARAVIUS, GORDONIUS, GENTILIS, GUIDO, VALESCUS, & omnes, quorum antea mentionem fecimus, ob ſimilem vel huic adfinem rationem ſua ſuſtinentes dogmata (*k*).

Quae tantopere valuerunt ſuo tempore, aliisque tantam inducere potuerunt perſuaſionem, ut, tamquam ſi de aris eſſet litigandum, illi, qui aliter ſentirent, haereſeos culpam incurrerent, ſuique erroris poenam Martyrio quaſi luerent. Qua facta animadverſione, antequam ad caetera transeo, ducor quaſi, & neſcio quo impetu, an jocandi & deridendi, an potius praejudiciorum vim ſeverius caſtigandi, ut paucis explicem, quae dira, quae moleſta bonus ille BRISSOTUS, ex Latinis Recentioribus omnium primus, qui Pariſienſibus, dein Luſitanis, cum incredibili nominis ſui jacturâ, medendi uſu continuo &

(*h*) L. c. p. 34.
(*i*) Vid. §. noſtram praecedentem.
(*k*) MOREAU l. l. ante citatis.

& Apologetica tandem Disceptatione V. S. directam docuit, perpeti debuerit. Nimirum ille ratione, experientiâ propriâ, atque HIPPOCRATIS & GALENI praeceptis doctior V. S. cum celebraret in adfecto latere, illamque suis inculcaret discipulis (ex quibus emissus unus in Suburbia Parisiis proximâ, ubi Anno 1515 & 1516. periculosissimae grassabantur pleuritides, tam laeto successu è directo venam secuit, ut omnes ad unum restituerit, plurimis eorum morientibus, aut in longum languentibus, quorum oppositi lateris secta erat vena) postmodum scientiae Medicae perficiendae in Lusitaniam trajecit, cumque ibi forte tunc temporis saevissimae infestabant pleuritides, eas cum curandas reciperet, sua methodo feliciter evadebant omnes: Sed en malorum exordium! Etenim Lusitaniae Regis Archiater DYONISIUS, cumque eo varii, auctoritate ducti, aut Arabum erroribus impliciti, oppositam cum secare solerent venam, graves inde exortae lites: hic, ut accidit plerumque, quidam BRISSOTO (qui unus defendendae veritati, ceteris omnibus, falsa sustinentibus, superior certe fuisset, si contranitentibus inquirendi veri tantum fuisset desiderium) dederunt patrocinia, alii cohorti DYONISII auxiliatrices praebuere manus; & cum vehementer admodum in utramque fuisset disceptatum partem, jusque dirimendi negotii ad ACADEMIAM SALMANTICAM esset delatum, eo pervenit, ut Arabum assectae per oppressionem à Judice Edictum auferant, atque extorqueant, ne ulli Medicorum adfecti lateris venas pertundere foret licitum. — Atque hac judiciorum acerbitate & severitate pullulantem BRISSOTI doctrinam penitus coërcuissent & resecassent, nisi aliud BRISSOTO addicti Medici ACADEMIAE SALMANTICAE Decretum impetrassent, quo vera & genuina, aegrisque vere saluti-

tifera assereretur BRISSOTI doctrina. — Siccine litem compositam crederes? nil minus: Dionysiani quippe ad CAROLUM V., Hispaniae Regem provocarunt, contendentes, non modo falsam esse BRISSOTI doctrinam, sed impiam, exitialem, non minorem humanis corporibus perniciem, quam mortalium animis Lutheranorum schismata adferentes. —— Et parum certe abfuit, quin Caesaris Majestas subscripsisset, nisi, pendente lite, CAROLI III. obitus ex pleuritide (in qua vena secabatur opposita, unde gemina pleuritis & praeceps, ut refertur, interitus) sustinendo BRISSOTI partes, si dicere fas sit, optatus, lugendus aliter, contigisset atrox (*l*). Ad tantum fastigium praejudicia pervenire posse crederes? incredibilia fere sunt, at fidem non derogat error. —— Utinam modo non alia scriptis mandata, ac posteris consecrata forent! Antimonium Lege Publica in Medicina vetitum; Leges à Magistratibus, ne operatio determinata, morâ plerumque inutilis reddita, nisi certis sub conditionibus, in perniciem laborantis necessario tendentibus, instituatur cautas; ne & alia, quae hanc rem ulterius possent illustrare, memorem, qui serio cogitaverit; hominum mirabitur stultitiam, atque aegrorum, his adhibitis forte restituendorum, fortis miserebit acerbius.

Exposita sic praejudiciorum vi, foecunda illa errorum genitrice, ad reliqua, quae materiam hanc propius spectant, transeundum est.

§. VI.

(*l*) Haec latius adhucdum exposita legere poterit L. in Apologet. Discept. BRISSOTI, invenienda in Tract. cit. R. MOREAU & in BRISSOTI vitâ, ab eodem MORAVIO conscripta, ex quibus haec praefertim hausi.

§. VI.

Andreae Vesalii *singularis opinio, ejusque examen.*

Nec subſtitit hic diſſentiendi libido: dum enim haec agitabantur animoſius, circa annum 1539. novum, & nusquam auditum, dogma excogitavit Andraeas Vesalius, illudque per Epiſtolam cum Nicolao Florenate communicavit (*m*): nimirum, omni in Pleuritide, quodcunque obtinuerit latus, axillarem venam dextri cubiti ſecandam eſſe. Cujus facti hacce in Epiſtola varias adſtruxit rationes, omnes (ut mox ſumus viſuri) non ita ſtabiles: quo factum etiam, ut poſtmodum his contranitentes acquiſiverit Auctores varios (*n*).

Credebat ſcilicet Vesalius venam eam axillarem in omni pleuritide ſecandam eſſe, quia, cum nunquam tres utriusque lateris ſuperiores coſtae ob exilitatem venarum, quas recipiunt à vena cava, obque ipſius has coſtas ſuccingentis membranae fabricam minus raram, laxam & minorem, inflammatione corriperentur (*o*), omnisque praeterea inflammatio tantum in venis ſeptem inferioribus, coſtis ſuis uſibus datis, ſuam ex vena conjuge carente repetentibus originem, haerere poſſet: cumque inſuper his

(*m*) Haec Epiſtola Vesalii in Operibus omnibus a Boerhaavio & Albino editis non invenitur. Tractatus hujus rariſſimi (quem tamen inter meos libros me nunc poſſidere gaudeo) titulus hic eſt, A. Wesalii *Epiſtola, docens venam axillarem dextri cubiti in dolore laterali ſecandam: & melancholicum ſuccum ex venae portae ramis ad ſedem pertinentibus purgari*, Baſil. 1539. in 4to min. forma.

(*n*) Vid. Moreau l. cit. pag. 34, 42. aliisque in locis.

(*o*) Epiſt. mox cit. pag. 54.

his inhaerente ſanguine phlogiſtico, ſi inhaeſerit dextris ad oculum per directum fieri pateat, ſtatueritque, dextrae ſi contineant ſanguinem phlogiſticum, prius deduci debere ad originem venae azygae ex vena cava, cum quâ conſentiunt fibrae venarum lateris dextri, cujusque evacuationis minor certe foret via; quid mirum aſſeruiſſe Eum etiam ſatis perſeveranter, *ſequi hiſce ex propoſitis, ſive ex brachio revellere & derivare ſimul viſum fuerit, ſive duntaxat in imbecillioribus viribus revellere, & deinde poſt aliquod temporis intervallum derivare ſtudueris, ſemper dividendam eſſe dextri cubiti axillarem* (*p*).

Etſi in hujus Cap. §. ultima omnium, ne nimium vager, omiſſa criſi, quo proprie in loco, an in adfecto, an in oppoſito, V. S. celebranda ſit, adjicere ſatagam, obiter tamen hic monuiſſe liceat, non majori VESALIUM adſeruiſſe ratione, *aut nunquam, aut rariſſime ſaltem, tres ſuperiores coſtas inflammatione infeſtari*, quam vulgus, qui pleuritidem abeſſe credunt, niſi *ſiniſtrum doluerit latus*, aut illos Medicos, quorum alii *ſiniſtrum ſaepius ex legibus Oeconomiae humanae*, alii *magis dextrum adfici* aſſerunt (*q*): pleuritidem enim oriri poſſe, & oriri revera quandoque, quocunque in loco pleurae, ex ejus fabricâ, functione & translatis obſerva-

(*p*) L. mox cit. praeprimis pag. 43. & ſeqq. aliisque in locis.

(*q*) V. SWIETENII Comm. Tom. II. pag. 9. OOSTERDYKII Inſt. Pract. Cap. de Pleuritide §. XIV. TRILLERI Diſſert de Pleuritide Cap. I. §. XXI. MORGAGNII Epiſt. Anat. Med. XX. Art. 65. & F. WENDT. Diſſert. de Pleuritide Gott. 1762. invenienda in Diſſert. Theſauro Cl. SANDIFORTII Tom. II. pag. 104. & in BALDINGERI Sylloge Opuſc. Med. Pract. Vol. IV. pag. 71.

vationibus medicis quam certiſſimum eſt. — Falſae igitur hypotheſi ſuperſtructum argumentum ſe ipſum deſtruit.

§. VII.

Proponitur WIPACHERI *Explicatio V. S. è directo, & num ea rem conficiat inquiritur.*

Paucos ante annos Problematis hactenus examinati novam explicationem exhibere tentavit Doct. WIPACHERUS, quam, ne quid praeteriiſſe videar, adducere etiam hic liceat: & illud quidem eo magis mihi praeſtandum videtur, cum Ejus hac de materie conſcriptus liber (*r*) titulum prae ſe ferat, qui rem illam penitus conficere quaſi indicet, & ipſe hic Auctor in Praefatione ſua (*s*) aſſeruerit, quod „ Problema praeſens à multis jactatum, nunquam tamen perfecte ſolutum, demonſtrationibus Anatomico-phyſiologicis pariter atque pathologicis explicatum tradat."

Quo igitur nodum hic ſolvat, praemittit Anatomen & Phyſiologiam Pleurae, ac inter cetera ibi mentionem injicit (ut ſuo ſcopo convenit) de vaſis tam arterioſis quam venoſis pleuram adeuntibus, atque illa quidem, ut arterias omnes nunc naſci ex aörta inferiori, nunc nonnunquam earum nonnullas ex ſubclavia vel cervicali, & alias quandoque ex axillari, aſſerit. — Venarum porro deſcriptionem faciens, lateris dextri omnes nunc in venam ἄζυγον terminari, earum autem ſiniſtri lateris nonnunquam tres, quatuor ſuperiores in ſubclaviam,

(*r*) Vid. hujus libri titulum pag. diſſert. noſtrae 82. in Nota (*o*).
(*s*) Pag. VIII.

viam, reliquas in venam sine conjuge suum effundere laticem, aliorum dissectionibus comprobat. Earum nunc venarum quasi truncus communis vena ἄζυγ@ interdum in ramulis anterioribus aörtae, interdum venae bifurcatae, ad renes incipit, & in venam cavam superiorem terminatur: accedunt & hic anastomoses venae thoracicae inferioris, pariter atque scapularis internae in suas axillares sese exonerantes. In venam porro ἄζυγον venae bronchialis dextrae rami terminantur; sinistra vero hujus nominis vena in subclaviam defertur. Anastomoses praeterea arteriae subclaviae cum ejusdem nominis venae conjunctae in dextro latere in cavam superiorem, in sinistro in venam subclaviam ejus nominis ablegantur. Et haec excerpsisse sufficiat. — Iis autem pro fundamento positis, pergit (*t*), ac conficit, omnes Arterias ergo, quae pleuram adeunt, oriri ex *axillari*, ex *aörta descendente* & ex *intercostalibus*, Venas autem terminari in *axillarem* & *subclaviam*, donec tandem in communem harum omnium venam, cavam scilicet superiorem, terminantur. — Ex his omnibus nunc ita concludit (*u*):
„ Cum itaque hae venae omnes in superiorem ca-
„ vam suum tandem effundant sanguinem, utique
„ patescit, & eam esse deplendam, ne sanguis tam
„ copiose ut ante, & violenter in cor, atque ex
„ illo in arterias praestructas ruat, proin & eo ipso
„ sanguis arteriosus minuatur simul, ne amplius in
„ oppilationem φλεγμονωδῆν tam violenter saevire
„ queat: ab altera parte, per venas ipsas materia
„ stagnans, cruore subsidente vel potius segnius
„ refluente educto, spatium acquirat & libertatem
„ locum mutandi, quod communiter nomine resorp-
„ tio-

(*t*) Cap. III. pag. 63.
(*u*) Ibid. pag. 64.

„ tionis intelligitur, & *haec ſunt*, *quae noſtra deri-*
„ *vatoria venae ſectione fiunt atque accidunt.*"

Hactenus, niſi fallor, nihil adhucdum demonſtravit, quo delectum unius lateris prae altero praeferamus: omnes enim rami cum in venam cavam ſe exonerent, haecque bifurcetur poſtmodum in duo crura venarum ſubclaviarum, indifferens eſt, quodnam illius cruris aperiatur vas, cum nihil niſi evacuatoria V. S. inſtituitur. Et ſenſit ipſe hanc etiam difficultatem eamque indicavit (*v*), atque ut effugium quaereret, his addidit, thoracicam inferiorem & ſubſcapularem in axillarum venam dextram hiare, & hinc, ſi pleuritis in vaſis arterioſis haereat, quae cum iſtis vaſis anaſtomoſin faciunt, medianae ejusdem lateris inciſiõne exantlari harum venarum communem ſimul & proximum alveum. Haec dum de dextro latere adſeruerat, ad ſiniſtrum tranſit, dicitque (*x*), intercoſtales ejus lateris ſuperiores, mammaria interna ſiniſtra, vena bronchialis & mediaſtina antica ſiniſtra in ſubclaviam ſiniſtram, thoracica inferior & ſcapularis interna in axillarem, cum ſeſe effundant, par ratio erit, cur adfecti lateris ſiniſtri V. S. celebranda ſit. — Omnibus itaque ſic propoſitis, hanc materiam ad finem perducit, aſſeritque (*y*), „ ſi ergo venas,
„ & quidem ratione trunci communis, in quem
„ ſuum fundunt ſanguinem, intueamur propius...,
„ ingenue fateor *idem eſſe*, *idem effici*, venam ca-
„ vam ſuperiorem, has venas immediate recipien-
„ tem, ſive per dextram, ſive ſiniſtram depleas
„ ſubclaviam, adeoque & nihil obſtare, quo mi-
„ nus aeque in oppoſito ac adfecto inſtituatur ve-
„ nae

(*v*) Ibid. pag. 66.
(*x*) Ibid. pag. 68.
(*y*) Ibid. pag. 78.

„ nae sectio latere. At (z) *contrarium* afferere
„ cogimur ob reliquas in pleura occurrentes venas,
„ venaeque cavae fuperioris truncum non imme-
„ diate (ut priores) intrantes, fed potius loco
„ venae medianae ejus lateris propiori, fubclavia
„ nempe & axillari vena fuum fanguinem deponen-
„ tes: quarum in dextro numeravimus latere duas,
„ in finiftro fex: fi ergo una earum, vel etiam
„ omnes (quod fieri poteft) oppilationem φλεγ-
„ μονώδην ante plexus anaftomofium fuarum cum
„ arteriis patiantur, neceffario etiam requiritur,
„ ut fuae propriae fubclaviae & axillaris depletio-
„ ne exantlentur."

An nunc explicatio haec Ejus Tractatus Titulo convenit? Ita mihi non videtur. Tota enim haec explicatio, fi quid probet, probat tantum, V. S. adfecti lateris celebrandam effe, quotiescunque inflammatio arterias illas obfederit, quae anaftomofin faciunt cum venis, quae in fubclavia & axillari terminantur, adeoque illud tantum probat, quod in nonnullis cafibus particularibus explicari queat, cur venarum delectus alterutrius lateris praeferendus fit. — At vero fi refumamus, venarum numerum (arteriae enim nihil hic ad noftrum fcopum faciunt) paucum effe, nec conftantem, cum quandoque omnes venae in ἄζυγον terminentur, haec in venam cavam fuperiorem, aut ad nullas, aut ad paucas venas, & proinde ad argumentandi genus haud fatis ftabile pro conclufione & explicatione generali reducimur, ita ut illa tanti mihi non videantur momenti argumenta, ut explicatio haec *vera & genuina ratio* delectus venarum adfecti lateris nominari queat. — Praeterea, fi jam daremus, haec omnia non ita ratione deftituta effe, ex-

(z) Ibid. pag. 80.

exinde, ut opinor, tantum colligendum erit, in iis solis casibus, ubi inflammatio in his vasis haeret, durante V. S. adfecti lateris venas illas, quae sese in subclaviam atque axillarem exonerant, minorem offensuram resistentiam à columna sanguinis, per venas brachiales in subclaviam adscendentis. Jam vero utrum huic imminutae resistentiae tantum quidem tribui queat, ut huic resolutio in vasis arteriosis adscribatur, dubium facere videtur brachii V. S. in morbis Capitis irrita saepe, quam tamen non raro proficuam praestat venae jugularis incisio; quae vena jugularis cum in subclaviam se exonerat, similem offendere deberet resistentiam imminutam ab ejusdem lateris brachialium venarum è directo incisione. —— Haec omnia, quo materiam hanc missam faciamus, me inducunt, ut credam, non tanti valoris ejus argumenta esse, ut nostram infirment assertionem, at statuendum putem, subesse hic caussas haud satis explicitas, detegendas forte clarius, dum hic velum inscitiae removerit Natura.

Etsi autem Ejus sententiam amplecti nequeam, in eo tamen commendandum esse WIPACHERUM puto, quod in Partis prioris sui Tractatus quatuor Capitibus doctrinam Veterum & Recentiorum de V. S. in Pleuritide generatim exposuerit, ita ut omnino consulendus sit ab iis, qui nostrum laborem lustrare non dedignabuntur, quo sic hiatum suppleant, quem huic Dissertationi praescripti limites relinquere me cogunt.

Ad selectum V. S. in morbis Capitis dimidiam partem adfligentibus nunc transeo.

§. VIII.

§. VIII.

De Selectu V. S. in Apoplexia & laesione cerebri, quam consequitur Hemiplegia.

Vidimus, varios ab omni tempore fuisse Medicos, qui venam in morbis hepatis, lienis, pulmonis utriusque caeterarumque partium N. C. modo secuisse in adfecto, modo in opposito aut dissito loco: haec autem antequam missa faciamus, addere adhucdum convenit, quid senserint Auctores de V. S. instituenda in adfectione apoplectica, aut laesione cerebri, quam alterutrius lateris insecuta fuit paralysis.

Hujus quaestionis apud ARETAEUM CAPPADOCEM (*a*) facta mentio est, qui scribit resolutas in apoplectico considerandas partes, considerandumque in sinistrone, an in dextro latere resolutio sit: à salutaribus enim partibus (ut dicere mox est) sanguinem, inquit, haurire oportet: hac enim sanguis facile delabitur, hac etiam à laesis partibus materia derivatur. —— Huic sententiae suffragatur Ill. VALSALVA, qui in Tractatu de Aure Humana (*b*), postquam asseruerat opposita in parte cerebri haerere ferme semper vitium praesentis hemiplexiae, à caussis externis aut internis subnatae, dicit: „ Ea enim supposita; jam firmum aliquod „ fundamentum habemus determinandi . . . . . , „ utra jugularis, item de sinistro dextroque bra„ chio utrum ad V. S. eligendum sit; nempe an „ illud, quod ex latere resoluto est; an vero op-po-

(*a*) Lib. I. de Morbis Acutis. Cap. IV. In Collectione STEPHANI hoc Caput deperditum scribitur.
(*b*) Cap. V. §. VIII.

„ positum. " Et paucis interjectis sic pergit: „ Illud tamen obiter innuam: constare mihi, quod „ in similibus morbis instituta V. S. non ex latere „ corporis magis resoluto; sed (quemadmodum „ observationes meae indicant) ex opposito sive „ illo, quod omnino sanum videbatur, illico fere „ aegri aliquid levati sunt."

Hanc Aretaei ac Valsalvae sententiam suis observationibus, suâque & aliorum experientia, probavit Morgagnius (*c*), ita ut referat in paralysi sinistri lateris, ubi in eodem instituebatur V. S., nihil profuisse, verum in opposito instituta, una cum ulcere candenti ferro inusto & herbis cephalicis sensum rediisse paulatim, motum non item. —— Huic aliam à Salano traditam Valsalvae addidit, de muliere nimirum, quae utrinque ex Apoplexia resoluta in uno tantum latere corripiebatur paralysi; in dextro si à dextris, in sinistro si à sinistris misisset sanguinem Chirurgus.

Praeter adductas rationes, quas attulerunt Aretaeus, Valsalva ac Morgagnius, nullas quidem inter legendum mihi in manus inciderunt: insignem tamen Practicum Werlhofium de sectione venae jugularis in hemiplegiae latere opposito, in *Commercio Norico* (*d*), mentionem indicasse invenio; ubi meminit se vetulae, sinistro latere toto penitus hemiplecticae, quae ante biennium Apoplexiâ correpta & V. S. in brachio, dein emetico & cantharidibus admotis, statim tractatà atque exsuscitata erat, venam dextram jugularem incidisse, eo cum effectu, ut eadem vespera crus moveretur, &

(*c*) Epist. Anat. XIII. Art. 23 & 24. & Epist. Anat. Med. III. Art. 17.

(*d*) Vid. Ann. 1734. Kal. Nov. & in Oper. Ejus omn. à Wichmanno editis Parte III. p. 737.

& quantum quidem his in adfectibus exſpectare licet, reſtituta fuerit in integrum. —— Cur autem hic dextram, potius ſelegerit jugularem quam ſiniſtram, nihil addit, niſi illud unicum, quod „ per „ vicinas partes, vaſis nervisque cum adfecta con- „ junctas, evacuans eſſe videatur " (*e*).

Et prima fronte, ſi ad omnia, quae de V. S. in hemiplegia attulimus, attendamus, oppoſitas hic ſecari venas crederemus; at vero ſi reputemus, ab omni fere aevo fuiſſe obſervatum, & hominum hinc opinionem pro certâ in Medicina regulâ asſumſiſſe, *vitium haerere in dextro cerebri hemiſphaerio, ſi ſiniſtrum corporis latus paralyſi adficiatur, & vice converſâ;* perſpiciemus etiam facile, directam hic inſtitui V. S. non autem oppoſitam.

Hanc autem materiam cum in Sect. inſequenti pertractabimus, hic nihil addam ulterius: enucleata prius hac materia, quid hac de V. S. concludendum ſit, adparebit tunc clarius. Ad hunc itaque titulum dum haec releganda ſint, nunc etiam in recenſendis aliorum Auctorum dogmatibus ſubſiſto, & ad ultimam §. hujus Capitis transeo.

§. IX.

(*e*) Quid enim de hac V. S. ſentiat ſic explicat: „ Mihi „ haec venae jugularis ſectio in encephali adfectibus, partim remedium nonnihil revellens, hoc eſt, adfluentem „ nimium ad certas partes ſanguinem ad aliud invitans; partim remedium ex mente vera Veterum derivans, hoc „ eſt, ſanguinem circa caput vitioſe jam congeſtum & ſtaſi „ ſeu lentore circulationis impeditum, impetu maximo & „ affluxus celeritate inſigni jam ceſſante, diſſolvens, & „ per vicinas partes, vaſis nervisque cum adfecta conjunctas, evacuans eſſe videtur, quae plerumque congeſtionem aliquam ſimul patiuntur. " Ibidem.

§. IX.

Quid de V. S. è directo, an ex opposito, instituenda statuendum videatur, exponitur.

Illud, quod ad solvendam hanc Propositionem opus est, facile peragi posse forte quis crederet, cum nunc humorum detecto atque explicito circulo, aliisque N. C. actionibus melius cognitis, horum omnium explicatio futura sit in promptu. — Ita prima sane fronte videretur: at si quis accuratius parum hanc rem contempletur, inveniet, in nonnullis casibus, cur pro V. S. directa potior sit sententia, explicari facile, in aliis non item; imo in aliis tantam reperiet difficultatem, ut ad experientiam solam, forteque effecta ex Hominis bipartitione, indeque nato quodam mirabili partium ejusdem Lateris consensu & conspiratione, oriunda, refugere in hâc V. S. administrandae explicatione sit coactus, illisque solis contentus esse debeat.

Scilicet, quotiescunque vitium, quod V. S. requirere videtur, in N. C. ità haeret, ut vel in ipso loco adfecto, vel cor inter & vitium medio, vena possit pertundi, optime intelligitur, cur non tantum V. S. haec evacuet, & corpus totum quantitate determinatâ sanguinis privet, verum etiam, cur directe sua effecta praestare possit in ipsam partem adfectam; quomodocunque etiam illa hâc peragi concipiatur. Luculentissime ob oculos id ponunt dolores graves capitis, vertigines, phrenitides, apoplexiae, similesque morbi spontaneâ, aut artificiosa, narium haemorrhagiâ, aut sectione arteriarum temporalium, vel venarum jugularium soluti; demonstrant hoc insuper scarificationes, hirudinum adplicationes, rubefacientia, epispastica,

ca, vesicatoria, toties vel evacuando humores directe, vel stimulante suâ vi, miraculi adinstar, citissime inflammatis partibus levamen conciliantia, ut nullum hac de re superesse queat dubium (*f*). — At vero si malum ita haereat, ut directe ex adfecta parte sanguis mitti nequeat, uti in pleuritide, hepatitide, aliisque, ac tantum evacuando sanguinis totius massae partem aliquam prodesse V. S. concipi queat; non ita facile intelligitur, cur potius adfecti lateris vena, quam alia, quam opposita secanda sit. — Nec illud verum tantum esse de morbis pleuriticis & hepaticis, verum & de morbis capitis, ex hepate forsan suam originem repetentibus, ut probarunt ante jam allatae observationes, sic etiam comprobant, quae protulit olim P. FORESTUS. Hic Auctor enim (*g*) memorat de sua Uxore, quod dolore capitis in parte dextera fuerit detenta, una cum tensione ac dolore hypochondrii dextri, cui adfectioni, praeter alia adhibita remedia, brachii dextri basilicam cum successu tundendam praecepit. De alia muliere refert dolorem capitis sinistrum, sinistri hypochondrii concomitantem tensionem, cui etiam cum successu, praeter alia remedia, sectionem venae salvatellae sinistrae adhibuit.

Etsi autem ratio, cur directa, quam opposita, V. S. potior sit, ex sanguinis circulo, in nonnullis casibus explicari nequeat, nequaquam tamen perinde est, quodnam vas aperiatur, cum toties contrarium comprobaverit experientia, ut hanc sequi quasi

(*f*) Conferri hic meretur ante jam cit. Tract. WIPACHERI pag. 24 & 25.

(*g*) Oper. omn. Tom. I. L. IX. De variis Capitis doloribus Obs. XLVIII & XLIX. pag. 378 & 379.

quasi teneamur: quotiescunque enim nobiscum reputamus, quotnam facta Hominis bipartitionem comprobent, quot crises dimidii Hominis vasorum conjugii, quod adstruere annisi fuimus, exhibeant specimina; quoties denique V. S. directae successus fortunatos, infelices oppositae docuerit experientia, veritatis illa nuntia; in hac ἐμπειρίᾳ acquiescendum contendere posse mihi videor, & non minore jure venae sectiones κατ' ἶξιν in morbis memoratis praeferendas suadere, dataque occasione instituere, quam in aliis fieri solet bene multis casibus Medicinae Practicae, ut ope justi ratiocinii convenientia adplicemus & propinemus remedia, quae experientiâ & usu determinatis in morbis prodesse comperimus, licet genuinam facti caussam non perspiciamus, & empirice solum, ex observationibus multiplicatis experimentisque certis, quae calcanda via sit, doceamur.

Quamquam tamen haec omnia indicare videantur, affecti lateris venam prae opposita tundendam esse, subesse tamen possent rationes vel impedimenta, quae è directo V. S. vetarent: iis igitur in casibus, ne quid omisisse videatur Medicus, oppositam potius quam nullam venam secare oportet. Nam licet verum sit, & illud verissimum esse ex effectis constare videatur, quoddam emolumentum privum praestare V. S. è directo, etsi legibus Oeconomiae Humanae illud rite adhucdum determinari nequeat; attamen & ab altera parte statuendum est, aliquem ipsa humorum evacuatione in morbis inflammatoriis effectum produci prosperum, &, cum in omnibus scopo proposito quandoque satisfacere non licet, ut saltem, quantum possumus, pro parte auxilium praestemus oportet & caveamus, ne haud ita felicis successus metu consequamur nullum. Simi-

lem,

lem, etsi nostrae sententiae addictissimus, opinionem fovit ante jam memoratus PIETRAEUS, qui hac de re conferri meretur (*b*).

Licet itaque ex hactenus cognito humorum circulo, & aliis N. C. functionibus & actionibus, haud perspicuum sit, cur memoratas leges hac in re sequatur mira nostrae machinae Natura, credibile tamen est, illas habere suum fundamentum in consensu & consociatione partium, quae quoad Vasorum inprimis Systema, dextrum intercedit ac sinistrum corpus, cujus rationes reddere, &, quantumpote, fontes eruere supra allaboravimus. Quod si autem quis haec ratione haud ita destituta mecum cogitet, elucescit, quam utile, quamque necessarium sit, ut in morbis medendis ad hanc Hominis bipartitionem, Veteribus tam probe observatam, at Recentioribus neglectam nimis, attendamus accuratius, atque ita ex hac melius cognita, certiores in Praxin Medicam deducamus regulas, deductasque ad hominum instituamus salutem: „ Medicus enim (ut loquar cum doctiss. olim Medico Parisino HECQUET (*c*)) „ ubi morbum „ curare adgreditur, gnarus esse propensionis & „ consensus & communicationis, quae varia vasis „ humores vehentibus competunt, & medicationes suas ad hanc normam moderari, debet, ita „ ut nihil moveat, nisi quae evacuare debet, & „ per eas vias, quae maxime conveniunt."

Haec

(*b*) Conf. supra p. 85. Vid. vitam BRISSOTI in Tract. saepius jam cit. R. MOREAU pag. 71., ut & PIETRAEI Epistolam ad D. GUERIN illi adnexam. pag. 116 & 117.

(*c*) *Obs. sur la Saignée du Pied.* §. 17., qui locus latine versus invenitur etiam apud Practicum illum insignem WERLHOFIUM Oper. omn. Parte I. in nota (*f*) p. 114.

Haec illa ſunt, quae de materie, quam in hac Sectione tractandam ſumſi, exponenda habebam. Utinam modo certiora! malui in multis ignorantiam fateri, quam cum aliis manifeſte erronea agnoſcere & adducere pro exhibenda explicatione phaenomenorum, quae noſtrae tractationi anſam ſuppeditarunt: nec puduit me probabilem adferre Conjecturam, probe conſcium, ab Hypotheſibus quoque nonnunquam utilitatem redundaſſe in Artis Medicae doctrinam & praxin; tanto minus, quum facile peritis pateat, ipſum caſtiſſimum illum Philoſophum NEWTONUM ab Hypoteſibus admiſſis in Naturae contemplatione ad veritates ſtruendas inſignia commoda accepiſſe, neque ullo jure ſtatui poſſit, ab conjecturis adeo alienum fuiſſe ſummum BOERHAVIUM, ut quoque hic in ſua reformatae Medicinae doctrina Hypotheſes non adhibuerit: quorum itaque Virorum exemplo paulo forte audacior factus, his finem impono, dictisque gaudere jubeo B. L., donec in ſacris hiſce enodandis felicior aetas meliora docuerit, vel, quae minus certa nunc videantur propoſita, confirmaverit.

SECTIO SECUNDA.

DE

ADFECTIONIBUS ALTERUTRIUS LATERIS, A NERVOSO SYSTEMATE SUAM REPETENTIBUS ORIGINEM.

Introductio.

Medicinae fere coaeva obſervatio eſt, *Unum Cerebri ſi adficiatur latus, ſuos in uno tantum N. C. latere produci effectus.* —— Hos effectus ab aequa Nervorum diviſione in utrumque latus deducendum eſſe poſterior credidit aetas: ita ut Nervoſus ille Homo SYDENHAMIO (*a*) celebratus, qui intus noſtram machinam occupat, ſponte ſic in *Dextrum* & *Siniſtrum* dividi debeat, longeque frequentius, quam quoad Syſtema Vaſorum hactenus pateſcit, hujus Diviſionis phaenomena Medicis offerat. — Dum autem obſervationibus ac cadaverum ſcrutiniis poſtmodum compertum videatur, non raro, imo fere ſemper, ita inſequi hos effectus, ut, dextro laeſo hemiſphaerio, ſiniſtrum N. C. adficiatur latus, & vice converſâ, nata hinc fuit doctrina medica, *eſſe quidem duplex in ſua collectione, diſtributione ac agendi modo cerebri organon, verum ita ſimul illud eſſe comparatum, ut functiones alternent, ſic ut dex-*

(*a*) V. Differt. Ejus Epiſtolarem ad G. COLE, Oper. omn. pag. 395. Edit. L. B. in 8vo.

dextri hemisphaerii nervi sinistri corporis functionibus inserviant, sinistri dextro corpori.

Doctrina haec multis accepta, multis etiam rejecta, nostrum requirit scrutinium, & ut in praecedenti Sectione, sic & hic, quid hac de materie constet, Observationibus stabiliemus prius, visuri postmodum, quasnam hi effectus agnoscant caussas, & quo usque hac de re aliorum admittendae vel rejicendae sint opiniones. Praeter hos effectus, quibus Nervosum Systema ejusque fontem duplicia esse ut origine, sic collectione, distributione & agendi modo probandum erit, curatius observanti & alia comparent phaenomena, quae hanc doctrinam stabiliunt, quorumque aut mentio jam fuit facta in Sectione prima, aut, prioribus praegressis, facienda postmodum, ita ut, omnibus prius discussis, in caussarum examine & confirmanda nostra de *Homine duplici, dextro & sinistro*, theoriâ suum inveniant locum ac suam conferant symbolam.

CAPUT I.

ADFECTIONUM NERVOSARUM DIMIDII HOMINIS OBSERVATIONES CONTINENS.

§. I.

Alterutrius Lateris Convulsio.

Rationalis Medicinae Auctor HIPPOCRATES variis in locis observationem de hac Posteris tradidit.

dit. In Coacis Praenotionibus (*b*) dicit, „ Quibus tempora ſecantur, iis ex adverſa ſectionis parte convulſio contingit." — Hanc obſervationem alio loco (*c*) confirmat, cum dicit, „ At in capitis ſectione ceterae quidem capitis partes tuto ſecari poſſunt, tempus vero, & quod adhuc ſupra eſt, juxta venam, quae per tempora fertur, haec inquam regio ſecari non debet. Nervorum enim diſtenſione prehenditur, qui ſectus eſt. At ſi ſiniſtra tempora ſecta fuerint, dextra convulſio prehendit, ſin ad dextra ſectio fuerit, ſiniſtra convellitur."

Haec Hippocratis dicta, quae aliorum (*d*) facile poſſent confirmari & augeri, probant equidem factum tale obtinere poſſe & revera obtinuiſſe, non autem, quo proprie in loco cerebri habenda mali ſedes ſit, cum cadaveris defecerit ſcrutinium: qua propter etiam noſtrum non ita feriunt ſcopum. No-

(*b*) V. Num. 498., ubi & FOESIO alia parallela HIPP. citantur loca.

(*c*) L. de Cap. Vulner. Tit. 19. p. 907. Conferri quoque poteſt locus in L. V. Epid. Tit. 21. p. 1149., ubi memoratur hiſtoria morbi Appelaei Lariſſaei, cui ante mortem „ corporis dextra facies reliquumque corpus convulſione tentabantur, deinde ſiniſtra pervadebat." V. porro SWIETENIUS in Comm. Tom. I. p. 456, ubi alia HIPP. loca proferuntur, nec non G. BALLONII Libellus, in quo explicatur *cur ſauciatis dextra capitis parte convulſio ſanae partis contingat*, in Oper. omn. à J. THEVART editis T. I. p. 312 & 313., ubi alia Hipp. loca adducuntur & critice perſtringuntur.

(*d*) Vid. W. SCHOUTEN in tract. *'t Gewond hooft* dicto p. 64. & TH. BARTHOLINI Hiſt. Anat. Cent. V. Hiſt. 2., ubi laeſionis acceptae in dextra capitis parte cum inſequente muſculorum faciei oppoſitae partis convulſione, & in dextris temporum laeſionis cum narium, oris ac brachiorum convulſione in ſiniſtra parte memorantur exempla.

Notare autem hic verbo liceat, pessime hisce diebus acturum Chirurgum, si, laesione capitis obtinente interna, convulsionis oppositae metu tempora secare, quo trepanum adplicaret, negligeret: per hodiernas quippe observationes (& aliquas hac de re cum aegrorum sanatione *Londini* me vidisse laetus recordor) constat, terrorem illum Veterum laesionis temporalium musculorum panicum fuisse, & horum sectione, quo detegatur malum, tot fuisse sanatos seriori tempore, quot hominum vetustiori hac incuriâ pessumdatae vitae sunt.

Proposito nostro inserviunt melius, quas seculi sui ornamentum, suique semper in omnibus similis MORGAGNIUS (*e*) & POUPARTIUS (*f*) produxere observationes. Prior ita sese habet: „ Juvenis magno ictu caesim ad superiorem ejusdem „ sinistri musculi temporalis partem sauciatur. Cum „ aphonia convulsivi motus junguntur in sinistra „ quidem parte aliquando solum & leves, in tota „ autem dextera assidui, ac adeo vehementes, ut „ corpus interdum in hoc latus curvari videatur.".... Ingravescente morbo circa diem interiit decimum tertium. .... Pergit porro sic, „ Vulnus non „ modo temporalem musculum inciderat, sed per „ subjectum os alte in cerebri substantiam descen„ derat. Dura meninx erat circa vulnus multo „ crassior facta. Circa idem, intraque saniosus „ occurrit humor, ex cujus forsan mordaci natu„ ra

(*e*) L. IV. de Morbis Chir. & Univers. Epist. Anat. Med. LI. art. 45.

(*f*) Mem. de l'Acad. R. des Sciences ann. 1700. obs. 19. p. 44. & 45. Corrigendus hic error typographicus commissus in b. HALLERI El. Ph. T. IV. p. 333., ubi citatur observatio BOUVARTII, quae est eadem illa, quam hic relatam dedimus.

„ ra convulfiones fuerant excitatae: certe cum „ vulnus eo usque pervenire videretur, ut transversum duntaxat digitum ab finiftro ventriculo „ diftaret, non illuc tamen usque ferrum pervafiffe, fed profundiorem excavationem ab fucco „ erodenti, in vulnere genito, factam effe cog- „ nofcebatur. In cerebri ventriculis non nihil „ ftagnabat feri." Pofterior haec continet: quod Juvenis, cum ex alto ceciderat, in futura fagittali acceperit vulnus, cujus effectus inter alios erant, quod, ubi fuppuratio, quae de tempore in tempus ceffabat, impediebatur, per aliquod tempus pateretur convulfiones maxillae, brachiique dextri infignes; ceffantes fuppuratione adaucta. Poft mortem Cl. ille Auctor totum lobum finiftrum cerebri abfceffu confumtum invenit, dextrum vero, ut & totum cerebellum, perfecte fanum. Addit infuper, Cl. CHIRAC Montispelienfem Medicum vidiffe etiam hominem, qui convulfionibus finiftrae partis fuerat agitatus, abfceffum habuit in cerebri parte dextera.

§. II.

Laefo Cerebri hemisphaerio oppofitarum partium Hemiplegia.

Si omnes, quas mafculum obfervandi ftudium, quo inchoata atque adaucta eft Medicina, collegit olim & nunc, proferre vellem, unde ducendum initium, & ubi ponendi forent limites, vix nofcerem: quapropter eas tantum exponam Obfervationes, de quarum fide quam maxime conftat, & ubi fimul Anatomia habuit locum, quo pofthac melius fic in affectionum illarum veram cauffam indolemque in-

inquirere possimus. Ut enim omnium, quae vides & non vides, mysteria intra sua viscera Natura sagax plurima recondit, quae observando & introspiciendo detegenda sunt, sic non minora pariter in nostro Microcosmo condidit incognita, quae, si patefacienda unquam sint mortalibus, sanior certe patefaciet Anatomia.

Vetustas iterum hanc Observationem posteris tradidit. HIPPOCRATES observationibus, quibus dogmata sua semper superstruxit, edoctus rem ita sese habere enunciat (*g*), scil. Capite vulneratos impotentes fieri, si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte; si vero in sinistris, in dextrâ.

Eandem veritatem agnovere GALENUS (*h*) & morborum genuinus Observator ARETAEUS CAPPADOX (*i*), atque illius adeo fuit convictus CASSIUS, ut inter sua Problemata medica proposuerit, „ Cur „ à dextra capitis regione sauciata membrana, „ quam meningem vocant, sinistra pars resolutione „ incurrat, sin à laeva id contingat parte, dex„ tram paralysis maneat? " (*k*)

Hisce observationibus majus robur addunt, quae postmodum Recentiorum demonstrarunt cadaverum extispicia: atque inter Auctores illos ut antesignanus primas tenet de Anatomia optime meritus, & magni MORGAGNII magnus Praeceptor, VALSALVA (*l*), qui de his sequentia refert: „ Notitiam ... „ hanc mihi compertam per annorum complurium „ labores, & quam plurimis cadaverum sectioni„ bus

(*g*) Epid. L. VII. Sect. I.

(*h*) De Locis adfectis L. III. C. X.

(*i*) De Sign. & Cauf. Diut. Morb. L. I. C. VII. „ Verum si caput primo in dextra patiatur, sinistra; si in „ laeva, dextra nervorum resolutione laborant. "

(*k*) Vid. Ejus Probl. Medica Art. 41.

(*l*) V. Tract. de Aure humana C. V. in medio.

„ bus confirmatam eſſe, ſerio teſtabor; ut probe „ noverunt nonnulli docti gravesque Viri, nominatim P. MOLINELLUS & HIPPOLYTUS FRANCISCUS ALBERTINUS, qui nempe pro noſtra interiori amicitia talibus ſectionibus adfuere. Nec „ vero ſolum hic loquor de illis hemiplexiis, quae „ à capitis vulnere proveniunt, ſed in univerſum „ aſſero, me nullam ferme vidiſſe in apoplecticis „ adfectibus alterius medietatis corporis reſolutionem, cujus cauſſam, ſecto cadavere, in oppoſita cerebri parte non invenerim."

Hanc doctrinam confirmavit ac ſtabilivit MORGAGNIUS (*m*), cum inquiat, „ Id (quod ſcilicet ejus Praeceptor VALSALVA obſervaverat) „ mihi „ etiam in iis, quas Bononiae & Venetiis habui, „ ejusmodi cadaverum diſſectionibus ſemper conſtanterque perſpectum eſt."

Nec aliter hac de re judicium tulere F. HILDANUS

(*m*) Adv. Anat. VI. animad. LXXXIV. Relegatur praeterea Ejus Epiſt. Anat. Med. III. Art. 2. Tom. 3. p. 14 & 15., ubi inquit: „ Duo reſtant in hac hiſtoria, quae „ praecipue conſideremus. Alterum ad dogma ſpectat à „ VALSALVA confirmatum: in hac enim quoque muliere cum „ reſolutio animadverſa eſſet à ſiniſtris, cerebri vitium inventum eſt à dextris, &c." Et ejusdem Epiſt. Art. 18. „ Septuagenarius dextro latere reſoluto occidit ſexta die. „ Cauſſa reperta eſt in atro ſanguine, qui ex turgente lateralis carotidis arteriae ſiniſtro ramo, eoque disrupto, late „ effuſus, hemiſphaerium cerebri ſiniſtrum totum undique „ ad ventriculorum usque penetralia vitiaverat." A laeſione ſiniſtrae partis ſyncipitis ictu excitato paralyſis dextrae partis, ubi Anatomia dextram partem cerebri oſtendit ſanam, videatur Epiſt. Anat. Med. LI. art. 11., nec non Epiſt. LXII. art. 13. & aliis ibi citatis Epiſtolis.

NUS (*n*), LANCISIUS (*o*), ANT. DE HAEN (*p*), quorum posterior historiam tradit Sartoris, qui terrore, moerore gravique ira correptus cubitum sanus petiit, mane autem proximo evigilans toto latere dextro se tumidum ac paralyticum deprehendit; idque haud in crure brachioque solis, verum etiam in gena & lingua, ita ut loquens non intelligeretur. Mortuo hoc aegro, ac cadaveris instituto examine, in sinistro hemisphaerio inventa sunt sequentia: „ Dura (*q*) mater à latere sini„ stro sinus falciformis cum cranio concreverat, „ ibidemque crassa ac dura erat. In sinistro cere„ bri hemisphaerio, potissimum ad latus, varico„ sissima eadem erat, in dextro autem parum tan„ tum. Eademque in plaga, quâ dura mater cum „ cranio cohaerebat, etiam arcte coibat cum arach„ noidea ac pia membranis. Sub arachnoidaea in „ posterioris lobi cerebri parte priori & laeva, „ lympha multa splendens, hinc inde subrubella, „ adparuit. Eadem lympha coagulata, tremula, „ conspiciebatur in lobi hujus posteriore plaga, „ maxime inter medullae valvulas supra piam ma„ trem." Nonnullis hisce interjectis sic pergit (*r*), „ Ventriculus sinister anterior sive superior dictus „ & amplissimus omnino erat, & tum copiosissima „ rubella aqua, tum grumoso sanguine plenus fuit, „ dexter vero ejus compar suam & amplitudinem „ & lympham naturalem habuit." Ex his omnibus

(*n*) Vid. Illius Observ. à SWIETENIO citatam Tom. I. Comment. p. 456. aut in HILDANI Oper. in Obs. Chir. Cent. 2. obs. 3. Exempl. I & III.

(*o*) L. I. de Subit. Mort. Cap. XI. §. 6, 7, 8.

(*p*) Rat. Med. Parte IV. p. 182.

(*q*) Ibid. p. 184.

(*r*) Ibid. p. 185.

bus concludit, „ In finiſtro cerebri hemiſphaerio „ quae narrata vitia ſunt, ad paralyſin dextri la„ teris explicandam ſufficiunt. " —— Catalogum denique adaugeat obſervationum par, quod à BONETO (*s*) & in *Actis Acad. Reg. Scient.* (*t*) memoratur. Prior de famula eſt, cujus ſiniſtrum latus motu privabatur ac ſenſu: in mortuae cerebri ventriculo dextro inventa fuit aqua turbida, illoque dilatato abſceſſus occurrit magnitudine ovi gallinacei, peculiari tunica craſſa veſtitus: in toto reliquo cerebro nullum vitium fuit obſervatum. Altera obſervatio eſt de paralyſi extremitatum ſiniſtri lateris foeminae, in cujus cadavere, duobus in locis, corticis cerebri ad anteriorem & poſteriorem partem parietalis dextri tumores comprimentes inventi ſunt.

Ipſe *Pariſiis* d. 9. Maji 1779. cum Amico meo expertiſſimo L'HERITIER, Noſocomii magni (*l'Hôtel-Dieu*) Chirurgo, ut vocant, interno, aperui caput hominis, abhinc quatuordecim diebus ob lapſum in mediam partem parietalis ſiniſtri in Noſocomium delati, & ex illius effectibus ibi mortui. Totum, quod Anamneſis morbi me docuit, eſt, quod caſu ex alto diviſa eſſent integumenta ac laboraverit aeger poſtmodum paralyſi dimidiata corporis dextri. Nulla adhibita fuere remedia apta, nec ſerrâ, ut loquitur HIPPOCRATES, fuit diviſum caput. Moritur aliquot diebus poſt. Sub vulnere integumentorum pericranium à cranio fuit ſolutum, & hic loci ipſum os parietale levi adfectum exfoliatio-

(*s*) V. Pract. Ejus Anat. L. I. Sect. XV. obſ. 4. p. 360. Alio fine citatur haec obſerv. à Cl. AURIVILLIO in Ejus diſſert. de Paralyſi, invenienda in Sylloge Select. Opuſcul. Cl. BALDINGERI Vol. I. p. 202.

(*t*) Pro anno 1742, p. 37, 38 & 39. Relata etiam haec hiſtoria eſt à SWIETENIO l. l.

tione. Dura mater intra cranium loco laesionis soluta puris quantitatem aliquam continebat, & duram inter piamque matrem totum hemisphaerium sinistrum pure tectum, & cerebrum eo loci, quo laesio contigerat, ad ventriculum usque lateralem suppuratione consumtum. Egregia sane continet signa hic casus pro adplicatione trepani, qua aeger hic servari potuisset; at cum hic exspatiari non liceat, relego Legentem ad Dissert. de Contrafissura & Regulis adplicandi trepani in Vulneribus Capitis, quam brevi publici juris facere in animo habeo.

Atque hic Observationum, quas, quo probanda probemus, sufficientes ducimus, subsistit recensio (*u*): etenim „ tam crebram (sunt magni Morgagnii (*v*) verba, quae mea hic facere liceat) „ olim apud tot Medicinae & Chirurgiae scriptores „ mentionem invenio paralysis, in adversa vulneri „ parte corporis observatae, ut, si producere aut „ nominare omnes vellem, rem magis difficilem, „ quam necessariam susciperem. " Id scilicet mihi incumbebat tantum, ut ex observationum vasto catalogo, quem serior & vetustior collegit diligentia, eas modo seligerem, quae fideles omnium ore ac consensu habendae forent; de iis, quas non ita fidas habemus, parum aut omnino non sollicitus. Si quis tamen sit, qui hisce non contentus uberiorem, quo exspatietur campum, desideret, nulla habita ratione praesentium phaenomenorum, & ex inspecto cadavere observationum, inter alios adire po-

(*u*) Addi adhuc potest Saliceтum catholicon illud theorema protulisse, *Quotiescunque vulneratum alicui caput fuit ita ut inde paralysis contingat; si vulnus dextrae capitis parti inflictum sit, paralysin factum iri in sinistra corporis parte, & contra.* Vid. mox citandum locum Clar. Morgagnii.

(*v*) Epist. Anat. XIII. art. 14.

poterit Ill. HALLERUM (x), BONETUM (y), MORGAGNIUM (z), SIMSONUM (a), ACTA HARLEMENSIA (b), PLATNERUM (c), LUDWIGIUM (d), SWIETENIUM (e), KOLPINUM (f), CLOSSY (g), VERSCHUIR (h), aliosque innumeros; invenietque toties hanc veritatem obſervationibus confirmatam, ut in aliis Medicinae partibus non majorem hiatum inveniri poſſe, optandum foret.

§. III.

In uno eodemque corpore Convulſio unius, & Lateris alterius Paralyſis.

Ita in hoc morborum genere Natura ſe gerere videtur, ut nunc adfecto hemiſphaerio altero convulſio è directo adfecti hemiſphaerii, alterius paralyſis obſerventur, nunc contra paralyſis eodem in latere laeſi cerebri, in oppoſito autem convulſivi prodeant motus. — Quod ut confirmetur, agmen hic ducat PHIL. SALMUTH (i), qui, poſt inflictum vulnus capitis de convulſione partis laeſae paralyſique

(x) Elem. Phyſ. Tom. IV. p. 331. & ſeqq.
(y) Variis in locis.
(z) Per totum operis ambitum.
(a) Diſſert. IV. à p. 158. ad p. 177.
(b) Tom. I. p. 387. & Tom. X. Parte 2. p. 459.
(c) Inſt. Chir. Edit. Belg. C. de Vulner. Tom. I. p. 498.
(d) Adverſ. Med. Pract. Vol. II. p. 287. nº. 99.
(e) Tom. IV. Comment. p. 120.
(f) De Cap. laeſionibus, p. 55. & ſeqq.
(g) Obſerv. on ſome of the diſeaſes of the parts of the human body, &c. relatae in Cl. SANDIFORTII Bibl. Tom. II. p. 788. & ſeqq.
(h) In ante jam ſaepius cit. diſſert. §. X. p. 42.
(i) Obſerv. Med. Cent. I. obſ. XVII.

ſique partis oppoſitae, tanquam ſymptomatibus, ut dicit, conſuetis memorat, atque extincto aegro vulnus, cerebro inflictum, è directo partis convulſae deſcribit. — Hallerus (*k*) alternum latus reſolvi, adfectum una convulſivis agitari motibus, Horstii, Tanaron & Cl. Lorry dictis comprobat. —— Nec alterni tantum lateris paralyſin, adfecti convulſionem, verum etiam alterni lateris convulſionem, adfecti paralyſin & idem ille Auctor & Clar. Swietenius (*l*) ex Boneti Sepulchreto Anatomico memorant (*m*).

Swietenius inſuper ex Hildano obſervationum par adducit, alteram de muliere, cui contuſo bregmate dextro cum fractura & intropreſſione cranii ſiniſtrum latus fuit reſolutum, dextrum convulſum; alteram de juvene robuſto, qui ſiniſtro bregmate fracto oppoſitum latus habuit reſolutum, adfecti lateris ſpasmo correptum brachium.

Memoratis ſymptomatibus adfectus fuit juvenis, cujus meminit Bonetus (*n*): convulſivi nimirum erant motus in dextro latere, paralyſis perfecta in oppoſito. Mortuo hoc aegro vulnus in dextra capitis parte cutaneum tantum, ſiniſtri autem lateris cerebrum ipſum graviter adficiens repertum eſt.

Atque has in praeſentiarum, quibus addi facile pos-

(*k*) Elem. Phyſ. l. ante citato.

(*l*) L. l. p. 457.

(*m*) Berengarius Carpensis (Lib. de Fractura cranii p. m. 33.) poſtquam memoraverat Avicennam ſcripſiſſe, quod accidat laxitas in latere vulneris & ſpasmus in oppoſito in pene pluribus, aſſerit illud contingens modo eſſe, dum modo ſpasmus laeſam, modo oppoſitam occupat corporis partem, atque idem inſuper de paralyſi dicendum concludit.

(*n*) Anat. Pract. T. III. L. IV. Sect. III. Obſ. VII. §. II.

possent aliae, adduxisse sufficiat observationes: de caussis enim horum phaenomenorum cum agendum sit inferius, & alias suggerendi adhucdum dabitur occasio; nec est quoque quod ad demonstrandum, quae demonstranda volumus, hic plures addantur: non etenim Observationum farragine concludendi datur norma firmior, verum ex fidis & verissimis, Anatome monstrante viam, conclusio firma haberi poterit ac justissima.

§. IV.

Paralysis Dimidii Corporis, & quidem illius, cui inhaeret Caussa.

Ordiamur hic ab Observatione P. Foresti (*o*), Boneto (*p*) & Swietenio (*q*) etiam recensitâ, nimirum Pueri, cujus dextrum latus cum fuerit paralyticum, ejus caussa etiam in dextro cerebri & cerebelli hemisphaerio, quod saniosum erat, putridum, corruptum & sanguinolentum, fuit inventa, dum alba, incorrupta & sana cerebri pars sinistra fuerit observata. Huic sese jungunt binae adhuc aliae, à sollerti illo observatore Boneto conservatae (*r*), quarum altera est de lateris dextri abolitione motus & sensus ex apoplexiae insultu, cujus caussam medullosi cruris dextri flacciditatem & atrophiam fuisse, procul omni dubio, detexit Anatome: altera est magni Malphighii cadaveris Anatome (*s*), cui, etsi in Medicis tantum tanto

(*o*) Obs. L. X. obs. 11.
(*p*) L. cit. T. I. p. 164.
(*q*) L. cit.
(*r*) L. cit. Tom. I. p. 139 & 140.
(*s*) Ibid. p. 143.

tanto huic Viro debeamus, parcere tamen morborum cohors, parcere dira tamen noluit Apoplexia: hic enim ſexageſimo ſuae aetatis anno apoplexia & paralyſi totius lateris dextri fuit adflictus, ac exinde mortuus. —— Inſignis Auctor & Defuncti amicus BAGLIVIUS (*t*), qui illius cadaver luſtravit, de eo refert ſequentia: „ Aperto
„ capite, in cavitate ventriculi dextri cerebri duas
„ libras circiter ſanguinis nigri & grumoſi extrava-
„ ſatas invenimus . . . . . In ſiniſtro ventriculo
„ reſidebat aqua ſubflava ad pondus ſesquiunciae,
„ eique intermixtae erant minimae arenulae exiguâ
„ quantitate, &c. "

His denique ſi addamus illas, quas Cl. Viri SMETIUS, RUMLERUS, CABROLIUS, HARDERUS, BARTHOLINUS, TURNEUS, BIANCHI, MORGAGNIUS, SCHLICHTINGIUS, HAENIUS, SULZERUS, CALDANUS & MONROUS obſervaſſe adnotantur ab HALLERO (*u*), in obſervationibus proferendis & communicandis ſubſiſtere hic licebit.

§. V.

An Medullae Spinalis laeſiones in oppoſiti Lateris parte ſuos etiam producant effectus?

Huic Quaeſtioni negative eſſe reſpondendum, ſuo jam tempore GALENUS, perſpicaciâ & attentione in ſcrutandis corporis animalis partibus Coaevos, ne dicam, Hodiernos ſaepe praecellens, ſtatuiſſe videtur: poſtquam enim paucis egerat de reſolutione & convulſione ſuam ex cerebri laeſionibus repetentibus originem, ac pronunciaverat, ſpinali, quam

(*t*) Vid. Opera omnia p. m. 682.
(*u*) Loco ſaepius jam citato.

quam vocant, medulla in integrum diſſecta infra caput omnes reddi corporis partis reſolutas, haec ſubjungit: „ Praeterea (*v*) in Anatome vidiſtis, „ ubi per transverſas ſpinalis medullae inciſiones „ ad medium usque ſecundum longitudinem ſeca„ rent, non omnes ſuppoſitas corporis partes, ſed „ eas duntaxat, quae è regione ſectionis erant, „ reſolutas, dextras quidem dextra ſpinalis medul„ lae parte diſſecta, ſiniſtras vero, ubi reliqua pars „ eſſet inciſa. " —— Idem Auctor inſignis eandem veritatem, obſcuriori licet dictione, alio aſſerit loco (*x*): „ Spinalis, ait, medulla cum „ juxta longitudinem ſuperne deorſum verſus per „ medium recta lineâ diſſecatur, nullum ex inter„ coſtalium nervis reſolvit, neque eos, qui in dex„ tra, aut altera habentur; neque eos, qui in lum„ bis aut cruribus exiſtunt: transverſa autem, cum „ dimidia duntaxat pars ipſa diverſa fuerit, ſive „ ſiniſtra, ſive dextra, omnes ordine juxta rectum „ inciſae partis tramitem nervi reſolvuntur. " Ex quibus dictis ſic concludit: „ Cum itaque ſemivo„ cale animal voles reddere, in hunc ſecabis mo„ dum: ſin autem mutum ſubito, totam ſpinae „ medullam transverſam divides. "

Partes GALENI in hac ſententiâ, experientia, ut videtur, duce, amplexus eſt ARETAEUS CAPPADOX (*y*), qui contrarium quaeſtionis propoſitae ma-

(*v*) L. de Locis adfectis L. III. C. X.

(*x*) De Adminiſt. Anat. L. VIII. C. VI. Duplex, quem hic commiſit, error HALLERUS (El. Ph. Tom. IV. p. 326.) corrigendus eſt, cum alterius demum lateris muſculos reſolvi, ſi dimidiam medullam ſpinalem ſecueris, GALENUM (Adminiſt. Anat. L. VIII. C. V.) ſcripſiſſe, adnotaverit.

(*y*) Lib. I. de S. & C. diut. morb. C. VII.

manifestissime sic enunciat: „ Igitur si infra caput „ aliquod principium adfectum sit, qualis medullae „ dorsi membrana (z) est, quae nominis ejusdem „ sunt & contigua, dextra in dextris; & in sinistris laeva resolvuntur."

Hanc praecedentium Auctorum observationem suo scrutinio comprobavit etiam Ill. MORGAGNIUS (*a*), qui de cerebri, medullae trunci, medullaeque spinalis fibrarum decussatione sequentia scribit: „ Caeteras omnes tum in eodem, tum in reliquis cadaveribus, inter sinistrum quidem, dextrumque latus intersectas esse, constabat; decussari autem, „ nedum quae ab sinistro essent, eas in dexterum, „ & quae ab dextero, eas in sinistrum descendere, „ & sic commutato latere, deorsum per *medullae* „ *truncum* pergere non apparebat. Nec vero certiora vidi in rima altera, quae huic in posteriore *spinalis medullae* facie opponitur."

Atque hanc rem paullo inferius (*b*) certiorem adhucdum reddidit: „ cum enim, inquit, plurimae „ ab utroque cerebri hemisphaerio ad medullam, „ primo *oblongatam*, deinde spinalem, construendam demittantur, harum autem paucae duntaxat „ decussentur; profecto relinquitur, ut multo plures in medullam recta producantur."

HALLERUS itidem, alterni lateris absoluta paralysi nihil simile quid in *medulla spinali* locum habere asserit (*c*); ac illud modo resolvi latus corporis, in quo

(z) Non est, quod multis adstruam, per hanc *membranae* laesionem, ipsius medullae spinalis vulnera esse intelligenda; cum liquido constet, non *membranae* laesione productum iri paralysin.

(*a*) Epist. Anat. XIII. art. 20. p. 252.

(*b*) Ibidem, art. 21.

(*c*) L. cit. T. IV. p. 334.

quo vulnus medulla ſpinalis paſſa eſt, aut preſſionem. Quae dicta ut confirmet, RIOLANUM (*d*) adducit, G. DE SALICETO (*e*), & SOCIETATIS EDINENSIS COMMENTARIA (*f*), verum hac de re nihil, ut comparanti patebit, citatis locis inveniendum eſt.

Quaeſtioni propoſitae negative eſſe reſpondendum, palam facit Obſervatio, quam pro ſolita ſuâ erga me benevolentia Clar. & Praeceptor & Fautor meus VAN DOEVEREN, qui ob beneficia in me praeſtita pia mente ſemper proſequendus erit, mecum communicavit: ex qua magnâ evidentia concludi poſſe videtur, illud ſpinalis medullae latus fuiſſe laeſum, in quo locum habuerat hemiplegia, h. e. è directo laeſionis medullae ſpinalis ſubortam fuiſſe hemiplegiam. —— „ Paucis nimirum abhinc annis in Urbis hujus vicinia contigit infortunium, ut ictu ſclopeti, majores grandines plumbeas continentis, laederetur Nobilis quaedam Virgo in colli parte ſiniſtra poſteriori & inferiori, parum ſupra ſummum humerum, ita tamen, ut caput nequaquam inde fuerit laeſum. Haemorrhagia hinc oriebatur permagna, quae tamen apta deligatione ſatis cito compeſcebatur. Querebatur ſaucia de immobilitate colli ejusque ac faucium dolore & difficultate deglutitionis, totumque illius latus ſiniſtrum motu carebat & ſenſu. Hoc in ſtatu, mente ſua ſemper conſtans, duos cum transegiſſet dies, ſubito convulſionibus correpta, vitam cum morte commutavit. Scrutinio cadaveris poſtridie à memorato Praeceptore, alioque Medico & Chirurgo inſtituto, patuit clarius, nullam capiti ſallatam fuiſſe lae-

(*d*) P. 349.
(*e*) P. 330.
(*f*) Medical Eſſays of a Society of Edimb. T. V. p. 207.

laesionem, at vero venam jugularem illius lateris plane fuisse destructam, inque hoc primario contusionis loco omnes partes molles in indigestam & confusam massam fuisse redactos, adparentibus in eo grandinibus nonnullis plumbeis. Contusio ingens & laesio speciatim quoque facta hic erat, nervis cervicalibus, à collo ad brachium tendentibus. —— Ipso ictu non tantum fractura inter quintam & sextam vertebram fuerat suborta, sed & duae grandines, marginibus asperis & acutis praeditae, viam sibi fecerant usque in specu vertebrarum, ac contusionem induxerant vaginae durae matris, quae coloris erat gangraenosi. —— Num vero (uti verisimile quidem est) ipsam laeserint medullam spinalem, distincte videri ac certo determinari non potuit, tum ob sanguinolentum, gangraenosum & corruptum omnium contusarum partium habitum, tum ob difficile judicium, num defectus in ipsâ medullâ conspicuus illato vulneri adscribi quidem deberet, num forte potius moliminibus, quae ad partem hanc, adeo profunde sitam, detegendam, erant adhibita." —— Hanc observationem si cum ante dictis, ac praeprimis GALENI experimentis, conferamus, nonne hinc concludere licet, laesionem tantum fuisse unius lateris medullae, & illius quidem, quod è directo lateris fuit hemiplectici, alterum autem, quod oppositum, illaesum fuisse? (g)

Hoc

(g) Adfert Observationem RIOLANUS (Anthropograph. L. V. C. L. p. 349.) qua asserit, vidisse NICEPHORUM GREGORAM puerum, cui, cum sagitta nervum Cervicis percussit, contigit, ut inde pes alter torpore corriperetur, & remaneret per reliquum tempus insanabilis morbus: cum pes alter aetatis progressu cresceret, hic in ea tenuitate & brevitate, quae tunc fuerat, consistebat, suspensus inutilis & otiosus tanquam pondus inanime.

Hoc ſi adſumatur (& hoc aſſumi hic poſſe non ita precarium mihi videtur) patet hinc, non illam decuſſationem in medulla ſpinali, verum rectum fibrarum ordinem obtinere ac diſpoſitionem, rectisque fibris decurrere medullam ſpinalem. Hanc ſtructuram revera obtinere, quoad ex ejus fabrica intricatiori cernere licet, illuſtrare videntur, quae hac de re adnotavit Ill. HALLERUS, qui memoravit, quod lineam rubentem, quae medullam ſpinalem dividit, deſcripſerit RUDBECKIUS (*h*).

Addendum hic eſt, Cl. JO. JAC. HUBERUM in Programmate de Medulla Spinali Gottingae 1739. & in Commentatione de Medulla Spinali, ſpeciatim de Nervis ab ea provenientibus, Ibidem 1741. editis, etiam loqui de Ligamento, quod formatur à pia matre medullam ſpinalem inveſtiente, quodque ſi non integre, in anteriore parte quodammodo medullam ſpinalem in duas partes dividat. A poſtica autem ejus parte (vid. Programma p. 15.). tale non per medium decurrere, neque medullam dividere, aſſerit, etſi in nota dicat WINSLOVIUM (Traité de la Tête §. 124.) illius meminiſſe, & MORGAGNIUM (Adv. Anat. VI. Animad. XIV.) egiſſe de duplici fiſſura medullae, anteriore alia, altera è tergo occurrente, absque tamen ut addiderit, num utraque per impletam piam matrem facta ſit: verum (pag. 16.) ab antica parte filum, ab pia matre factum, diſtinguitur, ro-

(*h*) Vid. Biblioth. Ejus Anatom. Tom. I. pag. 448. Nec tamen loco citato, nec alio, illud notatum invenire potui, atque hinc illud forſan nullius momenti quis crederet. At ita ne quis opinetur: veriſimile enim eſt, HALLERUM vel aliis RUDBECKII ſcriptis uſum, vel apud alium Auctorem illud legiſſe, ita ut fidem veritatis non derogct in citando ſaepius commiſſus error.

robuſtum, cum reliqua hujus parte concolor, ligamenti inſtar per medium excurrens & medullam in duas partes ſejungens (*i*).

Quod autem attinet Lineam eam RUDBECKII & memoratum Ligamentum; hiſce ſimile quid in Clar. VAN DOEVEREN Partium C. H. Theſauro nuper conſpexi: ſcilicet inter varia Ejus Praeparata anatomica, quibus uſum, functionesque partium ſuis in Lectionibus explicat, in liquore ſpirituoſo varias ſervat medullas ſpinales, quarum duae, materia ceracea repletae, foetus & junioris infantis ſunt: prior in ſua facie anteriore; ſecunda in ſuperficie poſteriore, ſub arteriâ illâ, quae ab initio medullae ſpinalis ad ejus caudam equinam ſerpit, eminentia quadam longitudinali ſubſtantiae externae diviſa conſpicitur, ex qua dextrorſum ac ſiniſtrorſum medullae ſpinalis fibrae quaſi transverſae tendere videntur. In tertiâ ex adulto, prope caudam equinam, linea media illa in utraque facie adhuc manifeſtius erat conſpicua.

Etſi ſic eminentia illa, & fibrarum medullae ſpinalis directio ex hac in dextram & ſiniſtram partem, haud obſcure poſſet conſpici; non tamen ideo certum habeo, hinc ſequi, revera talem me-

(*i*) In nota ad hunc textum varios adducit Auctores, ut MUNDINUM, ALEX. ACHILLINUM, ALEX. BENEDICTUM, NIC. MASSAM, SAL. ALBERTI & PAWIUM, qui hujus meminerunt, perque illud paralyſes unius lateris explicare tentaverunt. In Commentatione ſua §. IV. pag. 4 & 5. agit iterum de hoc Ligamento, illudque in Icone III. exhibet, verum illud non ſecare medullam eo audacius aſſerit, quo frequentius autopſia ea de re convictus fuit. Haec nunc quanti ponderis ſint, & quantum valeant prae aliis aliorum Auctorum obſervatis, concludant Legentes. Ne quid veritati detrahere velle videar, haec adduxi, licet tamen, hoc ligamento etiam non obtinente, non inde mihi videatur deduci poſſe, quod ideo alternet medullae ſpinalis ſubſtantia pulpoſa.

medullae bipartitionem obtinere: pulposa nimis ac tenera ejus compages est, quam ut examussim hanc queamus examinare. Verum haec si cum ante dictis comparemus, robur sane iis additum iri, non levi, ni fallor, suspicione conjiciendum credo.

Atque haec omnia si quis perpendat curatius, negative propositae Quaestioni respondendum, assentietur, ac Medullae laesiones pro dimidia parte si fuerint, dimidiam etiam modo infestare corporis partem, illamque quidem, quae laesioni huic contigua est, pronuntiabit.

Conclusioni huic obsunt quidem aliquae, quae huic vim inferre videntur, Observationes, quarum tamen pondus apud me tanti non valet, ut quid detrahere ante dictis possint. Ut autem porro me veritatem hic protulisse pateat, subnectam ea, quae mea de his continent Adversaria, judicium, num quid valeant ad concludendum, aequo relicturus Judici. — Eo praesertim redeunt, si quid probent, quod viderint nonnulli fibras transversas, longitudinales utriusque lateris medullae spinalis conjungentes, inter quos referendi sunt PETITUS (*k*), HALLERUS (*l*): atque asseruerit Cl. LORRY in Dissert., cujus infra fiet mentio, quod, laesa medulla oblongata in dimidia parte, producatur ejusdem lateris convulsio & oppositi paralysis. — Nec omitti debent, quae hac de re reliquit Expert. Chirurgus nostras ULHORNIUS (*m*), qui tantopere desudavit in demonstrandâ fibrarum medullarium spinalis medullae alterna positurâ, ut, quod alii aut non viderant, aut si quid vi-

(*k*) Cl. LOUISII *Recueil d'Observ. d'Anat. & Chir.* p. 105 & 106.

(*l*) Prim. Lin. Physiol. §. 355.

(*m*) In Notis Belgicae Traductioni Inst. Chir. HEISTERI additis, Tom. I. p. 165. & Tom. II. p. 614.

viderint, prae ſubtilitate partium pro veritate & certis obſervatis aſſerere veriti ſint, hanc ſtructuram obtinere icone (*n*) illuſtraverit, addideritque, cerebri dextram partem ſiniſtram medullae ſpinalis conſtituere, ita ut, dextro cerebro laeſo, ea laeſio in ſiniſtram partem corporis, cui medullae ſpinalis nervi inſerviunt, transeat, & contra. —— His addere denique lubet, etſi infidae ſuperſtructa hypotheſi ſit res ſeque ipſam proinde deſtructura, Prosperum Martianum (ut refert Ill. Morgagnius (*o*)) credidiſſe, ex arteriolis exiguis & numeroſiſſimis, nervos cerebri & medullae ſpinalis ſuam trahere originem, illosque ſeſe decuſſare, non quidem omnes, verum eorum, qui ſuam è medulla ſpinali, non qui ex ipſo cerebro nanciſcuntur nativitatem, in cerebro alternare origines.

Atque haec ſufficiant: Tuum jam erit concludere Lector! num quid ad evertendam prius aſſumtam ſententiam haec valeant argumenta. Vos meas hic ſuſtinere jam mihi videor partes, ac ſtatuere pariter, *Medullae Spinalis Laeſiones è directo ſuas laeſionis indicare phaſes.* —— Atque hic in illud Obſervationum genus recenſendo ſubſiſto.

Si jam adhuc particulares magis quarundam partium obſervationes, ut unius brachii, uniusve pedis paralyſin, convulſionem, frigus, calorem, horroresve adducere vellem, vix finem invenirem: cuivis in Medicina verſato tales cognitae ſunt: quapropter etiam tantum in §§. ſeqq. unam alteramve ſingularem magis unius Lateris adfectionem memorabo; interim tamen, qui ſupradictarum adfectionum obſervationes perlegere vellet, eas expoſitas in-

(*n*) Tab. VI. Fig. 2.
(*o*) Epiſt. Anat. XIII. art. 18.

invenire poterit apud HAENIUM, qui & unius Lateris Choream Sancti Viti, variis in hominibus observatam, memoravit (p) & MANGOLDIUM (q), aliosque Auctores medicos, quos nunc enumerare necessarium haud videtur (*).

§. VI.

(p) Rat. Med Part. I. Cap. VIII. n. 5, 6 & 8; Cf. ibid. Part. III. Cap. III. §. VII. & Cap. VI. Aegr. 24. Ed. Vindeb.

(q) Vide Ejus Opusc. Physico-Med. postmodum cit. p. 290., ubi memoratur semitertiana, quae horrores producebat „ alternatim à sinistro pede femoreque ad dextrum „ abdominis latus, & à sinistro abdominis latere ad dextrum „ pedem femurque protentos." Iisdem in Opusc. (p. 289.) memorat de foemina cholerica, quae ab ira incidebat in febrem tertianam & horrores: „ Singulare, inquit, hic erat, „ quod hi horrores, qui eam in altum subinde conjiciebant, „ à parte postica hepatis inciperent & alternatim à sinistris „ versus dextras partibus & vice versa tenderent."

(*) Hoc loco, cum ob dolorem comitem certo sensu ad Nervosos dimidii Hominis Morbos, referri possit, apponere liceat singularem Observationem, paucis abhinc diebus mecum communicatam à Doct. mihique Amicissimo F. DEJEAN, quam in se ipso fuit expertus: scilicet d. 9. Novemb. 1775. cum *Londini* degeret, mane in carpo sinistro dolorem sensit sat magnum, quem, progenies licet podagrica esset, pro insultu illius generis tum non habuit. Toto die frigori acerrimo cum sese exponeret, insaeviit dolor: cui medendo, eum partis illius dislocationem vel articuli extensionem habens, opposuit linimentum ex sapone & spir. juniperi calidissime adplicatum. Increvit postmodum dolor, & omnes articuli ejusdem lateris, de tarso ad maxillam usque, strepitum resonuere: sed maxillae strepitus maxime erat incommodus ob viciniam organi auditus, & quod nec salivam deglutire, nec loqui posset, quin strepitum persentisceret. Strepitus hi, ut & dolor, perdurarunt in sextam septimanam, ac postmodum evanuere pedetentim, relicto & in hunc usque diem persistente strepitu in cubito, ad minimum motum se manifestante. —— Reduci etiam hic Casus potest ad Sect. I. Cap. I.

§. VI.

Catoche & Rigor Dimidii Hominis.

Hanc Nervorum adfectionem dimidiatam memoravit famigeratissimus ille DE LA METTRIE (*r*), indicans, se curam gessisse Virginis 17 annorum, quae, adfectione primum hysterica correpta (*s*), dein evasit perfecte cataleptica (*t*), ac postmodum pro dimidia tantum corporis parte hac adflicta fuit adfectione nervosa (*u*). —— Hujus observationis meminit etiam Ill. SWIETENIUS (*v*), asseritque eam relatam esse in Ejus Libro, cujus titulus est *Abregé de la Theorie Chymique*, &c. pag. 278.; hunc vero librum, cum nunc ad manus mihi non sit, haud conferre potui. Interim tamen ex comparatione symp-

(*r*) *Traité du Vertige*, Parisiis ed. 1738. in 8*vo*.

(*s*) Pag. 118.

(*t*) Pag. 119. & seqq.

(*u*) Pag. 123 & 124. „ *Après tous ces accès de Catalepsie Hysterique, la malade eut pendant près de deux mois un heureux intervalle que le lait de chevre, l'air de la campagne, & principalement l'exercice, lui procurerent. Mais elle fut à peine de retour en Ville, que la Catalepsie reparut, sans être comme auparavant précedée de l'affection Hysterique, mais avec d'autres singularités remarquables. Elle commençoit toûjours par tomber en foiblesse, & quelquefois en syncope. Lorsque dans cet état on s'avisoit de la picquer pour la faire revenir, ou de lui faire sentir quelque odeur puante, elle devenoit Cataleptique, mais pour l'ordinaire de la moitié du corps seulement. On l'a vûë aussi tomber d'elle-même dans cette demie Catalepsie, qui étoit plus ou moins parfaite.* "

(*v*) Comment. Tom. III. pag. 312. „ Imo in Virgine observatum fuit, quod quandoque dimidium corporis latus tantum corriperetur Catalepsi, quod adhuc longe infrequentius. "

ſymptomatum, quorum meminit SWIETENIUS, & deſcriptionis, quam idem Auctor dedit in citato Tractatu *de Vertigine*, nullum dubium eſt, quin eadem ſit morbi hiſtoria.

Ejusdem fere generis obſervatio eſt, quam prodidit de *Catalepſi particulari* doct. CH. WEBERUS (*x*); quae ſic ſeſe obtulit: „ Sexagenaria Virgo, multos per annos vertigine, clavo ſic dicto hyſterico, viſus vitiis, maxillae inferioris ſpasmo, linguaeque paralyſibus ſaepius laborans, ſana ſomno utitur circa noctem, mane vero oculis apertis, ſplendentibus, immotis, ſine loquela ſenſusque ſignis reperitur in lecto. Ego dextrum brachium abdomini incurvatum, digitosque illius contractos, reliquas hujus lateris extremitates inferiores itidem incurvatas & paululum immobiles, ſiniſtros vero artus quocunque modo naturales & mobiles inveni. Prius latus omni caruit ſenſu. " — Remedia hic adhibita, ne *puncturae* quidem tum *dextri*, tum *ſiniſtri lateris*, aliquid praeſtiterunt, imo nec opem attulit V. S. in dextro brachio. —— „ Altero mane (ſic, nonnullis interjectis, pergit) „ dextrum latus etiam nunc incurvatum quidem, attamen multo fuit mobilius. Tertio mane . . . . per dextrum latus tremores agitationesque convulſivas trium quatuorve minutarum, a pede ſemper incipientes, quater vel quinquies obſervavi omni hora, quas in nocte quoque cum totius corporis vibratione thoracisque elevatione obſervaverant miniſtrae. Aegrota ſemper quieta, immota, quadrageſies ad mi- „ ni-

(*x*) Obſerv. Med. Faſciculus I. pag. 22. & ſeqq. ed. Cellis 1764. in 8*vo*. Iis ſi quis careat, conf. Cl. SANDIFORTII *Natuur en Geneesk. Bibl.* Tom. III. pag. 386. & ſeqq.

„ nimum convulſivas iſtas ſuſtinuerat agitationes, „ quum circa veſperam in profundum ſoporem triginta ſex horas durantem incideret. Hoc tempore convulſivi ceſſarunt motus. Artus reperi „ naturali modo extenſos, pulſum debillimum, & „ extrema interdum frigida interdum calida, quo „ facto, quinto morbi die mane lento quodam modo animam exſpiravit. E naribus ſanguis poſt „ mortem minimo motu emanavit tenuis, inque affecto latere notata eſt ecchymoſis."

Praeter has duas à DEMETRIO & WEBERO relatas, quantum novi, nullae Medicis expoſitae proſtant obſervationes, quapropter eas habere oportet rariſſimas. At vero (ſi verum fateri liceat) an priori obſervationi habenda quidem fides, dubium eſt: in Medicina enim tam parum probatis Medicis huic Homini machinali tribuitur, ut mihi & aliis ſuborta fuerit ſuſpicio, utrum quidem genuina ſit ejus & probatae fidei Catoches deſcriptio. — Quod ad ſecundam obſervationem attinet: Virginis iſtius ſymptomata, ſi attentius luſtrem, dubius haereo, num haec ad Catalepſis effecta, an vero ad Rigorem ſpaſticum potius referenda ſint: ex comparatione quippe Catalepſeos Symptomatum, Auctoribus variis traditorum, patere poterit, memorata ſymptomata genuinam non indicare Catalepſin, ita ut rigor potius ſpaſticus, quam Catoche, haec habenda ſit adfectio (y).

Quae

(y) Rigores tales Dimidii Corporis meminit PECHLINUS (L. cit. pag. 342.) qui dicit: „ Novi cui Hemiplegia correpto omnia membra, caput, oculi, lingua, jam etiam infra coles, dimidio ſui eoque exacto & ad libellam ſumto „ obriguerint, motuque & calore ex parte deſtituta operoſo „ demum ſpirituoſorum calidorumque uſu inſtaurari potuerint."

Quae licet ita ſint, non tamen proinde deſtruunt, at vero è contrario confirmant inſigniter, Syſtema Nervoſum pati etiam poſſe adfectiones morboſas unius Lateris, intacto ſuperſtite. Et hanc WEBERO memoratam adfectionem non tantum in Syſtemate Nervoſo habuiſſe locum, verum etiam in Textu Celluloſo, aliisque cognatis partibus, demonſtrare videtur adfecti lateris poſt mortem deprehenſa *ecchymoſis*, ita ut iis, quae Sect. I. Cap. I. Obſervationibus producendis, & Cap. II. in Cauſſas inquirendo aſſeruimus, haec addat robur haud infirmum: quod & de ſequenti inprimis verum eſt.

§. VII.

Hemiplegia unius Lateris, una cum Sudore nunc dextri Corporis nunc ſiniſtri, Febre dimidiati Corporis, Convulſionibus aliisque Symptomatibus.

Singularem hunc unius Lateris Morbum in ſe ipſo expertus eſt Clar. CH. A. MANGOLDUS, ejusque hiſtoriam delineavit ipſe (z), quae ſequens eſt. „ 1. Ante complures annos incidi ob conti-„ nuas diu noctuque agitatas profundas meditatio-„ nes in Hemiplegiae cujusdam ſpeciem, quae Su-„ dore unius lateris, ſiniſtri nempe, praeſertim „ vero faciei (reliquum enim corporis dimidium „ non, niſi cum vehementer ſudarem, in conſen-„ ſum rapiebatur) ſeſe manifeſtabat."

Prae-

(z) In Ejus Opuſc. Phyſico-Med., quae collegit & edidit C. G. BALDINGER Altenburgi 1769. in 8vo. pag. 293. & ſeqq. Diſſert. in qua haec memoratur obſervatio, exhibet Exper. quasdam Phyſiol.-Path. Decuſſationem Nervorum & Fluidi Nervei Naturam illuſtrantes, ed. primum Erfurti 1766.

Praecesserant (ut asserit n. 2.) huic adfectioni ante aliquot menses scintillationes ante oculos molestae, adeo nonnunquam auctae, ut iis celerrima vibratione quasi ignis excuteretur. Quae dum memoraverat, pergit: „ 3. Hemiplegiae vero dictae
„ producendae plena caussa erat scintillatio, mane
„ quodam ad 2. usque horas producta, ita ut om-
„ nia objecta inflammata esse viderentur, qua ces-
„ sante tandem nebula per ½ horae ante oculos
„ obversabatur, relicta statim uno in oculo magna
„ aciei visus debilitate, quae tamen imminuta fuit
„ deinceps, non nisi sub coelo pluvio redux.

„ 4. Sudor faciei particularis haec simul peculia-
„ ria habuit, quod ab assumtione acrium raphana-
„ ceorum, & acidorum vegetabilium piperatorum
„ praesertim in latus oppositum, dextrum nempe,
„ concesserit, nec, nisi magnam eorum copiam co-
„ mederem, universalis factus fuerit.

„ 5. Nec reticendum in lateris sinistri manu me
„ posthac, tempestate paululum modo frigida exi-
„ stente, frigus sentiisse penetrans admodum in
„ ipsa ossium meditullia, & illam tum, quasi con-
„ tusa fuisset, lividam non nihil & gravem factam
„ fuisse (*a*).

„ 6. In latere dextro vero saepe rheumatismos
„ leves, & in pulmone hujus lateris punctiunculas,
„ cum respiratione ibi paullo difficiliori quam antea
„ sensi. "

His praegressis, Numeris aliquot inseqq. enarrat MANGOLDUS, quod errore diaetae refrigerantis nimium

(*a*) Ad hanc coloris mutationem manus addere hic congruum duco, quod nuper legi apud Cl. PLENCKIUM, in Ejus Libello, cui titulus *Doctrina de Morbis Cutaneis*, quique prodiit Viennae 1776. in 8*vo*, pag. 36, ubi ad *Genus Macularum* memorat, quod visa sit semel in uno subjecto facies viridis, latus corporis dextrum nigrum & sinistrum flavum.

mium & caloris frigorisque viciſſitudine poſtmodum inciderit in Febrem, quae dein typico ſuo admodum regulari recurſu monſtravit quartanae prolongatae vel potius quintanae genium. —— Huic convenientia adhibuit remedia & mitigati inde paroxysmi: ſenſit vero tunc temporis urinae colorem fieri rubicundiorem, quin ad fuſcedinem accedentem ob viſcerum ſine dubio (ut inquit) internorum, pancreatis & meſenterii pulmonisque dextri labem aliquam. —— Adhibuit tunc remedia temperantia, donec urina colorem haberet naturalem. Conquievit tunc febris per 8 circiter dies, tuncque rerum non naturalium praeſertim frigoris commiſſo errore, omnia producuntur febris ante dicta symptomata. Antiphlogiſticis, diapnoicis & laxantibns hanc cum curare adniteretur, nec regimen tamen obſervare poſſet juſtum; Ipecacuanhae praegreſſa doſi, qua viridia, bilioſa & viſcida expellebantur, Cortice Peruviano fugavit febrim. Abigitur inde febris, at remanet ſenſus obnubilationis, cum in aëre liberiori obambularet, alternans cum ſenſu lucis ante oculos obverſantis, nec perfecte diſpa-rent ſigna labis in viſceribus. —— Venae tunc temporis valde erant inflatae, ac cordis palpitatio & ad ſomnum proclivitas cum pulſu magno Eum plethoram docebant ſanguineam; V. S. hinc inſtituebatur Unc. XII.: inde vires adaugebantur atque alacritas, dolores miteſcebant & ſomnus magis reddebatur diſtans.

Omnium ſic symptomatum praeſentium enarrata hiſtoria, cujus epitomen tantum dedimus, ita pergit (*b*): „ 11. Praeſertim vero digni ſunt, qui re-
„ ferantur, 3 paroxysmi, quorum unus fortiſſi-
„ mus, alter minus fortis, & tertius debilis fuit,
„ &

(*b*) Ibid. pag. 300.

„ & qui in eo conveniunt, quod phaenomena ner„ vorum fabricam, & praesertim Decussationem eo„ rum in cerebro, denuo manifestent, sicque expe„ rimentorum in vivis captorum loco haberi pos„ sint (*c*). —— Ante primum scilicet refrigera„ ram corpus visitans aegros, sentiens frigus & las„ situdinem capiebam olei anim. DIPP. minus de„ purati gtt. viij. Imminutum inde nonnihil sae„ vum frigus, quod ad convulsiones accedebat fe„ re; sed succedente aestu & pulsatione arteriarum „ in capite, sinistri praesertim lateris, quae in aliis „ quoque paroxysmis praecipuum constituebat symp„ toma, & quam ab obstaculo in sinu laterali durae „ matris polyposo, phaenomenis quibusdam ad id „ persuasus, derivavi, cubans in dextro latere, ad„ eo vehementes pulsationes versus dexterum ce„ rebri hemisphaerium sensi, ut atteri & in to„ tum comprimi mihi videretur, symptomate n. 1. „ recurrente & gravitate totius lateris, atque par„ tis illius cerebri, sensuumque omnium eo latere „ imminutione adeo paralysin illius minitante, ut, „ nisi ex tempore consilium cepissem, & mecha„ nicum quidem illud, in hemiplegiam incidissem, „ praesertim cum pulsatio illa de minuto secundo „ in minutum secundum augeretur instar elateris „ liberi redditi vel tympani primo lente, dein ci„ tius, tandem citissime pulsi. Consilium vero hoc „ erat, me, quam lentissime fieri id posset (quod à „ mi-

(*c*) Si MANGOLDO obloqui hic liceat, mihi quidem ad decussationem demonstrandam singularis haec morbi historia nihil facere videtur, at vero quam maxime haec augere catalogum nostrum Observationum ac Conjecturis nostris de horum phaenomenorum Caussis adjicere robur, ut cuivis legenti patebit facile, & postmodum insuper in hujus Sect. Cap. ult. demonstrabitur ulterius.

„ minimo motu augeretur illa pulſatio, & occipi-
„ tis interiora diſtendens dolor) verſus alterum la-
„ tus movendi & in eo cubandi. Factum inde,
„ ut motus ille arteriarum perniciſſimus non am-
„ plius tantum ſaeviret contra latus cerebri dex-
„ trum, & pedetentim quaſi rotando ſe in ſiniſtrum
„ latus converteret, ſudorque, quocum, ut in aliis
„ paroxysmis, quaſi unico ictu & è ſitula inverſa
„ perfuſus fueram, deſineret in dextro latere &
„ verſus ſiniſtram migraret ita, ut uno minuto de-
„ ſereret partem temporum capillis proximam, tum
„ altero minuto partem frontis, dein occuparet
„ ſpatium frontis, naſi dimidium reſpiciens, cum
„ hoc ipſo dimidio, dein transiret ad alterum di-
„ midium, & ſic porro ad ſiniſtrum usque tempus.
„ Tum vero itidem arteria carotis ſic pulſare acce-
„ lerato motu, ut omnia divelli viderentur, &
„ metus ejusdem, qui antea, cum dextram partem
„ cerebri impeteret, aderat, cauſa ſane nulla in-
„ gruere. Igitur itidem lente me converti ſic, ut
„ perpendiculare tenerem ad corpus caput. Sudor
„ tunc ut ante, ſed inverſo ordine, ſiniſtram de-
„ reliquit partem & dextram verſus conceſſit, po-
„ tuique moderare motitando, modo huc, modo
„ illuc verſus impetum ſic, ut ſudor eſſet, ubi vel-
„ lem, & motus acceleraretur quoad $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ &c. vel
„ imminueretur prout viſum eſſet. —— Notatu
„ dignum etiam fuit, quod leves Convulſiones,
„ quin tandem Stupor iſtius lateris, in quod im-
„ petus vergebat, accederent, & quod partes fere
„ omnes in eo latere dolerent, reſpiratione ſimul
„ ibi difficiliori reddita.

„ 12. Sudor, qui alias valde erat effuſus, inſig-
„ niter ſic moderabatur, & cum poſt alios paroxys-
„ mos valde eſſem laſſus, eo magis alacris & ve-

„ getus, quin optime valens redditus sum, quo ma-
„ gis me tenerem in situ dicto perpendiculari, quo
„ impetus nec versus hoc, nec versus illud latus,
„ dirigi posset; cutis etiam, quae valde alias, ob
„ cachecticum fere viscerum statum, erat flacci-
„ da, jam firmae erat consistentiae, & facies flo-
„ ridi, non tamen rubicundi, vel aestuosi colo-
„ ris. Notandum etiam, durante gravissimo im-
„ petu omnia serena fuisse in sinistro latere, &
„ sensus omnes ibidem auctos, cum dextrum latus
„ instar trunci ligni rigidum, impos & grave esset.

„ 13. Eadem haec fere in altero forti paroxys-
„ mo, qui medius erat inter fortissimum & debi-
„ lem, acciderunt. Sumseram ob cibos pingues
„ assumtos Semen foeniculi, quod masticabam, Vi-
„ ni nonnihil, & Coffeae potum, atque ingruente
„ paroxysmo motu paullo auctiori illum praeverte-
„ re studebam. Eadem igitur, sed minor, caussa im-
„ petus aucti ut in illo forti. Non vero tum ob-
„ servavi, ob ipsum hunc impetum minorem, sudo-
„ ris ex uno latere in aliud conversionem, nisi val-
„ de leviter, & fere tantum à tempore dextro ad
„ dimidium nasi illius lateris: sudabat tamen latus
„ sinistrum totum, excepto capite, per $\frac{1}{4}$ horae, cum
„ caput inclinarem versus latus dextrum per idem
„ spatium temporis. Sensi vero distincte à motu
„ majori versus unum latus cerebri, e. g. versus
„ dextrum, in opposito latere sinistro dolores ca-
„ pitis auctos fuisse, quin in regione vesicae sini-
„ stra punctiones, ut in primo paroxysmo, ob-
„ servavi, desinentes, cum in alterum me conver-
„ terem latus, quod factum sine dubio à disten-
„ sione nimia partium harum à polypo jam dilata-
„ tarum, quae quidem in principio paroxysmi non
„ fuit tanta, quanta in fine. In fine tandem hoc

„ post

„ post 4 circiter horas (ab initio) eadem sereni-
„ tas & bona valetudo, pulsusque quietus, ut in
„ forti illo paroxysmo, eadem firma cutis con-
„ sistentia, urina paullo magis citrina ut in illo forti.
„ Aqua nitro impraegnata egelida moderabam im-
„ petum in mediocri hoc paroxysmo, prout vel-
„ lem. In debili paroxysmo observavi tantum mo-
„ tum auctum versus alterutrum latus, non vero
„ symptomata dicta."

CAPUT II.

AUCTORUM VARIAS OPINIONES DE ALTERNORUM SYSTEMATIS NERVOSI MORBORUM CAUSSIS PROPONENS.

§. I.

Sententia HIPPOCRATIS, *nec non* BALLONII, FOESII, DURETI, HILDANI *Aliorumque explicatio.*

Partium, quae ante memorata in N. C. producunt effecta, naturam aut nescientes prorsus, aut perverse de illa disputantes cum essent Medici, cumque insuper vidissent, observationem nonnunquam haud ita constantem esse, multis etsi, imo pluribus in casibus, firmam (*d*), non aliter potuit, quin hic diversas sustinuerint partes, alii has, illas alii.

(*d*) Confer inter se allatas Observationes hujus Sect. Cap. I.

alii. Et quantum quidem ad *Convulsionem* unius Lateris; de hac agens Ballonius (*e*) varias, quas protulere Auctores, collegit rationes, quibus ea fieri videtur, interque illas recenset, 1°. spiritus & sanguinis partis sanae consumtionem, ob inflammationem sauciatae partis; vel 2°. convelli partem sanam, resoluta aegrâ, per translationem humoris morbifici à parte laesa in sanam; vel 3°. illam cieri ob consensum, quae dextram inter & sinistram partem est, vel 4°. denique (*f*) illam produci, quia natura sanae partis conatur se liberare, quum periculum sit ab eo quod transmittitur. —— Haé sane rationes, paulisper tantum ad ingenii trutinam si expendantur, & cum saniori pathologiâ, N. C. functionibus, ac earum agendi modo conferantur, nullius momenti declarabuntur facile: quod ipse etiam censuisse videtur Ballonius, cum primam rationem, cur fieret convulsio, ipse destruat, atque inquiat postmodum, „ in rei propositae caussis „ explicandis multi elaboraverunt: nec plane constat, quae sit vera ac germana istius convulsionis partis oppositae caussa" (*g*).

Foesius locum (*h*) Hippocratis commentario brevi illustrans dicit, caussam hanc, ut subobscura est, ita magnam habere in re medica quae-stio-

(*e*) Lib. de Convulf. Tom. I. Ed. Thevartii pag. 325.
(*f*) Ibid. p. 328.
(*g*) Licet, sententiam si dicere fas sit, Ballonii Tractatus gravi huic Quaestioni non multum lucis adferat, cum criticâ potius scateat disceptatione, quam ad gravem hanc rem enodandam apta contineat ratiocinia; liberandus tamen est Ballonius à labe, quam ei adspersit Bartholinus, qui rationes, quas ille ex aliis Auctoribus attulit, ut ipsius Ballonii dicta ventilat, illisque acquiescere posse neminem asserit, vid. Hist. Anat. Cent. V. Epist. II. p. 4.
(*h*) Vid. Sect. hujus Cap. I. §. I.

ſtionem, eamque etiam minime explicatu facilem: aſſerit praeterea, illam indicaſſe ipſum Senem in *Prorhetico*, Eumque hujus convulſionis in Temporum praeciſione cauſſam exquirentem, tria poſuiſſe, ex quibus nata videretur convulſio, ſcilicet τὴν περὶ τ̃ κρόταφον ὀστέων διακοπὴν, τὸ μέθισμα, καὶ τὴν αἱμοῤῥαγίαν. — Praeter hanc HIPPOCRATIS explicationem eodem in loco FOESIUS aliam rationem ipſe proponit, nimirum, „ iſtud certe maxime referri „ poſſe videtur ad partium inter ſe cognationes, „ & germanas quasdam neceſſitudines, quas ἀδελ- „ φιξίας vocat HIPP. (*i*): & plurimae viſuntur in „ nervorum extenſionibus & muſculoſo genere, ad- „ eoque inter ſe conſentientes habent adfectiones, „ ut uno laeſo alterum compatiatur ac condoleſcat. „ Sic muſculis unius partis praeciſis aut reſolutis, „ alterius partis muſculi velut convulſi in ſeſe col- „ liguntur & contrahuntur. Eodemque modo, mu- „ ſculis ab altera maxillae parte reſolutis, ſanam „ partem breviorem fieri & contrahi, ad eamque „ laeſam ſequi velut muſculis ad ſua initia collectis, „ ſcribit GALENUS (*k*). "

LUD. DURETUS (*l*) mire doctus HIPPOCRATIS dogma explicat tali modo, ut mihi, nec aliis forte, placeat: poſtquam enim de convulſionis cauſſa egerat, dixeratque, ideo proprie oppoſitas partes convelli, quia congeneribus vel antagoniſtis muſculis ea inſit conditio, ut, ſi alterutrius lateris laxentur, è diverſo injuſſi ac nobis invitis colligantur, haec adhucdum addidit: „ ſed convulſionem à di- „ verſo partis praeciſae ideo ſcribit accidere, quo- „ niam eo perverſio eſt maxillae, à muſculorum [illegible] „ ipſam

(*i*) L. de Articulis.

(*k*) Comment. III. in Lib. de Articulis.

(*l*) Comment. in HIPP. Coac. Praen. p. 497.

„ ipſam moventium, injuſſa quidem nobis, non „ tamen invita ſibi collectione convulſivicâ, omni „ cauſa vacantium. Sed praeciſorum contractio „ eſt cerebrum verſus, tum laeſione ipſa, tum ſo- „ cietate & vicinia principatus aeque adflicti & in- „ flammati. Eſt enim principatuum & ſubjectarum „ partium, inprimis vicinarum & ſociarum, facil- „ lima omnium ſympathia & ſyntimoria. Nam „ mutuo ſe adficiunt, mutuasque tradunt operas „ in aegri perniciem."

FABRICIUS HILDANUS (*m*) eodem modo hanc rem explicuit: nimirum, ideo convulſionem partis accidere oppoſitae, credidit, quia muſculus partis ſanae, dum ſuo fungitur officio, maxillam ad ſe trahit, laeſus vero quia nunc ſubſiſtit, evenit, ut maxilla verſus ſanam partem, non ſine maximo dolore & vitae diſcrimine, trahatur.

Atque hae ſunt, quas Auctoribus recenſitas invenio, ſententiae (*n*), quibus explicari poſſe crederent Convulſiones unius lateris: etenim cum dicit J. BERENGARIUS CARPENSIS (*o*) fieri illa phaenomena, „ quia pars propinquâ vulneri eſt magis „ debilis ideo relaxatur, quia non poteſt contra- „ hi," atque addit, „ item alia eſt cauſa, quia ad „ partem laeſam currit major materia & ſubtilior, „ quia primo movetur ad partem debilem, poſtea „ ad fortem, & ſubtilior eſt mobilior, ideo ci- „ tius ad partem laeſam currit, & ſic mollificat; „ groſſa autem oppoſitam partem ſpasmat;" ut non multum bonae frugis haec continent, ſic etiam ſpas-

mum

(*m*) Cent. 2. Obſ. 8.

(*n*) Alias rationes haud ſane majoris ponderis vid. in notis ad Libr. IV. Sect. III. obſ. 3. §. 7. Anat. Practicae TH. BONETI.

(*o*) Lib. de Fract. Cranii p. m. 33.

nium potius spectant oppositae partis & paralysin in eadem unius individui.

§. II.

Staminum Cerebri & originis Nervorum Decussatio, ARETAEO *jam dicta, a* CASSIO *prolata.*

Harum omnium, quas mox protulimus sententiarum, cum viderint postmodum insufficiens pondus Auctores varii, aliam ingressi sunt viam, haecque omnia explicari posse crediderunt, si verum foret, originem partium illarum, quibus motus aeque ac sensus perficiuntur, locatam esse in parte opposita illi loco, ubi suos edunt effectus, sive, quod eodem redit, motus sensusque principium, quod à sinistris est, in C. N. sedem suam occupare in partibus, quae à dextris sunt, & contra. Hoc ut plenius quodammodo intelligatur, scire oportet, vetustam admodum esse adnotationem HIPPOCRATI (*p*) jam memoratam, Cerebrum & Cerebellum, unde sensus oriuntur omnes atque motus, in origine sua, collectione distributione & operatione videri duplicia, atque hinc explicandum esse, quî una pars persistere possit integra atque illaesa, dum altera, quoad speciem ejus corpoream, impotens omnino sit ad omnia. Haec itaque quum vidissent, absolutam hanc quaestionem crediderunt, si Nervi à dextris oriundi sinistrae impertirentur corporis parti, & contra.

Hoc

(*p*) L. de Morbo Sacro pag. 304. ubi dicit, „ Cerebrum homini, ut reliquis omnibus animantibus, duplex „ est, cujus medium tenuis membrana dividit. Ideo non „ semper eadem capitis pars dolet, sed sigillatim utraque, „ interdum vero totum."

Hoc dogma Recentioribus multis etsi praecipue pertractatum fuerit, non tamen omnino Vetustioribus etiam fuit omissum & incognitum: quicunque enim mecum evolvet ARETAEUM CAPPADOCEM (q), CASSIUMque (r), illos statuisse comperiet, quod apoplexiae vel vulneribus supervenientia symptomata à nervorum decussatione repetierint.

Dum autem à magnis hisce Viris, dumque ab aliis, hanc doctrinam exhibitam inveniamus, quid de hisce adnotaverint lustrare nunc expediet: atque ad haec nunc transeo.

Ex cerebri, cerebelli, medullae oblongatae & spinalis substantiâ omnia, quae sensui ac motui inserviunt, proveniunt organa, Nervorum titulo adornata: quadraginta illorum paria singula suo quovis ex hemisphaerio & medullae spinalis lateribus, ut oculo patet, provenientia, sua per foramina exitum è cranio vel spinali theca accipientia, suis singula dis-

(q) Vid. Locum p. 112. citatum, ubi illud manifesto patet, cum sic inquiat castissimus hic Naturae Observator: „ Hoc ideo evenit, quod nervorum initia permutata sint: „ neque enim dextri nervi in dextras partes secundum re„ ctum usque ad extremum progrediuntur: sed ab initio „ enati, protinus ad oppositas transeunt, se invicem per„ mutantes in figuram dictam χιασμὸν, id est, *quae re„ praesentat hanc literam X.*"

(r) Vid. ibid. Not. (k). Postquam enim hic Auctor problematice proposuerat, ut vidimus supra, cur fiat resolutio, in oppositâ laesionis parte, hanc sequenti modo explicat: „ Referenda est causa ad nervorum, originem suam „ è cerebri basi trahentium, situm. Hi namque se invicem „ decussant. Siquidem à dextra basis parte exorti in lae„ vum capitis sinum feruntur: qui à laeva, in adversum: „ ita ut eorum situs decussatim concurrat. Nil mirum igi„ tur, si vulnerata dextrae partis membrana, sinistram re„ solvi contingat: sic vice versa de altera dicendum."

distribuuntur partibus, ut motum aut sensum, aut utrumque iis impertiant. — Atque haec Anatomicorum detegit solertia, cum eorum instituunt examen. Haec itaque si sic sese haberent in interiori cerebri substantiâ, sua phaenomena quivis nervus suo in latere, suos etiam produceret effectus, si laesus, aliove modo sua legitimâ functione ac tenore fuerit privatus. Verum Medici attenti opposito modo phaenomena accidere experti, originem nervorum ante ejus exitum decussatam jam esse, post ARETAEI & CASSII monita, crediderunt, interque illos praecipue numerandi sunt LANCISIUS, SANTORINUS, PETITUS, WINSLOVIUS, MOLINELLUS, aliique (*s*), quorum cogitata, experimenta, demonstrationesque anatomicae tanti hac in quaestione momenti sunt, ut illorum sententias expendere nunc paulo fusius expediat maxime.

§. III.

Decussationis Doctrina à LANCISIO, SANTORINO, PETITO, WINSLOVIO, MOLINELLO, SWIETENIO *Aliisque confirmata.*

LANCISIUS (*t*) aurigae repente lapsi de sella currus dextrorsum, ac mortui, historiam memorans, se hujus cadaveris Anatome comperisse scribit 1°. contusum cranium in dextero tempore, cum rima

(*s*) Sic PETITO memorantur PROSPER MARTIANUS, CAESALPINUS, HOFFMANNUS. Vid. saepius cit. *Recueil des Observ. &c.* pag. 53.

(*t*) De Subitaneis Mortibus L. I. C. XI. §. 6, 7 & 8. pag. 12. Oper. var. Venetiis ed. 1739. in Folio. Et hac eâdem de materie idem ille Auctor conferri meretur in Obs. 4. Physico-Med. p. 40. & seq., praesertim vero p 44 & 45.

rima insigni; 2°. intra cranium & pone duram matrem eo loci sanguinem effusum, & quaquâ versum diffusum; & 3°. dextrum hemisphaerium citra sensibilem defectum, in sinistro vero vasorum plenitudinem, distensionem, nec non interioris cerebri substantiae coloris mutationem. — His enarratis pro aetiologia, cur potius hic auriga dextrorsum procubuerit, addidit, quod lapsus hicce acciderit ob moram cruoris in sinistro cerebri hemisphaerio: quae posita ut confirmet, ac suam de nervorum decussatione indicet sententiam, sic pergit: „ debilitatâ enim dextra corporis medietate, in quam „ communi, firmiorique Anatomicorum opinione „ distribui creduntur nervi, qui à sinistro cortice „ proficiscuntur, minimo negotio deficere eo in „ latere aequilibritas trunci, & versus illud casus „ totius corporis contingere poterit." — Decussationem staminum nervosorum, de quâ Anatomicorum auctoritate persuasus erat, Eum itidem alio loco (*u*) conjectura assequi velle patet quam evidentissime. Quod ut eo melius succederet, praemittit primum, corpus callosum constitui à fibris medullaribus, quae procedunt à duobus segmentis corticis superioris & anterioris cerebri, quae stamina suis secretoriis ductibus praeparant ad construendam corporis molem (*v*). Quod dum proposuerat, concludit, hinc evidens esse, ut per transversales callosi corporis fibras cerebri ambo hemisphaeria conjungantur sibi invicem ac fiant continua, & medio corpore calloso radices medullae spinalis, quae a cerebro proficiscuntur, uniantur, atque in perpetuo serventur commercio. De struc-

(*u*) Differt. de Sede cogitantis animae Oper. Var. p. 105.
(*v*) Conf. cum his Epistola PETITI in saepius cit. Tract. LOUISII *Recueil*, &c. p. 97.

ſtructura corporis calloſi ejusque fibrarum ordine porro agens ſuperaddit, ſectione corporis calloſi ad horiſontem parallela facta inveniri coagmentatum illud à nervis medullaribus transverſim, atque inter ſe ſimiliter parallelis adeo ſaepe in nonnullis cadaveribus perſpicuum, ut referre videantur ſtamina contexti ſerici craſſiora. —— Quibus propoſitis, ſuam conjecturam de fibrarum decuſſatione ſic enunciat: „ Et quamquam hujusmodi fibrae, „ quatenus ſunt inter ſe parallelae, & cum iisdem „ utrinque terminis continuae, videri poſſint om„ nes, ac ſingulae ab uno principio in unum finem „ deſinére; veriſimilius tamen mihi eſt, alterno „ ductu, alterum à ſiniſtro hemisphaerio in dex„ trum ventriculi fornicem, alterum à dextro he„ misphaerio in ſiniſtrum fornicem protendi. Nam „ cum vaſa cerebri in ſuperficie, ſeu cortice, ſaepe „ ſaepius decuſſentur, non abludit à vero, in cal„ loſo corpore hujusmodi alternum fibrarum tex„ tum recurſumque inveniri; quo ſcilicet liberum „ commercium (intercedente corpore calloſo) in „ has medullares partes, in medullam ſpinalem de„ ſituras, retineatur."

SANTORINUS ſic illam Decuſſationem probat: „ Nos autem ſic eam luculenter conſpeximus, ſic „ evidenter, ubi apta incidere licuit cadavera, de„ monſtravimus, ut nulla amplius nobis hac de re „ ſuperſit dubitandi ratio. Id autem triplici po„ tiſſimum in loco animadvertere potuimus, in „ utraque ſcilicet priore poſterioreque annularis „ protuberantiae crepidine, atque maxime in imo „ medullaris caudicis, quâ in ſpinalem abit. In „ priore itaque annularis protuberantiae parte, qua „ ſuperius reflexa pro comprehendendis oblonga„ tae medullae cruribus in anguli formam interius „ producta terminatur, ſic ex concurrentibus fibris,

 ſtri-

„ ſtrictiorique agmine coeuntibus altera alteram
„ ſcandit, ut praeter mirum implexum decuſſatio
„ luculentiſſime adpareat. Id ipſum ferme in
„ poſticâ ipſius crepidine occurrit. Eo iterum in
„ loco, qui quarto ventriculo ſubjicitur, praeter
„ varios fibrarum ordines & colores, in adverſum
„ latus productas & decuſſatas fibras commode
„ ſpectavimus. Si ea tamen evidenter uſpiam con-
„ ſpicitur, profecto quam evidentiſſime duas vix
„ lineas infra pyramidalia, atque adeo olivaria cor-
„ pora conſpici poteſt. Qua enim in longitudinem
„ producta lineâ, ſeu rimula, pyramidalia corpora
„ diſcernuntur, ſi leniter deducantur, probe prius
„ eo potiſſimum loco arctiſſime haerente, tenui
„ meninge nudata, non tenues decuſſari fibrillas,
„ ſed validos earundem faſciculos in adverſa con-
„ tendere, quam apertiſſime demonſtrabunt." (*x*).

Ordine jam ſequitur Petitus, cujus obſervata jam luſtremus oportet. Auctor (*y*) hicce quam plurimis obſervationibus ex laeſis hominibus deſumtis, atque experimentis in canum alterutro cerebri hemiſphaerio inſtitutis, didiciſſe ſe aſſerit (*z*), ſpiritus animales, dextro in cerebro ſecretos, motibus inſervire partium, quae à ſiniſtris ſunt, & vice converſa; ſaltem ſic ſeſe habere rem in Nervoſo Syſtemate extremitatum N. C. — Nec tantum hiſce contentus, aut ex iis ſolis cauſſam interpretari volens, ipſam ſubſtantiam cerebri luſtravit, atque ibidem manifeſtiſſime illam decuſſationem ſe inveniſſe declarat (*a*). Se-

(*x*) Obſ. Anat. Cap. III. de cerebro §. XII. ſive mox cit. *Recueil*, &c. p. 206.

(*y*) Vid. *Lettres d'un Medecin du Roy à un autre Medecin de ſes amis, à Namur* 1710. in 4*to*. Rarae hae Epiſtolae conſervatae ſunt à Celebri Louisio in ſaepius cit. *Recueil*, &c.

(*z*) Ibid. pag. 52, 78 & 108.

(*a*) Ibidem p. 92. & ſeqq. ubi haec habet verba:

„ *Il*

Sequitur nunc WINSLOVII ac MOLINELLI proponenda ſententia, quorum Prior (*b*) ſe in medullâ oblongatâ decuſſationem plurium fibrarum medullarium ex una ad alteram ejus partem transeuntium inveniſſe; Poſterior (*c*) experimentum in cane inſtituiſſe, qui, laeſo & ablato lobo cerebri ſiniſtro, dextra in parte paralytica affectione confirmavit opinionem de hemiſphaeriis cerebri motum & ſenſum in oppoſitis partibus producentibus, aſſerunt.

Propoſitae ſententiae addictum etiam invenimus Illuſtrem magni BOERHAAVII Commentatorem: SWIETENIUS nempe (*d*) illam Decuſſationem nervo-

„ *Il s'agit préſentement de ſçavoir de quelle maniere ce changement ſe fait, c'eſt ce que je crois avoir trouvé. —— Toute la ſubſtance corticale, qui ſe trouve dans les hémiſphères du cerveau, fournit toute la partie médullaire, qui n'eſt qu'un amas d'un nombre infini de tuyaux, dont les uns produiſent le corps calleux, & les autres ſe raſſemblent pour former les corps cannelés moyens. La partie inferieure des cuiſſes de la moëlle allongée, qui paroit entre les nerfs optiques & le* proceſſus *annulaire, eſt une continuité des corps cannelés moyens. Les fibres medullaires, qui la compoſent, paſſent au travers du* proceſſus *annulaire, ſeparées les unes des autres par les fibres de ce* proceſſus, *pour former uniquement les corps pyramidaux. Chaque corps pyramidal ſe diviſe à ſa partie inferieure en deux groſſes manipules de fibres, le plus ſouvent en trois, & quelquefois en quatre. Celles du côté gauche paſſent au côté droit, en s'engageant les unes entre les autres."*

(*b*) *Traité de la Tête*, Tom. IV. p. 171. n. 110. Ed. in 8*vo*. vel *Recueil des Obſ.* &c. p. 212.

(*c*) De Bononienſi Scient. & Art. Inſt. atque Acad. Comment. Tom. I. p. 139. vel in l. *Recueil* p. 215., collata cum illis, quae habet MORGAGNIUS in Ep. Anat. XIII. art. 16. & art. 20.

(*d*) Comment. loco ſaepius citato Tom. I. pag. 456 & 459.

vorum agnovit, ac inde explicanda esse phaenomena illa apertissime declarat, dicit enim: „ Cum
„ ergo numerosissimae observationes Celeberrimo-
„ rum Auctorum, & experimenta in vivis animali-
„ bus capta, decussatam illam cerebri sentientis &
„ moventis actionem confirment; pauca tantum
„ habeantur exempla, quae repugnent huic sen-
„ tentiae, illaque adhuc possint sic explicari, ut
„ saltem minus repugnare videantur; patet, si non
„ omnino certam, saltem maxime vero similem esse
„ hanc opinionem, qua statuitur, quod si unum
„ latus paralyticum alterum convulsum fuerit, tunc
„ mali origo haereat intra cranium in illa parte,
„ quae lateri paralytico opponitur. Si vero con-
„ vulsio v. g. in dextro latere corporis adpareat
„ & nullum omnino vitium adsit in latere sinistro,
„ tunc ob eandem caussam admodum videtur pro-
„ babile, sinistram cerebri partem adfectam esse,
„ sic ut aequabilis influxus spirituum in musculos
„ dextri lateris turbetur quidem, non tamen impe-
„ diatur omnino (*e*). "

Atque haec sufficere videntur, quibus Decussationem tot tamque gravis auctoritatis fideique pro-

(*e*) Conferri cum hisce meretur PLATNER Inst. Chir. Tom. I. pag. 498. Ed. Belg., ubi asseritur, decussationem in medulla oblongata obtinere, indeque explicari & inveniri posse paralyseos & convulsionis caussam efficientem: scilicet illam haerere in hemisphaerio cerebri paralysi opposito, & si sola adfuerit convulsio, illius caussam esse in loco cerebri convulsioni ipsi respondente. — Meretur etiam, ut omnino ad hunc locum conferantur notae à Doct. HOUTUYN l. c. adjectae, ubi in fine inquit ille Auctor, nos cautos esse oportere, ne hanc rem certissimam habeamus, cum non sit nisi verisimillima. Eadem haec decussationis doctrina memorata adhuc invenitur apud ANT. DE HAEN. in R. M. Parte IV. pag. 210 & 211. Ed. Vindeb.

probatae Viri adſtruere ſunt annisi. Antequam autem hiſce colophonem imponam, neceſſe admodum duco in medium proferre, quae MORGAGNIUS protulit: ut enim ex Ejus lectione didicimus varia, quae ex aliis, quos citavimus hinc inde, Auctoribus collegit, ſic etiam ſua cogitata non parum momenti habent hac in re. Gravis ille Auctor, poſtquam varia de celebratiſſima hac quaeſtione nervorumque decuſſatione diſputaverat, dicit (*f*) aliorum conſtantibus & propriis experimentis ductus, „ Ego, quaecunque tandem ratio ſit, quam „ pro variis caſibus variam eſſe poſſe video, quem- „ admodum cenſeo, haud ſemper ab eâdem parte „ capitis, quâ ictus aut vulnus exceptum eſt, eam „ cerebri laeſionem eſſe, quae paralyſin efficiat, ita „ ſuſpicor, iis in caſibus, in quibus haec in eo „ corporis latere ſe oſtendit quod vulneri ſubjicie- „ batur, fortaſſe non in vulnere, ſed in laeſa ce- „ rebri oppoſita parte reſolutionis cauſſam fuiſſe „ quaerendam.”

§. IV.

Singularis SAUCEROTTII *de cujuvis hemiſphaerii Cerebri alterna Decuſſatione Opinio.*

Decuſſationis doctrinae novum adhuc acceſſit dogma: non tantum ſcilicet decuſſari hemiſphaeria cerebri dextrorſum & ſiniſtrorſum, verum & ab anteriori ad poſteriorem partem cerebri fibras alternare, ex quibus nervi proveniunt, qui motui & ſenſui extremitatum ſuperiorum inſerviunt atque inferiorum; ita quidem, ut ex cerebri v. g. dextri parte poſteriori proveniant nervi, qui brachio in-

(*f*) Epiſt. Anat. XII. art. 16. ab initio.

inserviunt finistro; ex parte autem ejusdem lateris anteriori, qui è directo brachii extremitati inferiori suos impertiunt motum sensumque.

Hujus dogmatis Auctor est Chirurgus Gallus Saucerotte, qui in pulcerrima Dissertatione de *Contrafissura*, Anno 1768. ab Acad. Reg. Chir. Parisina Praemio condecorata (*g*), exitum experimentorum variorum, quae laesionem cerebri, ejusque partem aliquam praecisam indicant, commemoravit. Inter illa nonnulla sunt, quae huic conclusioni dederunt ansam: sic in experimento 1°. (*h*) in cane trepano aperuerat partem dextram ossis parietalis prope suturam coronalem, perque illud foramen ita laeserat cerebrum, ut pedes finistrae inde debilitarentur, & laesione profundiori facta omnino evaderent paralyticae. Post mortem invenit, laesum fuisse cerebrum usque fere ad fornicem ventriculi dextri. — Ex hoc experimento corollarium sequens (*i*) deduxit: „ *On peut conclure de cette observation, que les nerfs des extrémités tirent leur origine des hémisphères du cerveau, de maniere que ceux des parties droites prennent naissance dans l'hémisphère gauche, & reciproquement.* " — In experimento II°. (*k*) laeserat cerebrum dextrum, & effectus in finistro loco iidem erant, ac in Exper. I°. — Eadem haec similiter confirmantur in Exper. III°. — Hisce praemissis experimentis dein lustrare voluit, quinam insequerentur effectus, si cerebri hemisphaeriorum partes anteriores posterioresque laederentur.

(*g*) Vid. *Mem. sur les sujets proposés pour le prix de l'Acad. R. de Chir.* Tom. IV. Parte I. p. 369. & seqq.
(*h*) Ibid. pag. 394.
(*i*) Ibid. pag. 395.
(*k*) Ibid. pag. eadem.

tur. Quod ut pateret in Exper. VI°. laeſerat in parte dextra & ſiniſtra cerebrum undique per foramen trepano factum, & ita quidem, ut illae laeſiones (quemadmodum diſſectione patebat) parumper tantum à fornice magnorum ventriculorum cerebri diſtarent. Effectus illius laeſionis erant, quod poſteriores canis pedes evaderent paralyticae; quod dum vidiſſet, ex hoc experimento concludit (*l*), quae antea innuimus, dicit ſcilicet: „ *on vient de voir, qu'outre le croiſement des fibres medullaires d'un côté de la tête à l'autre, & qui a été découvert en partie par de célèbres Anatomiſtes, il y en a encore un de la partie anterieure à la poſterieure, & vice verſa, pour le mouvement des extrémités; de façon que l'origine des nerfs, deſtinés au mouvement des extrémités ſuperieures, eſt dans la partie poſtérieure du cerveau, & reciproquement dans l'anterieure pour les extrémités inférieures.*" —— Succeſſus Exper. VII, VIII & IX. (*m*) idem iterum fuit ac ſuperiorum, haecque confirmarunt, quae mox aſſeruimus, quod laeſo ſcilicet anteriore vel poſteriore cerebri parte, nunc inferiores, nunc ſuperiores artus devenerint paralytici. —— Illud adhuc his ſuperaddendum eſt, quod in inſequentibus Experimentis loco inciſionum adhibuerit preſſionem (*n*), illâque effectum obtinuerit eundem, fortiorem autem, debilioremve, prout haec immediata fuerit, vel mediata.

Facta haec etſi veriſſime prolata ſint, in ſequentibus tamen inquirendum erit, utrum phaenomena à decuſſatione dependeant, nec ne. —— Caeterum An-

(*l*) Ibid. p. 399.
(*m*) Ibid. p. 400.
(*n*) Exper. X. & ſeqq. p. 400. & ſeqq.

Auctoris illius Dissertatio egregiam continet doctrinam de laesionibus Vulnerum Capitis, eorumque regulas diagnosticas, prognosticas, & curandi methodum pertractavit egregie. De his autem agam fusius in Tractatu *de Contrafissura*, quem huic Dissertationi adjungere animus mihi quidem fuit, at propter voluminis rationem seorsim edere malui.

§. V.

Decussationis Doctrina non omnibus admittitur Auctoribus.

Visis itaque, quae his explicandis in medium proposuerunt, missisque anterioribus caussis, quas attulimus ex variis Auctoribus, utpote mere hypotheticis, nonne ergo Nervosi Systematis primordiorum decussatio argumentum concludendi insigne diceres? Nonne tot fidelium tamque gravium Virorum observationibus munitum dogma omnibus in difficili hoc phaenomeno difficultatibus enodandis sufficiens divinares, quid dico, nonne statueres? Ut enim scientia non ex Antiquitatis (ut cum sagaci BACONE (o) loquar) obscuritate, sed omnino ex Naturae lumine petenda, nec refert, quid factum fuerit, sed illud modo videndum, quid fieri possit; sic etiam certe rem hanc, quae & Observationibus, & Naturae ejus legibus, & C. N. functionibus apprime convenire videtur, nonne hic absolutam crederemus? — Rationes interim istae, utut speciosae, utut apprime convenientes videantur, valorem suum infractum admodum monstrabunt, & disparebunt non parum, si experientiâ duce, rationis adjutâ casto ministerio, Naturae con-

(o) Impet. Philosoph.

consulatur vox. Fatendum quippe (& quidni fatendum hoc?) multa in iis, quae protulimus de Nervorum Decussatione ipsa, imo plurima, si cum ante memoratis observationibus comparentur, hic clara minus & haud perspicua esse, facilia forte praecipiti & incauto, pensiculate vero excutienti (nisi me fallat ratio) difficillima, quin & solutu ἀδύνατα. —— Quapropter, quamquam longe absit, ut quid ante memoratorum Auctorum fidei his detrectare velim, & eos, quae non vidissent, protulisse autumem; congruum certe est, ut etiam nunc producam Auctorum illorum sententias, quibus Decussationem illam haud obtinere, nec obtinere posse, demonstrarunt: quo facto, expeditior nobis erit via concludendi, quaenam harum sententiarum sustinendae partes sint, dum sic demum adjici poterit convenientius, quaenam, quae impediunt, quo minus assumere possim nervearum fibrarum alternam posituram, argumenta suppeditet his phaenomenis intenta diu mens severior.

§. VI.

Adversariorum Decussationis HOLLERII, LAURENTII, MORGAGNII, HAENII, HALLERI, MONROI, MARHERII, METZGERI *Aliorumque Argumenta.*

Adnotationum mearum summa eo redit, ut inter hos Auctores, qui ipsam staminum medullarium decussationem experimentis, aut rationibus ex observationibus petitis, negarunt, inveniam HOLLERIUM, ANDRAEAM LAURENTIUM, MORGAGNIUM, HAENIUM, HALLERUM, MONROUM, MAR-

MARHERIUM, METZGERUM, alios (*p*), quorum cogitata & rationes, eâdem qua usi simus methodo in praecedentibus, expendere nunc paulo distinctius, quo suum cuique tribuamus, oportet.

Quantum igitur ad J. HOLLERIUM; hic HIPPOCRATIS Commentator ad Aph. I. Coac. Praef. Sect. III. *Quibus tempora secantur, convulsio ex contrariis sectioni partibus oboritur*, decussationem sequentibus (*q*), obscura licet dictione, sic refellit: „ Mirum videri possit, cum natura cerebrum duplex, dextrum ac sinistrum, membrana quoque „ se inserente in medium distinxerit: nervi quoque, non, ut quidam volunt, ita complexi, ut „ è sinistris partibus in dextras, & contra decussatim excurrant: sed è dextris in dextra, è sinistris in sinistra abducantur, & os temporale „ cum adverso nihil habeat tam commune, ut eo „ vulnerato altera parte aegrum convelli oporteat: „ sic tamen docet experientia, nec in temporibus „ solum, sed capitis reliqui vulneribus, ut altera „ parte, quam quae laesa sit, convulsio aut resolutio accidat. Atque in convulsione fieri potest, ut pars laesa sanam contrahat, & ita alterius partis convulsio sequatur. Sed in resolutione non ita manifesta causa est, cum oporteat „ potius, contra quam docet experientia, dextra „ resolvi dextris vulneratis."

ANDRAEAS LAURENTIUS in Hist. sua Anat. C. H. (*r*) duplicem pertractat quaestionem medicam, de *convulsione partis oppositae*, & *de paralysi oppositi*

(*p*) Conf. hic MORGAGNIUS in Ep. sua Anat. XIII. art. 22.

(*q*) Pag. 959. Edit. Lugdunensis in Folio ann. 1576.

(*r*) Edit. Francofurt. Anno 1620. in 8vo. pag. 887. & aliquot seqq.

sui lateris & convulsione illius, quod è directo est, in eodem individuo simul obtinentibus. Prioris Quaestionis, postquam injecerat mentionem atque agnoverat observationem, nullius decussationis doctrinae meminit, at illud phaenomenon ex decubitu materiae ex adfecto hemisphaerio in illud, quod è directo convulsionis adfectarum partium est, explicandum pronuntiat. In altera Quaestione factum utique agnoscit, atque observationem veram credit; verum explicationem, quam alii de his phaenomenis dederant, nervorum decussatione adhibita, sic rejicit (*s*): „ sed ejus opinionis laevitas „ redargutione nostrâ non eget. Docet enim αὐτοψία nervos omnes, qui à cerebri medulla exoriuntur, in suo exortu, progressu & insertione „ omnino distinctos esse, si opticos exceperis, „ qui in medio itinere coëunt . . . . ., sed ita, ut „ sese intersecent. Observavimus nuper, secundae conjugationis nervos in exortu continuos „ esse. Quod ad nervos spinalis medullae spectat, „ dextri à sinistris discreti sunt, nullo modo se „ intersecantes: absurdum est igitur convulsionis „ & paralyseos, quae fit è diverso, caussam ad „ nervorum intersectionem & eorum permutationem, ut loquitur ARETAEUS, referre, cum figmenta sint & merae nugae." — Hac igitur doctrina rejecta, suam explicationem adjungit (*t*), quae tamen hanc rem haud ita illustrare videtur. Nimirum oppositum latus paralyticum fieri credit ob transmissionem puris, sanguinis, aliusve materiae morbificae ex laeso hemisphaerio in sanum è directo paralyseos per ventriculorum communicationem, ita ut (cum decliviorem partem materia sem-

(*s*) Ibid. p. 882.
(*t*) Ibid. p. 886.

semper sequatur, atque in sanum latus, quod tunc sane declivius est, semper decumbant aegri) si ita loqui fas sit, metastasi quasi materiae ex uno in alterum hemisphaerium producatur paralysis. Haec explicatio ei ipsi insufficiens fuisse videtur, subjungit enim, „ Adferri potest & alia ratio, quod „ per vulnus natura excrementitium humorem ex- „ cernere soleat, tum per fluxum sanguinis, tum „ per puris excretionem, tum per medicamenta, „ quae trahunt exhauriuntque humorem, ita ut be- „ ne expurgetur pars adfecta, at opposita pars, „ quae non expurgatur, facile adficiatur, vel per „ συμπάθειαν, vel materiâ ad eam transmissa aut „ decumbente. Sunt, qui velint ad partem, tu- „ more aut inflammatione obsessam, spiritus fere „ omnes confluere, unde fit, ut illis defraudatae „ oppositae partes resolvantur." —— Quae, cum minus congrua videantur cum saniori Pathologia, mittimus, & ad aliorum Auctorum dogmata nunc pergimus.

J. B. MORGAGNIUS, etsi factum observationis nequaquam in dubium vocet, ut ex iis, quae ante attulimus, atque ex illius aere perennioribus Operibus videre est, ad caussam cum pervenerit, rem rigide trutinat, dicitque (u), „ si igitur omnia, „ quae a me animadversa sint, attendas, primum „ du-

(u) Epist. Anat. XIII. art. 21. MORGAGNIUS antea multa de hac quaestione monuerat, & ipse (vid. art. 20.) in octo cadaveribus in nervorum decussationem inquisiverat sedulo; „ Verum in tribus, iisque ad hanc perquisitionem „ maxime idoneis, quod ad rem faceret, nihil vidit. In „ ceteris quinque invenit fibras medullares in aliis perpau- „ cas, in aliis paulo plures, in aliis tenues, in nonnullis „ crassiores conjungentes. Sed erant hae fibrae in trans- „ versum ductae, ut vix in uno paucae decussari, idque „ subobscure, sint visae."

„ dubitabis, fintne fibrae, quae memoratis in lo-
„ cis decuffari dicuntur, pro decuffatis reapfe ha-
„ bendae, an pro transverfis." Haec cum afferuiffet, nonnullis interjectis, in locis tamen ante memoratis, fi non cunctas, aliquas faltem, fibras decuffari pronunciat; verum „ ex illarum numero certas quasdam à cerebello potius, quam à cerebro, deducendas" esse fubjungit. —— Hifce praemiffis, cautiffimam inde ac juftiffimam conclufionem deducit: „ Ad paucas igitur fibras redimus. Fibrarum autem decuffatio paucarum exponendae rei fatisfacere non videtur." —— Argumentum (*v*) infuper adjicit, quod, me judice, infigne hic habet pondus: nervorum fcilicet effe paria nonnulla, quae ante decuffationem in partibus memoratis aliis locis fuam debent atque adepta funt originem. „ Quae cum ita fint, aut ego quidem (concludit) „ plurimum fallor, aut altior adhuc, multoque „ plurium fibrarum decuffatio, quaerenda eft, ut „ puta in Callofo Corpore, in quo ceteroquin *verifimilius* Lancifio (Differt. de Sede cogit. Animae) *vifum eft*, transverfas illas, ac parallelas inter fe fibras *alterno ductu*, *alteram à finiftro hemisphaerio in dexterum ventriculi fornicem*, *alterum à dextro hemisphaerio in finiftrum fornicem protendi*". —— Horum igitur omnium probe gnarus, edoctusque, fallere hic quam maxime quandoque *alterni lateris refolutionem perpetuam*, explicationem non nifi fcrupulofe, & fumma cum prudentia, propofuit (*x*): „ Verumtamen quid effe dicemus cauffae, quam ob rem id aliquando contingat? Non unum fortaffe, & in aliis aliud. Nam primum fic mecum cogita. Cum fibrae fint plu- „ ri-

(*v*) Mox cit. art. in fine.
(*x*) Ibid. art. 26.

„ rimae, quae passim ex utroque cerebri hemis-
„ phaerio in medullam, & hinc in nervos produ-
„ cuntur, minime autem constet omnes decussari;
„ veri certe simile est, quaedam esse in hemis-
„ phaeriis loca, ex quibus profecto fibrae, sine ulla
„ decussatione, recta in medullam, nervosque pro-
„ cedant. Veri igitur simile est, ea tantum, aut
„ ea potissimum, loca vitiari, cum paralysis sub-
„ jectum non adversum corporis latus occupat.
„ Et sic quidem in quibusdam. In aliis vero alia
„ utemur ratione. Si enim fieri potest, ut, quam-
„ vis utrumque hemisphaerium aeque vitiatum ad-
„ pareat, alterum tamen reapse magis vitiatum sit,
„ ob ejus meningum convulsionem, nullum qui-
„ dem sui vestigium sensibile, at ingens nihilomi-
„ nus vitium relinquentem, quid prohibet, quin
„ ipse ad eundem modum suspicer, circum id, quod
„ sanum videtur, hemisphaerium ejusmodi con-
„ vulsionem primum contigisse, quam ob rem ad-
„ versum latus corporis sit resolutum, mox vero
„ illam excepisse novum aliquod in altero hemis-
„ phaerio vitium, non solum sub oculos cadens,
„ sed tantae etiam vehementiae, ut hominem con-
„ festim necare potuerit; non saepius quidem,
„ sed quod satis est, perraro, & nonnunquam
„ tantum."

ANT. DE HAEN (y) quoad Decussationis doctrinam in ea quidem versatur opinione: ex Auctorum nempe experimentis institutis, atque adnotatis observationibus, concludi quidem posse, in cerebro dari se invicem decussantes fibras, non autem decussari omnes, sed ex omnibus hisce explicari minime posse, „cur caussa eadem nobis visa, potius con-
„ vulsionem, quam paralysin excitet, aut vice ver-
„ sa?

(y) L. cit. Parte IV. p. 245.

„ ſa? vel cur à cauſſâ iterum eâdem in uno homi„ ne oppoſitum latus paralyſi, latus adfectum con„ vulſione prehendatur, aut iterum in alio prae„ ciſe contrario modo?"

Quid jam ALB. HALLERUM, magnum quondam Naturae Inveſtigatorem, in omnibus fere Medicinae dubiis experimenta inſtituentem, iisque, aut ſubductis inde rationibus, lucem non raro maximam affundentem, quid Naturae illum Pictorem hac de re cogitaſſe credas? Miraberis, ſi hanc quaeſtionem Illum conjecturas inter poſuiſſe, referam. Ne vero haec parum conſiderate me dixiſſe autumes, evolve mecum varia Ejus Opera (z), ibique (ni fallor) veritatem confirmatam ſenties: nihil enim, ſi quid video, clarius quam illud eſt, quum dicat, „ Iidem forte funiculi" (agit quippe de utilitate funiculorum transverſorum aut rectorum) „ & transverſae conjunctiones medullae cere„ bralis, videntur efficere, ut, dextra ſede cere„ bri laeſa, adeo frequenter ſiniſtrum latus reſolu„ tionem patiatur. Vetuſtum placitum eſt, nervos „ cerebri ad decuſſim oriri. Et tamen hac in re „ aliquid diſcriminis videtur obtinere, ut in aliis „ hominibus latus dextrum cum ſiniſtro minus ma„ nifeſto conſentiat. Nimis enim frequenter unius „ lateris corporis, unius brachii, unius lateris fa„ ciei, unius lateris linguae paralyſis eſt; ex qui„ bus deducas, neque ſanum latus aegro emiſſis „ fibris ſubvenire, neque viciſſim ab aegro latere „ fibras accipere, quas vitiatas eſſe neceſſe fo„ ret." —— Alio loco (a) in hac materia quodam-

(z) Elem. Phyſiol. Tom. IV. p. 400.

(a) Conf. Primas Lineas Phyſiol. §. CCCLXXXIX. In Elem. Phyſiol. Tom. IV. p. 331. inquit, quod à ſummis Viris hic chiasmus in controverſiam vertatur, &, ut haec

 con-

dammodo laxior est HALLERUS: ibi enim postquam varias fibrarum ope combinationes cerebri, cereqelli & medullae spinalis partium inter se enumeraverat, dicit: „ Manifestum enim videtur inde „ fieri, ut per infinita exempla, dextro latere ce- „ rebri laeso, potius sinistri lateris nervi per to- „ tum corpus resolvantur, & contra:" hisce tamen prudenter addit, „ etsi id videtur difficile non „ semper eam decussationem locum habere." Miror admodum, Ill. HALLERUM, meis mox dictis praeconiis sane majorem, in tanti momenti Quaestione non plura instituisse experimenta, quibus Naturam expiscari, ac laudes suas adaugere adhucdum potuisset: quod si illud mirer, quid me mirari convenientius, doct. METZGERUM (b) scripsisse, decussationi nervorum ante eorum è cerebro exitum reniti eximia, quae Ill. HALLERUS protulit, argumenta in Elem. Phys. Tom. IV, vixque hanc materiam tetigisse in Primis Lineis Phys. §. 389, cum, me judice, nec in uno, nec in altero Opere huic materiae pro dignitate fecerit satis.

Ducussationem negantium Auctorum partes etiam tenuit strenuus totius S. N. Indagator ALEXANDER MONROUS, qui hanc de decussatione nervorum opinionem nondum in universum esse demonstratam asserit, nec quarundam partium decussationem argumentum suppeditare momentosum satis, quo ubique illud obtinere concludi queat satis firmiter, &, quod hisce colophonem addit, insuper obstare observationes varias, quae latus è directo laesi cerebri

confirmaret, BOERHAAVII citat Praxin Medicam (Tom. I. p. 545.) est hac de re nullibi BOERHAAVIUM agentem deprehendi.

(b) Adverf. Medica Tom. I. pag. 41.

rebri paralysi vel convulsione adfectum arguunt (*c*). Hicce MONROI locus primo intuitu si perlegatur, & conferantur, quae circa piscium nervos ibi prostant observationes citatae (*d*), suspicari forsan liceret, utrum decussationis doctrinae non faverent potius quam obessent: verum si attentius perlegantur, adparebit contrarium: & quod nervorum decussationem attinet, ut eam in hominum nervis ipse negat MONROUS (*e*), sic & piscium decussationem nervorum Cl. CAMPERUM, (quem Praeceptorem habuisse eximium cum *Groningae* degerem, nunc autem Fautorem egregium, ut laetus glorior, sic cum magna animi voluptate recordor gratus) dissectionibus fidelissimis praeeuntibus (*f*), & alios (*g*) negasse legimus.

Egregius Institutionum Medicarum BOERHAAVII Commentator (*h*) quaestionibus à BOERHAAVIO in iis propositis superaddidit illam de *Decussatione nervorum*, interrogatque, cuinam usui sint striae illae medullares transversae in corpore calloso, commissuris cerebri, ponte Varolii & aliis cerebri regionibus? Quod dum fecit, illas ad nostram quaestionem explicandam esse adhibitas concedit, atque hanc opinionem niti observationibus largitur; verum tamen

(*c*) Vid. Tract. de Nervis, Latine redditum à doct. G. COOPMANS §. 8. pag. 4 & 5.

(*d*) Ibid. pag. 94.

(*e*) Ibid. pag. 93.

(*f*) In Nota ad locum mox cit. MONROI, & in Actis Harlem. Tom. VII. Parte I. pag. 95.

(*g*) Vid. HALLERI Dissert. de Cerebro avium & piscium in mox cit. Act. Harlem. Tom. X. Parte II. p. 336, 383. aliisque in locis.

(*h*) P. H. MARHERR Praelect. in Inst. Med. BOERH. Tom. II. pag. 404.

tamen neque ab altera parte diffitendum afferit, obfervationes dari practicas permultas, quae fibrarum illarum decuffantium valorem tollunt, ac proinde, nihil certi de ea decuffatione medullae adfirmari poffe, concludit.

Atque, ut in recenfendis utriusque fententiae Auctoribus receptui canamus, illorum agmen claudat Joh. Dan. Metzgerus (*i*): hanc Quaeftionem hicce Auctor quodammodo attingens ex phaenomenis, in cerebri laefionibus confpicuis, an ad alternam fibrarum hujus organi praefentiam concludendum fit, interrogat, dicens „ an ex eo phaenomeno fequitur decuffari intra fuam originem „ nervos, antequam è cerebro exeunt? Neque „ certe ifta Veterum obfervatio ita fe habet, „ quin omne dubium excludat, cum certa fide vifi „ fint aegri, qui in laefo latere refolutis nervis decumbentes in oppofito vel nihil paterentur, vel „ convulfionibus agitarentur. Quid ergo de hoc „ phaenomeno fentiendum?" Mentem fuam alibi, (*k*) aperit, fallaciamque hic effe commiffam credidit in obfervando; nimirum, nimium Veterum doctrinae effe tributum, & hinc explicuiffe Auctores, quae utcunque viderant. Mutationum, pergit, cerebri fibrarum nefcios nos effe, & quo usque procedat ejus commotio, quamnamve occupaverit partem; poteft totum turbari, poteft etiam & illius modo pars vitiari aliqua; poteft dextrum ictu adfici, finiftrum illo ictu fanguine adimpleri; poffunt & aliae obtinere conditiones, quae laefionem determinare reddunt ἀδύνατον. —— „ Datis autem (ex praemiffis fic porro concludit) „ his circumftan- „ tiarum varietatibus, dantur fimul & conditiones „ fub-

(*i*) In Libro ante citato pag. eâdem.
(*k*) Ibid. pag. 44. & feqq.

„ ſub quibus ſive in utroque latere reſolvi nervos
„ oportet, ſive in alterutro convelli aut reſolvi.
„ *Univerſalis* itaque Encephali concuſſio univerſa-
„ lem quoque in functionibus animalibus paralyſin
„ inducet, *Partialis* vero partialem; eamque nun-
„ quam non in eo latere, quo cerebrum fuit com-
„ motum, ita ut perinde ſit, unde acceperit plagam
„ aegrotus. Ex ea autem parte, qua liberum re-
„ manſit N. S., ex conſenſus iſtius mirabili lege,
„ quem inter ſe alunt partes C. H. potiſſimum ſi-
„ milares, cujusque virtute mutuas ſibi ſuppetias
„ ferunt, in enormes impetus abripitur natura,
„ convulſiones ciet, ut ita non peculiaris aliqua
„ acrimonia quaerenda, quae nervos irritat, ſed
„ inter activa ſymptomata reponenda ſit nervorum
„ diſtenſio. Fidem enim & huic afferto adſtruunt
„ moribundorum, qui ex ſanguinis profluvio, vel
„ alia ejusmodi cauſſa obeunt, phaenomena, inter
„ quae nunquam non & dirae convulſiones adpa-
„ rent. Ita quoque prone concipitur diſſenſus iſtius
„ ratio, quem inter obſervationes huc ducendas re-
„ peries, atque facile intelligitur, nullum inde de-
„ duci poſſe argumentum pro nervorum decuſſatio-
„ ne." —— Atque haec dicta ſatis, ut, propoſi-
tis ad utramque opinionem ſuſtinendam, quae a va-
riis afferuntur, transeam tandem ad tertium, illud-
que ultimum, hujus Sectionis Caput.

CAPUT III.

UTRA DE NERVORUM DECUSSATIONE AUCTORUM SENTENTIA POTIOR, ET QUID DE ALTERNORUM MORBORUM NERVEORUM CAUSSA STATUENDUM SIT, INQUIRENS.

§. I.

Explicationis Caussarum difficultas.

Siccine doctrinam Decussationis ab antiquissimis temporibus jam traditam, receptam, atque explicandis phaenomenis ante allatis apprime convenientem visam, tantum Adversariorum numerum habuisse crederes? nec Adversariorum tantum, quorum proprie obloqui aut contraniti erat animus, sed quorum investigandi veri unicus erat scopus, unica opera? — Ita tamen haec sese habent, atque haec proprie sunt, quae ad concludendum dubium reddunt quemvis: negare etenim velle, quod uterque suae sententiae addictus aut non viderit, quae in medium sunt prolata, aut pronunciarit tantum, quo sua firmetur sententia, Virorum utriusque partis prohibent candor, integritas ac veritatis inquirendae studium.

Gravis haecce Quaestio, ac in Vulnerum Capitis & adfectionum ejus morbosarum ab interna caussa facienda diagnosi, prognosi & curandi methodo tam insignis momenti, ita si foret dirimenda, ut Auc-

Auctoritate foret pugnandum, utra firmior foret ac potior ſententia, ego quidem in medio potius relinquerem, ac nullius ſuſtinerem partes, quam quod unius aut alterius Auctoritate ſeductus me a veritate deflecti ſinerem. —— Verum ratione unius aut alterius partis neutri addicto ſententiae, ac permulta, durante tempore, quod in elaboranda hac Diſſertatione collocavi, hac de Quaeſtione cogitanti, ſubvenerunt argumenta, quae Anatome & Ratione ducibus, doctrinam Decuſſationis ſubvertere videntur penitus: atque haec proferre, quo finem properem, meum nunc eſt.

Antequam autem hunc ingredior campum, monitos volo Lectores, ne plus hic exſpectent, quam ab Artis tyrone, ſuae tenuitatis gnaro, deſiderari & requiri poſſet. Quapropter, etſi tentem hic quaedam addere, quae cogitationi forſan ulteriori ſuppeditare poſſent anſam, quaeque culta magis ac recocta ſaepius his majorem addere poſſent lucem, ne cogitent tamen profecto, me in his explicandis ita acutum cernere, ut nemo acutius. Nil minus. Supermanent in Cerebri, *cui magna vis eſt*, ut inquit BALLONIUS (*l*), *ac admirabilis in illo architectando ſollertia*, ſtructura atque actione determinanda difficultates inſignes, tantaeque in peniori ejus ſtructura tenebrae, ut hic (& utinam modo hoc Naturae eſſet velum unicum!) terminos agnoſcere humano ingenio à CREATORE poſitos oporteat, utque indefeſſo, circumſpecto tamen, Scrutatori concedere fas ſit, quam ſit abſcondita ſuis in Operationibus Natura, nec niſi per ſe ipſam detegenda, ſibi ſoli intellecta, & quantum aberremus, ſi ingenio potius limitato, quam Naturae voce doceri tentemus etiam ſagaciſſimi.

§. II.

(*l*) Lib. ante cit. de Convulſionibus.

§. II.

Argumenta, ex Anatome & Ratione desumta, proponit, quae Decussationem Naturae incongruam esse, docere videntur.

Nervorum Decussationi obnitentia mihi argumenta varia sunt. — Primum, illudque, ut autumo, non valoris infimi, contra fibrarum medullarium alternam posituram mihi suppeditat ipsarum Observationum attenta comparatio, utut comprobare, quae comprobanda forent, videantur: scilicet ex iis omnium manifestissimum est, quandoque fallere hic factum, nec adeo fallere, ut adhuc contorqueri (*m*) phaenomena eorumque caussae, & ad hypothesin Decussationis accommodari, queant, sed ita, ut & obtinere in dextro v. gr. hemisphaerio caussas, & eodem in latere inde producta esse symptomata, utrimque aeque firma constet veritate. Attentius quippe animum si advertimus ad Observationes, quas recensuimus (*n*), in concludendo insignis deprehenditur difficultas, ita ut dubitantem quemvis reddant, quae sustinendae partes sint: sic hujus Sect. Cap. I. §. I & II. asseritur quidem, à laesione cerebri dimidii partes oppositas convelli aut paralysi corripi, & hanc quidem adfectionem, prout illarum caussae stimulantes sunt vel comprimentes, oriri posse concipimus, at vero Cap. II, §. III. in Nota (*e*) asseritur, convulsionem oriri è directo partis cerebri laesi; ita ut haec invicem sibi repugnent manifestissime. — Si praeterea comparemus Cap. I. §. III.,

(*m*) Ita de his sensit Ill. Swietenius Comment. I. ante cit. vid. pag. 150.

(*n*) V. hujus Sect. Cap. I. praesertim §§. quinque prioribus.

§. III., an in iis casibus unicum statuemus effectum? decussationis Patroni hoc adserent quam maxime, cum alias eorum funditus everteretur doctrina, sic enim in quovis hemisphaerio obtinente laesione statuendum potius videretur, quodvis hemisphaerium suo in latere sua producturum phaenomena. — Ejusdem denique Cap. §. IV. non melius assumendae decussationis doctrinae medetur, quin imo ei potius adversatur plenarie: manifesto enim hic Observationibus, omni dubio majoribus, probatur, laesionem fuisse inventam in cerebro è directo & paralysin simul. At forte hanc defendentes sententiam asserent summo cum ardore, laesum utique hic fuisse hemisphaerium alterum, & hinc paralysin in opposito latere fuisse productam, nullum autem vitium produxisse manifestam illam laesionem cerebri è directo. Largimur, quandoque cerebrum laedi posse visibili & manifesto modo, absque sequente laesione partium, quae à cerebro habent nervos: in promptu sunt harum observationum historiae; verum an illas hic assumere liceret, ac Naturae consuetum iter contorquere, quo praejudicata confirmaretur opinio? Laesionem manifestam reperire in uno cerebro, & in altero haud visibilem, pro his phaenomenis producendis supponere, quo Natura potius explicationi, quam haec illi congrueret, ego quidem temerarium duco.

Haec igitur assertio si vera sit, quemadmodum, ut opinor, est verissima, sicque simul assumatur revera organon motus & sensus alternare, quid inde quaeso sequitur? illud nimirum, aut à veritate deflectere primum, quod statuimus; aut hallucinatos esse Scriptores, qui decussari Nervos autumant; aut denique hac in parte variare quodammodo Naturam, nec certas hic observare leges.

Atqui verissimum esse primum, res ipsa loquitur atque experientia, hic falli nescia; ergo falsum sit, quod secundo loco proposui, necesse est: etenim asserere velle Naturam sibi adeo constantem, nudam, se solam tuentem, inviolatam, ac ubivis sibi similem, suo hic deflecti tramite temerarium non tantum est & audax; verum hic obloquuntur etiam omnia, quae vides & non vides, phaenomena: nec mundanorum tantum, quatenus perfectionum omnium complexum tradunt ineffabilem & theatrum vastissimum, verum nostrae etiam Oeconomiae omnia monstrant, quicquid etiam Medicinae clamant Osores, effecta. Consideraverit modo quis, C. H. corpus esse physicum, suis imbutum proprietatibus, easque iisdem ac alia corpora suis physices obnoxias esse legibus; addiderit insuper, praeter firma id fluidis componi, adeoque hydraulicam esse machinam, suis proinde hydraulicis hydrostaticisque Legibus subjectam; conspexerit Naturae humanae agendi modum ejusque leges, ubivis ad suos effectus suasque actiones, mortalibus haud semper explicandas, accommodatas; morborum, si à suo functionum tenore deflectat machina, attenderit decursum, sic ut, quae notavit Medicinae AUCTOR de Acutis, RHAZES de Variolis, Alii abhinc bis mille annis de aliis, DIOSCORIDES, GALENUS (ut exemplo sit) de *jalappa*, *rheo* & similibus, compareant hodienum verissima; haec omnia, dico, qui contempletur, & violabiles H. C. asseruerit Leges, ut AUCTORIS OMNIUM detrectat Sapientiam, sic cujus tam perfecto Mens cingatur Corpore indignus est. —— „ Audiant haec Obtrectatores, & cum didicerint „ scientias puras ab iis, quas applicatas vocant, „ contemplativas à practicis, distinguere, videant,

„ quo-

„ quo jure Medicinam prae aliis, ut omnis certi „ expertem, infament (*o*)!"

Si alterna fibrarum medullarium positura obtineret, semper sive paralysin, sive convulsiones, prout caussae hanc illamve producentes essent variae, accidere debere, ex Naturae humanae instituto ejusque legibus sensit etiam Ill. Augustissimae Romanorum Imperatricis quondam Archiater Haenius (*p*), cum dicat, „ sane si morbi laesi oppositam corporis plagam perpetua lege afficerent, „ omnia, quae ad hanc quaestionem spectant, ex- „ posita decussatione jam explicuissemus."

Hoc unico in argumento, cum sufficiens sit, subsistere etsi possem, alia tamen insuper addam, quae illud confirmant, & hinc secundo loco dico, quod ipsa etiam admissa decussatione (quod contra Haenium est) ἀδύνατον sit obvia explicare symptomata. Ex antecedentibus (*q*) quippe omni dubio majoribus sequitur, laesiones in ipsius medullae spinalis dimidia parte institutas non oppositarum, verum contiguarum partium tenorem, quem à nervis, seu ab illius fonte, medulla scilicet spinali, repetunt, interturbare ac destruere: & quid ex illo profluit flumine? hoc, quod, stantibus Decussationis theoria & observatis anatomicis, 1°. illa aeque obtinere debeat in medulla spinali ac in cerebro, cerebello, eorumque oblongata & spinali medulla; vel 2°. cerebri contextus alternet solus, ab illo vero medullae spinalis fibrarum ordo ex quovis hemisphaerio directo & parallelo ductu & secundum longitudinem decurrat. — Si obtineat primum, quantum

ad

(*o*) Verba haec sunt Venerandi atque Ill. Gaubii in aere perenniori Pathol. §. 26.

(*p*) L. ante laud. pag. 211.

(*q*) Vid. hujus Sect. Cap. I. §. V. pag. 120. & seqq.

ad paralyſin vel convulſionem oppoſiti lateris, haec datae explicationi ſufficiunt: etſi hic moveri adhuc quaeſtio poſſet, quare tunc non fiat, ut omnes partes N. C. dimidii non paralyſi adfectioneve corripiantur ſpasmodica? Atqui dum haec vera ſunt, quî laeſa dimidia ſpinalis medullae parte in eodem producta effecta tradentur explicita, quae, ut nunc conſtans eſt in eodem oriri latere, ſic ex aſſumta decusſatione in oppoſita oriri deberent effecta? & hinc

Speque timor dubia, ſpesque timore cadit.

Ab altera parte, ſi ſcilicet aſſumatur fibras cerebri decuſſari, medullae autem ſpinalis parallelo & directo ductu decurrere, ſequitur liquidiſſime, in priori caſu ſi obtineat laeſio cerebri, illas tantum partes paralyſi vel convulſione adfici debere pro dimidia parte, eaque oppoſita, quae ſuos ſortiuntur nervos ab Encephalo, illas autem, quae à ſpinali Medulla eos accipiunt in ipſo latere adfecto illis debere corripi adfectionibus. Atqui falſum hoc per Obſervationes contrarium demonſtrantes, ergo à potiori Primum. Hic igitur

Quo cadat in dubio eſt, omnique à parte timetur.

At objicient hic Decuſſationis doctrinae Patroni, me ex eorum Obſervationibus falſam condidiſſe hypotheſin, aut, mitiores ſi quodammodo ſint, me perverſe hanc rem concepiſſe: ſcilicet alternare quidem cerebri contextum & medullam ſpinalem, verum ita eſſe diſpoſitos fibrarum ordines, ut, qui hemisphaerium conſtituunt ſiniſtrum, à dextro oriantur cerebro, & vice converſa; at vero cum ad componendam medullam ſpinalem ex cerebri cujusvis ſive utriusque hemisphaeriis ſtamina emittantur, ea ita decurrere in Medulla oblongata, medullae ſpi-

ſpinalis quaſi principio, ut ibidem decuſſentur, ac decuſſata poſtmodum in medulla ſpinali recta decurrant ac parallelo ſitu. Confirmant hanc rem inventa ſtructura cerebri, & ibi loci aſſerta ſtaminum decuſſatio, quemadmodum ſupra (r) vidimus. Atque haec omnia ſi ita ſeſe habeant ac comparata ſint, concipitur egregie, quî, laeſo v. g. dextro cerebro, adfectiones produci poſſint nervoſae dimidii Hominis, ita ut & nervi, qui ab Encephalo oriuntur, & ii, qui à ſpinali medulla ſuam repetunt originem, ſuam monſtrent adfectionem morboſam in partibus, quae ab hac illove nervos repetunt, oppoſitis.

At vero (quod contra hos ita ſentientes tertio loco regero) ſi comparemus, quae ex gravi Auctore, ac curioſo C. H. ſcrutatore, Morgagnio adduximus (s), vidiſſe ſcilicet Eum ex quovis hemiſphaerio in quodvis è directo latus medullae ſpinalis fibras tendere permultas, paucas autem, ſi quae decuſſentur, illas eſſe, ac huic praeſtando effectui impares, dicta non ita liquido, ut opinor, adſumenda ſunt. Demus autem rem ita ſeſe habere; non proinde mihi adhuc illius rei notio evadit clarior: quid ſcilicet, ſi haec ita aſſumamus, eveniet in caſibus laeſionum cerebri ſive vulnere, ſive compreſſione gravi, aut oſſium intropreſſione productarum? Quodvis hemiſphaerium (aſſumta decuſſationis doctrina) ſuas emittet medullares fibras in ſuum compar, & ab hoc recipiet iterum, dextro in ſiniſtrum, ſiniſtro in dextrum. — Praeterea, theoria Cl. Saucerotte (t) ſi

(r) Vid. Sect. hujus Cap. I. §. V. inpr. pag. 127. & Cap. II. §. II & §. III.

(s) Vid. Ibid. Cap. II. §. VI. pag. 158. & ſeqq.

(t) Vid. Ibid. Cap. II. §. IV. pag. 151.

si stabilis sit atque admittenda, accedet iis adhucdum ex hemisphaerii v. g. dextri anteriori parte in sinistri cerebri partem posteriorem, & vice conversa (idemque dicendum de sinistro hemisphaerio) decussatio quadruplex, ita ut ex quovis hemisphaerio fibrarum medullarium ordines emittantur tres, quos dum totidem accipit quodvis, requiritur, ut quodvis hemisphaerium sextuplici gaudeat fibrarum ordine. —— Ex praemissis illis mihi colligendum autumo, quod, assumta hac fibrarum structura ac dispositione, indifferens sit quoad effecta paralyseos & convulsionis, utrum unum, an ambo, laesa fuerint hemisphaeria, cum ex dimidii cerebri laesione universalis deberet produci paralysis vel convulsio, saltem talis, quae praecise non ad dimidium Hominem se extenderet. — Ut clarius hoc adhucdum fiat, notamus, dum vulnere, compressione, vel partium destructione unum laeditur hemisphaerium, cujusvis sive utriusque hemisphaerii laedi simul stamina medullosa, & hinc functiones omnes, quas ab Nervis partium laesarum mutuant, in utroque (si dicere sic liceat) corpore interturbari debere, aboleri, aut animosius incitari, ita ut hinc sensus motusque accidat abolitio, aut partium producatur contractio violenta.

Argumentum insuper praebet quartum, quod jam ex Morgagnio adnotavimus (*u*), nervorum scilicet esse paria nonnulla, quae ante decussationem, si illam in quibusdam modo cerebri partibus conspici & adesse statuitur, staminum cerebri egrediuntur: hoc autem si verum sit, ipsam explicandi rationem destruit, vel si dicatur illa paria ante eorum e cerebro exitum decussata esse, in eum, ite-

(*u*) Vid. hujus Sect. Cap. II. §. VI. pag. 159.

iterum relabimur errorem, quem refutando jam excussimus.

Ne quid denique omisisse videar, quod memorandum convenit, requiritur, ut quinto & ultimo loco paucis hic commemorem, quinam experimentorum fuerit successus, quae in cerebris animalium instituerunt doct. LORRY (v) aliique, quo pateat sic, quam cautos nos esse oporteat, ne caussis quandoque quid tribuamus diversis, & illis nimium nixi & seducti perversam quandoque instituamus medelam. Auctor hic celebris, varia in animalibus instituens experimenta, invenit, quod nunquam producere potuerit soporem, apoplexiam, paralysin sive universalem sive particularem, quamcunque etiam aut quacunque in cerebri parte admoveret pressionem; at dolorem tantum excitaverit insignem, quem ejulatu, cruciatibus & sese liberandi conatu haec indicabant animalia. Similis experimentorum eventus fuit Cl. LAGHIO, quemadmodum testatur Ill. HALLERUS (x), qui suam experientiam contra LORRYI & LAGHII experimenta adducens, asserit: „ Ego tamen tot in experimentis „ multo omnino & numerosioribus, & nullam ad „ caussam ornandam institutis, semper vidi, omnem quidem cerebri compressionem graviter canes ferre, à majori vero qualibet sopiri, ronchos „ demum edere." Et sane allata haec Cl. LORRYI & LAGHII experimenta numero nimis pauca sunt, nec

(v) Vid. *Memoire sur les inconveniens contre la nature du Cerveau, & sur les organes qui sont le principe de son action, inserée dans les Memoir. presentées à l'Acad. R. des Sciences par divers Etrangers*, Tom. III. pag. 444., vel, his si quis careat, adeat *l'Histoire de l'Anat. & de la Chir. par* M. PORTAL, Tom. V. p. 448. & seqq.

(x) Elem. Physſ. Tom. IV. p. 301.

nec eorum ad Hominum cerebra legitima satis comparatio, quam ut iis ceterae everterentur observationes. Quicquid vero horum omnium sit, ante allata argumenta contra Decussationem Nervorum dum serio volvam animo, tantum apud me valent, ut hancce doctrinam relinquere cogar, ac illam pro conjecturali habeam.

§. III.

Difficultates, quae, rejecta Decussatione supermanent, memorantur, & quid ex allatis concludendum sit, proponitur.

Sunt tamen & interim quaedam difficultates, quae, negata hac Doctrina, vix queunt concipi, quaeque hic eo magis memorandae sunt, quo videat quivis, quaecunque etiam assumatur sententia, supermanere tales haud ficulneas, nec solvendas ita facile, & credibile esse (ut inquit Nob. TULPIUS (y)) nos caecutire in genuino cerebri regimine: cujus opera multo fortassis sunt diviniora, quam quisquam hactenus suo comprehendit captu. Agedum ad illas transeamus.

Quamquam observationes antea allatae neutiquam probare possunt, Decussationem Nervorum locum habere, quum saepenumero fallant, & quidem nimis frequenter, quam ut tantum exceptio à regula sit vocanda; tam saepe tamen manifestae fuere detectae laesiones in uno latere & ejus effecta in altero, ut vix credi queat, à commotione cerebri in hemisphaerio, quod è directo erat, illam adfectionem, sive paralyticam sive convulsivam, repetendam, & proinde nihil tribuendum esse manifestae illi laesio-

(y) Lib. I. obs. XXIII.

fioni. —— Ita fi ratiocinari vellem, quo meas fustinerem partes, objici poffet juftiffima ratione, me aliorum illud ratiocinandi genus antea jam explofiffe (z). — Largior potius hic difficultatem inveniri, & hanc ipfe propono, quo nihil fic omittam, quod adducendum videretur, & fimul demonftrem, quod in praecedentibus jam dixi, fupermanere lacunas ac hiatus, quaecunque etiam adhibeatur phaenomenorum explicatio.

Sed aliud quid adhucdum eft, licet non tamen noftram deftruat affertionem, quod dubiam ac determinatu difficilem facit rem: inter experimenta fcilicet, quae circa hanc doctrinam inftituerunt Medici, varia funt, quae fi decuffationem non indicant, arguere tamen videntur, quod, uno hemisphaerio laefo, in oppofito latere corporis ejus effecta nonnunquam producantur. Nam fi in memoriam reducimus ante adducta in animalibus inftituta, inprimis v. g. PETITI & SAUCEROTTII (*a*) tentamina, concludere tenemur, in illis in uno tantum hemisphaerio productam laefionem, atque intactum fuiffe reliquum. Jam vero his in experimentis fi fymptomata fuerint producta in oppofito latere, quemadmodum refertur, nullum nobis fupermanet effugium, quo eventum negaremus. Inter omnia illa maxime etiam huic conclufioni favet experimentum MOLINELLI, quod ex Commentariis Inft. Bononienfis protulimus antea (*b*), qui fcilicet lobum cerebri finiftrum in cane totum abftulit, ejusque ablationis effectus fuit, ut in dextro latere evaferit paralyticus. — In illo nunc cafu fane nulla alteri hemisphaerio, quod è directo erat partium affecta-rum,

(z) Vid. hujus Cap. §. praecedentem.
(*a*) Hujus Sect. Cap. II. §. III. pag. 148. & §. IV. pag. 152.
(*b*) Ibid. §. III. pag. 149.

rum, illata fuit laesio, & tamen in opposita parte corporis effectus fuit productus. Eodem fere redit experimentum, quod in cane instituit Cl. J. G. ZINN (c). Ille scilicet acu triquetra laeserat corpus callosum, illaque laesio progrediebatur retrorsum & paulo sinistrorsum, per ventriculum sinistrum & corpora striata sinistra, ad basin cranii: sinistrum igitur hic laesum erat hemisphaerium; attamen refert, illius laesionis symptoma paralyseos in musculis dextri lateris conspicuum fuisse.

Hae sunt Difficultates, quas memorare volui candide, ac nullo modo contorquere, quo nostra sententia majorem prae se ferret veri speciem, non enim fingendum est, sed videndum, quid Natura faciat feratve.

§. IV.

Negata Decussatione, an alia Phaenomenorum explicatio detur, inquiritur.

Quaeri certe jure potest, utrum, discusso &, ni fallor, demonstrato, nec vetustioris aevi sententias, nec decussationem Nervorum aut staminum medullosorum cerebri, explicando pares, nec materiam hanc ad evidentiam omni dubio majorem redactam esse, alia excogitata sit, aut excogitari queat, explicatio, quae Quaestionem hanc absolvat difficilem? —— Aliam excogitatam fuisse, antea patuit (d); nimirum, decussationis theoriam rejicientes MORGAGNIUS & METZ-

(c) Vid. Differt. Ejus inaug. sistens Exper. quaedam circa corpus callosum, cerebellum & duram meningem, in vivis animalibus instituta, Gottingae 1749. 4to.

(d) Vid. Sect. hujus Cap. II. §. VI. pag. 159, 160, 164 & 165.

METZGERUS suum hic exercuerunt ingenium. An autem hae Auctorum sententiae rem absolvant, vereor ut afferam: cum enim dicat MORGAGNIUS (quod venia manium tanti Viri dictum sit) paralysin in ipso latere explicandam esse ex vitiatis illis fibris, quae longitudinaliter positae in nervos abeunt; non video, quî hemiplegia inde perfecta omnium partium nervis instructarum, nisi consensu hoc fieri supponas, oriri possit: & ab altera parte, an meningum quidem convulsio, si oppositam spectat plagam, paralysis caussa hic quidem accusanda semper videatur, dubito: sic enim non perspicio, quare cessante hac convulsione non etiam cesset convulsio, nisi, quod largior, hac convulsione meningum tantam partium cerebri tenerarum adeo, subortam turbam, ut postmodum suis functionibus ineptae sint, supponas. —— Hoc autem posito, secundo loco rogare liceat, quare fiat, quemadmodum observationibus constitit, ut redintegratus partium oppositarum tantum fuerit tenor tunc, tuncque solum, ubi abscessus, sanguis extravasatus aliusque effusus humor evacuatus fuerit. Haec sunt, quae impediunt quo minus MORGAGNII amplecti queam sententiam.

Et ut de conjectura doct. METZGERI (e), quod sentio, libere dicam, illa, me judice, in explicandis dictis phaenomenis haud majoris ponderis est: etsi enim obsint & ipsae Observationes (ut recte inquit METZGERUS) & argumenta insuper ipsa suppeditet ratio, ut supra ni fallor evicimus, quo minus alterna fibrarum assumi queat positura, in ipsis tamen phaenomenis supersunt remanentque difficultates haud ficulneae, quae non juste concludi posse arguunt, semper adfectum esse illud hemis-

(e) Vid. pag. 164 & 165.

misphaerium, in cujus è directo latere conspiciuntur symptomata. — At vero si vel illud omittamus, quid de reliquis erit statuendum? obtinente scilicet paralysi in uno latere & convulsione in altero, convulsivi isti motus an activis adscribendi erunt symptomatibus? Naturam humanam Corporis ruinae minitanti prospicere, &, qua potest opera, ei obniti, quovis intendit modo. Motus illam ciere spontaneos & molimina animadvertere licet; at convulsionem in uno latere, dum paralysis sit in altero, huic virtuti vigili adscribere, ego quidem dubito; & dubito quidem eo magis, quod nec constans in iis producendis sit Natura, nec requiri videantur, neque paria sint, Ejus molimina, quibus praesens malum vel sublevare, vel corrigere, queat. Sed haec dum assero, sentio quidem hic regeri posse, Naturam saepe irrita instituere conamina, donec tandem vi morbi victa huic succumbere sit coacta. At vero connubium (utut etiam illud dari ipse probe perspicio) si tam insigne duo inter hemisphaeria detur, ut altero adfecto alterum in consensum trahatur, ego quidem, nisi penitus fallar, haec semper adfore molimina, necesse sit suspicarer, cum sic illa phaenomena ex nexu illo indissolubili quasi pronasci debere viderentur: quae quum Observationibus hujus morborum generis contraria sint, quo minus hanc amplectar sententiam, ducor ratiocinio.

Ego (quod praefiscine mihi dicere liceat) per longum tempus huic materiae intentus, ac, quantum potui, omne, quod ad illam conferri posset, colligens & comparans, quo plus colligo, comparo & quid probe videre videor, eo majorem hac in Quaestione dirimenda & explicanda offendo difficultatem. — Constantem hic haud esse observationem, ita ut decussatim hic semper oritura sint phaeno-

nomena laesi dimidii cerebri, invictis, ni fallor, demonstravi argumentis; demonstravi insuper, haec ipsa phaenomena fictam nervorum destruere decussationem, & alia ratione suggeri argumenta, quae illam penitus rejiciendam suadent: at simul ab altera parte innui, dubia hic superesse quaedam haud levis momenti, ita ut, quid proprie de hac Quaestione statuendum sit, in medio relinquam. Sufficit mihi, per multa saecula inhaerentem opinionem; & huic infidam superstructam explicationem, excussisse; &, licet forte ille mereatur magis de Orbe Litterato, qui receptam opinionem & probabilem confirmet, quam qui omnes evertendo aut nullam amplectatur, aut suam fateatur ignorantiam, malui tamen hic gradum cohibere, quam per tenebras illidere: „ Natura enim munera sua „ non simul tradit, nec omnibus patent, reducta „ sunt & interiori sacrario clausa: ex quibus aliud „ haec aetas, aliud postera accipit & depro„ mit (*f*)."

Qui meliora de his sapit, ut pro Artis salutiferae incremento, sic & praeprimis Humani Generis salute, ea in medium protrahat, aut post meas hac de re lucubrationes si veterrimum quis excusserit inhaerentis opinionis jugum, ut majori hac in re perspicacia instructus nostro conamine incitetur, quo explicationem magis det absolutam, speramus serio. —— „ Multum quidem egerunt, „ qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt, mul„ tumque adhuc restat operae, multumque resta„ bit, neque ulli nato post mille saecula praecide„ tur occasio aliquid adjiciendi (*g*)."

§. V.

(*f*) Seneca in Quaest. Lib. VII. Cap. 35.
(*g*) Apud Eundem Epist. 33.

§. V.

Quaestiones, quae ex antecedentibus fluunt, perstringuntur.

Atque ita dum sentio, non tam difficile mihi erit judicium ferre de Quaestionibus duabus, quae ex antecedentibus sua sponte quasi fluunt, 1°. scilicet, *Utrum in Apoplexia & Laesione Cerebri, quam consequitur Hemiplegia, V. S. institui debeat in adfecto Latere, an in opposito*, & 2°. *Quid statui debeat de Effectibus Vulnerum Capitis convulsivis vel paralyticis pro dimidia parte Corporis, in facienda eorum sedis diagnosi, periculi prognosi & curationis methodo.*

Cognitum probe & ad amussim perspectum si foret adfectionum illud genus, quod in longum pertractavimus, duplex hisce adflictis adduci posset emolumentum, alterum, ut è directo adfecti Lateris institueretur V. S., quae ferme omni in tali casu indicatio urgens est, quamque omni casu potiorem esse in antecedentibus (*h*) argumentis omni dubio majoribus, & ab experientia, fida illa magistra, desumtis evicimus; alterum, posito, quod aliqua determinata in parte unius hemisphaerii, vel & utriusque effusus esset sanguis, aliusve humor alienus (commotio enim si medullosorum cerebri staminum adfuerit, generalis adhiberi tantum poterit cura) ut sciri posset sedes mali, periculum indicari, ac trepano aperiendo caput, quo humor evacuari posset, cura fortunatior saepe institui.

Con-

(*h*) Vid. Sect. I. Cap. III. §. VIII. pag. 99., ubi illius jam fuit facta mentio, ita ut illa cum his conferri mereantur

Constans modo si foret Observatio factorum, perinde nobis esset, utrum ad amussim horum phaenomenorum explicatio posset dari, an minus: experientiam quippe tantum dictis in casibus consulere oporteret, quemadmodum etiam faciendum credidi de priori Quaestione, cum hac quidem (ut supra vidimus), quantum ex aliis Auctoribus addiscere potui, constiterit, fortunatum semper fuisse eventum, si ex sana detraheretur corporis parte: & illud quidem eo magis mihi praestandum videtur, quod Nervorum influxum legitimum cum caret systema circulatorium, hoc in latere debilitetur adeo humorum circumagentium progressio, ut quandoque vix, quandoque nullatenus, educi queat latex sanguineus, qui per adfectum decurrit latus. Etiamsi igitur statuamus, è directo cerebri laesi semper adfici Corporis dimidii partes, vel contra laeso cerebro oppositas adfici partes, & vel maxime putemus, in genere V. S. directam plus profuturam, ob Hominis dimidii consensum & bipartitionem, quemadmodum Sect. I. probavi; in hoc tamen casu, experientia duce, ad V. S. in opposita parte adfecti corporis maxime recurrendum erit, ut V. S. evacuatoriae effectus si non fortunatissimi, fortunatioris saltem, quam nullam instituendo, potiri adnitamur (*i*).

At vero quantum abest, ut de altera Quaestione determinatum proferatur judicium: fallit hic experientia, & illa fallente, an serra capiti circumscribemus hiatum, ea spe freti, fore, ut ibi loci inveniatur materies effusa? In ancipiti & infido malo, quemadmodum vulnera & laesiones cerebri sunt, nihil omittendum esse, quivis bonus judicabit

(*i*) Cautionem hanc supra inculcavi, vid. Sect. I. Cap. III. §. IX. pag. 104.

bit Medicus ác Chirurgus, at certioribus absentibus symptomatibus, sola suspicione materiae latentis ex praesenti phaenomeno, quod fallax quippe solet esse, indicationem formare, quo cranio circumscribatur hiatus, si non temerarium, imprudens mihi videtur. — Ex hoc igitur phaenomeno, quemadmodum ex aliis bene multis, quae Vulnera Capitis concomitantur, materiam latentem, nulla existente fractura, dari in cranio effusam atque reclusam conjicere licet, praesentem autem esse certo & determinato cerebri loco asserere neutiquam, ita ut, recte notante Cl. Louisio (*k*), haec lucidissima, obscuritatis licet plena, habenda sint symptomata, quemadmodum latius demonstrabo in Dissert. jam memorata de *Contrafissura & Vulneribus Capitis.*

§. VI.

Quid Systema Nervosum per se, quidque actione sua in alias partes, ad Morbos Unius Lateris conferat, respicitur.

Absolvenda data fides est (*l*). Vidimus sic per totum ambitum hujus Sectionis, quantum ex distributione dispositum videatur Systema Nervosum, ut morbi proveniant unius Lateris. Sive jam statuatur, cerebri hemisphaerio altero laeso eos decussatim oriri, sive è directo, perinde erit quoad effecta Morborum Dimidii Hominis; utraque quippe sententia liquido demonstrat, haud immerito asserendum, *Hominem in Systemate Nervoso, aeque ac in aliis, bipartitum esse, sic ut dimidia pars illius possit adfici, dum altera in legitimo suarum functionum te-*

(*k*) In Ejus Libro ante cit. pag. 34.
(*l*) Vid. Sect. I. Cap. II. §. VI. pag. 59.

tenore pergat ac perennet. — Si vero vel obiter consideremus, hac ipsa dispositione ac bipartitione Nervorum morbos non raro produci dimidii Corporis, qui suam originem Nervorum virtuti, eique soli, dimidiatim adfectae debent, quantum non idem Systema Nervosum favere debet, ut, intermediante quasi nervorum actione, in functiones reliquas, suo imperio in dimidio Corpore producantur morbi, non futuri certo certius, nisi eorum virtus ita in illas ageret, ut hisce adfectionibus producendis dispositae forent quam maxime. Nervosum Systema, quantum ex ejus dispositione, & in dextrum sinistrumque corpus aequali divisione, unius alteriusve lateris morbis producendis faveat, vel obiter intuenti patebit, si consideraverit Naturam in distribuendis Nervorum Paribus talem obtinuisse modum, ut Olfactorium per utrasque distribuerit nares; Opticum, oculorum Motorium & Patheticum utrique dederit oculo ejusque musculis; Quintum tribus suis ramis per utramque faciem, ejus musculos ac quodvis Linguae dimidium disperserit; Sextum per utriusque oculi musculos Abductores diviserit, atque ex eo & Quinto pari in utrumque corporis latus dimiserit utrumque Intercostalem; Septimum portione sua molli per utramque Aurem internam disseminaverit, dum dura ejus portio in pedis anserini formam faciem obtegens ejus musculis inservit; Octavum cum suis Accessoriis & Recurrentibus in utroque latere colli musculis, linguae, laryngi, pharyngi, oesophago, cordi, pulmoni utrique interseruerit; Nonum praeter varios ramos, qui colli partes adeunt, urique parti Linguae distribuerit; Decimum in utrumque latus per musculos obliquos, & quosdam extensores capitis, explicaverit; & denique triginta reliqua nervorum Paria (quorum tertium quartumque emittunt utrum-

que Phrenicum) ex Medulla spinali in utrumque truncum atque extremitates segregaverit.

Quantum praeterea Nervosum Systema in totius Corporis H. actionibus requiratur interugm, quantumque in N. C. influat, docent Nervorum laesiones, qui partes privas adeunt, illarumque pedissequa functionum imminutio, docent dolores irritationesque diversi generis, aut in ipsa parte spasmos, convulsiones, circuitus humorum perturbationes, aut consensu mirabili, quem cum dissitis alunt partibus, eosdem effectus non raro producentes in remotioribus. Exemplo sint effectus animi pathematum: haec, etsi commercio, quod bina inter Hominis principia viget, producantur, nervorum tamen ope functiones nostras saepe turbis agitant, ac eorum vires ita animant, ut, eorum virtute impetuosius nunc agente depravatae, in motus aberrent vitiosos. — Auctior & expeditior circulatio, secretio, excretio, quae concomitantur gaudium; impetus efferati, quibus musculos, sanguinem, bilem exagitat ira; pallor, torpor, macies, cachexia, quem febre lenta adpetitu prostrato infert odium, livorque; vis nervea languens, tonus partium fatiscens, motuum vitalium imminutio, pulsus tardus, contractus, circulatio lenta aliaque symptomata, quae moeroris pedissequa sunt; muscularium virium infirmatio, tremores membrorum, sphincterum resolutiones, ambitus circulationis contractus, unde pallor, siccitas, perspirationis suppressio, attractio major, anxietas aliaque, quae metum insequuntur; & denique Nervosi Systematis conquassationes violentae, adfectiones spasmodicae, convulsiones, epilepsiae, quae non raro consequuntur terrorem (*m*); nonne toti-

(*m*) Conf. Ill. GAUBII Inst. Path. Med. à §. 532. ad §. 543.

tidem demonſtrationes ſunt, quod magna Nervorum actio ſit & energia in producendis variorum morborum generibus, atque, à Syſtemate Nervoſo ut N. C. inſigne trahit emolumentum, quo ſanitas perenniet, ſic etiam ab ejusdem interturbata actione labefactetur inſigniter.

Haec omnia ſi cum allatis (*n*) conferantur, non ita forte obſcure percipietur, quî quandoque vel mere nervei oriantur unius lateris morbi, vel nervorum actione, ἐνεργείᾳ & conſenſu in Vaſculoſo Lymphaticoque Syſtemate, Textu Celluloſo aliisque N. C. partibus, earumque actionibus (modo dimidia, ut ita dicam, Nervorum adficiatur ſeries) Dimidii Corporis progerminent adfectiones, ac ſuam ſymbolam tantum eo conferant, ut his non adfectis vix illas productum iri poſſet concipi.

Morborum unius Lateris mere Nerveorum exempla ulterius proferre maxime inutile foret; eorum in Sect. hac perplures adduximus Obſervationes: at vero, quo altera confirmetur aſſertio, priores obſervationes quando vel leviter perluſtramus, illius rei idea nobis, ni fallor, deveniet clarior. Scilicet, ratione haec argumenta ſi non ita deſtituta quis credat, concipiet forte mecum facilius, quî hac Nervorum aequali diviſione in N. C. partes dimidias, imminuta vel adaucta virtute dimidia, partium connexione nervorum ope cum aliis, è directo oriri poſſint genarum & linguae rubores & intumeſcentia (*o*): etenim, etſi huc ſane requiratur, ut majori copia

§. 543., cujus elegantem animi pathematum picturam in hiſce ſecutus ſum.

(*n*) Confer. Obſervationes Sect. I., Introductionem Sect. II., & Obſervationes, quas retulimus Cap. II. §. II.

(*o*) Vid. Sect. I. Cap. I. §. I. Ad hunc §. adhuc dum poteſt

copia adferatur ſanguineus latex, quo rubeant hae partes ac turgeſcentia infeſtentur inflammatoria, attamen & maxime, irritatis in partibus, in quibus malum haeret, nervis, eorum communicatione effici poteſt, ut è directo in aliis partibus oriantur adfectiones adaugeanturque. Obſervatio, quam mecum communicavit Cl. VAN DOEVEREN, luculentiſſimum hic exemplum eſt (*p*). —— Nec dubium eſt, quin ſuam etiam contulerit ſymbolam Syſtema Nervoſum in producendo Ictero dimidii corporis, cujus antea (*q*) fecimus mentionem, licet tamen & aliae adfuiſſe videantur cauſſae & conditiones, ut ſupra retulimus (*r*), ita ut combinationem variorum Syſtematum huic morbo producendo contribuiſſe veriſimile ſit. — Nec abſonum pariter mihi videtur huc etiam ſuas contribuiſſe partes Syſtema Nervoſum, quo ſudores produceret unius Lateris, qui ſupra fuere deſcripti (*s*): ex ſymptomatibus enim hos concomitantibus & cauſſis, quas illis ſubeſſe perſpexerunt Obſervatores (*t*), illud colligi poſſe non dubie apparet. — Ab animi pathematibus morbisque nervoſis Salivam quando-
que

poteſt addi, quod in Pleuritide quandoque è directo adfectae pleurae conſpiciantur genarum rubores: horum meminit WIPACHERUS Tract. cit. pag. 59. & illius manifeſtiſſimum exemplum adducit (pag. 94.) Virginis, quae pleuritide correpta genam adfecti lateris ex coeruleo rubentem habuit, quod quidem tanto luculentius poterat conſpici, quanto magis haec à Natura alioquin ipſi haud noverca, vultu egregie florido, &, ſi colori credendum, ſanitatem ipſam referente, erat donata.

(*p*) Vid. Sect. I. C. I. §. I. pag. 5.

(*q*) Ibid. §. II.

(*r*) Ibid. Cap. II. §. V. praeſertim pag. 55 & 57.

(*s*) Ibid. Cap. I. §. III.

(*t*) Conf. ſententiam PECHLINI & HARTMANNI ibid. Cap. II. §. II. pag. 42.

que augeri & alterari notiſſimum eſt, ita ut nunc acris evadat, dulcem ſaporem linguae imprimat, aliave contrahat vitia, quae documento ſunt, nec huic functioni ſuum denegare influxum Syſtema Nerveum (*u*). Quod ſi haec ita ſeſe habeant, licet certe vaſorum actio hinc interturbetur, & proinde aliter in eorum fluidis elaborandis ſeſe gerere debeat, nonne tamen hinc repetenda quodammodo videtur unius lateris Salivatio, quam ſupra memoravimus (*v*)? Eodem praeterea redeunt, quae adnotat PECHLINUS de uno latere frigido cum concomitante inſultu epileptico (*x*), ubi tragoediam luſiſſe pro maxima parte videtur Syſtema Nervoſum. An denique Tumor brachii, una cum tumore teſticuli ejusdem lateris, ac Nephritidis ſymptomata, è directo caput adficientia, alterutro laborante rene (*y*), ex eodem fonte repetenda ſunt? niſi in priori caſu ad Syſtema Lymphaticum ſimul recurrendum ſit, ut ſupra innui (*z*), illa ſymptomata ad Syſtema Nerveum referri debere credibile eſt; at vero in po-

(*u*) Conf. HALLERI Elem. Phyſ. Tom. VI. pag. 53.

(*v*) Vid. Sect. I. Cap. I. §. VIII. pag. 29. Confirmare hanc rem videtur ſalivae dulcedo in altero latere, cujus meminiſſe VIRIDETUM (*du bon chyle* pag. 293.) Auctor eſt HALLERUS (l. mox cit. ad notam (*c*)). Eadem haec confirmare videntur, quae legimus in Miſc. N. C. (Dec. II. ann. IX. pag. 460.) à JOH. MATH. FABRO obſervata: ſcilicet „ Civis Heilbr. cum per ſcalas ruens occiput vehe„ menter concuſſiſſet, curatus tamen, nil aliud patiebatur „ inſolitum, praeterquam quod ſaporem nullum, niſi dul„ cem, quicquid etiam guſtaret, perciperet, & inprimis in „ latere, ubi caput maxime laeſum fuerat. "

(*x*) Ibid. Cap. I. §. IV. pag. 12. Veluti certo contigit in morbo nervoſo lateris unius, ſed ſimul tamen quoque vaſculoſo, quem ex hoc Auctore citavi pag. 132. Not. (*y*).

(*y*) Ibid. Cap. I. §. IX & X.

(*z*) Ibid. Cap. II. §. V. pag. 57.

posteriori casu symptomata à Nerveo systemate è directo adfecto, ac cum capite per consensum communicante, deducenda esse ego quidem adfirmaverim.

Atque haec sufficiant: quae si quis non tanti forte ponderis existimet, ut rem absolvere videantur, relegat quaeso paullo curatius Observationum par, quod superius fuit allatum (*a*), invenietque, ni fallor, & morbos dari unius Lateris mere nerveos, & suo praeterea influxu in functiones vasorum & ceterarum partium Systema Nervosum contribuere insigniter, quo suas phases in altero dimidii Corporis Latere producant potentiae morbificae. —— Prolatam superius Mangoldi observationem (*b*) si attentione paullo severiori perlegimus, quam pulcre non inde adparet, quî ex adfecto unius Lateris Systemate Nervoso debilitata videatur vasculorum cutaneorum, eorumque exhalantium orificiorum series, in eodem latere, ita ut ἐνεργείᾳ Nervorum deficiente humores suos elabi quasi concesserint; quî porro in dextro latere illorum vasorum vis requisita aut defuisse aut spastica nimis adfuisse, cum nervos stimulantia aut humorum motum

(*a*) Vid. hujus Sect. Cap. I. §. VI & VII.

(*b*) Ante paucos dies, cum, quae ad Sect. I. referenda erant, jam erant impressa, ad me tantum pervenit pulcra haec Observatio, & hinc ob ejus praestantiam & fidem hunc locum illi assignare fui coactus, cum; si prius ad manus meas pervenisset, convenientius in Sect. I. fuisset commemorata. Interim gaudeo, absoluta Sectione priore, me tamen illam resciviste, quia Conjecturis meis de Caussis Mechanicis & Dynamicis in producendis Unius Lateris morbis robur addit insigne; quapropter quoque eam totam commemorandam esse quam maxime credidi, in hac quippe observatione & notantur singulae, quae quicquam ad hunc morbum producendum contulerunt, & conjunctae suas etiam contribuerunt partes, ut sic exstiterit, quemadmodum relata est.

tum incitantia requirebantur, quo ſudor ex illis poſſet prolici; quî denique in adfecto Syſtemate Vaſculoſo unius tantum lateris concurriſſe hic ſimul videantur & cauſſae dynamicae & mechanicae, quum partim à vi vaſorum inſita pulſationes arteriarum repetendas, partim à cauſſis mechanicis, cum, corporis mutata poſitura, motus hi abnormes eſſent vel legitimi, deducendas credibile ſit?

Haec omnia igitur ſi quis ad ante dicta tranſtulerit ſuo loco, haecque attenderit in combinatione legum mechanicarum & dynamicarum, invenerit, ut opinor, horum Syſtematum diverſorum actione, quandoque ſola, quandoque combinata, *Adfectiones* produci *morboſas dimidii Corporis*, atque haec omnia documento eſſe, quod in morbis producendis quandoque *dextrae partis facultas & natura à ſiniſtrae partis natura & facultate differat.*

Atque hic dum explicit Diſſertatio, reſpiciens ad lacunas & hiatus, quos relinquere in explicationibus Cauſſarum fui coactus, in memoriam revoco dictum illud Sagaciſſimi BACONIS „ Homo Naturae miniſter & interpres tantum facit & intelligit, quantum de Naturae ordine re vel mente „ obſervaverit, nec amplius ſcit aut poteſt."

F I N I S.

DISSERTATIONIS ARGUMENTA.

SECTIO PRIMA.

DE ADFECTIONIBUS ALTERUTRIUS LATERIS, INPRIMIS EX VASORUM SYSTEMATE ALIISVE PARTIBUS DEDUCENDIS.

§. VIII.

SECTIO SECUNDA.

DE ADFECTIONIBUS ALTERUTRIUS LATERIS A NERVOSO SYSTEMATE SUAM REPETENTIBUS ORIGINEM.

AD ORNATISSIMUM

M. S. DU PUI,

A. L. M. & Phil. Doct.

Summis in Medicina Honoribus condecorandum.

Si quondam veteri licuit, Puteane, sodali
De Plectro faciles elicuisse sonos:
Si mihi principium BLEISVICIUS *ipse canendi,*
Publica quo constat res bene nixa, fuit;
Vix prima ingenuas sparsus lanugine malas
Ante agerem vitae quam tria lustra puer:
Saepius hinc placitos forsan si fundere versus
Sollicitavit amor, jussit amicitia:
Nunc equidem, tibi LEIDA *novos dum spondet honores,*
Turpe sit in titulos conticuisse tuos.
At prior ille animo penitus deferbuit aestus,
Pressaque curarum pondere Musa jacet.
Te celebrent alii, quorum felicibus ausis
Adnuit Aönii praesul Apollo jugi:
Stridulus haud blandos interstrepat anser olores,
Et rauco turbet murmure dulce melos.
Vota feram satis est: latum Te Fama per orbem
Pollentem medica praedicet arte Virum.
Isala qua nitidis CAMPOS *adlabitur undis,*
Auxiliatricem jam petit aeger opem.
Vade bonis avibus: viduatas civibus oras
Pristina restituat, Te veniente, salus.
Nec tamen, ut vultu faveat Fortuna sereno,
Desine tu nostri vivere, Care, memor.

P. H. MARRON.

M. S. DU PUI,

A. L. M. & Phil. Doct.

Medicorum ordini adscribendo.

Ille, Groningano quondam plaudente Lyceo,
Cui Sophie titulos contulit alma suos:
Cujus abhinc dotes stupuit sacrata Minervae
LEIDA *domus, magnis inclyta* LEIDA *Viris:*
Ipse dein toto divisos orbe Britannos
Per tumidi fluctus ausus adire freti:
Inde Parisiacas quem tendere juvit Athenas,
Doctrinae ut varias undique quaerat opes:
Jam patrias, Hygieia! redux Te poscit ad oras
Cingere Phoebaeae frondis honore caput.
Diva fave! quin Tu, meritorum conscia, mystis
Hunc simul adnumeras, ipsa superba, tuis.
Gratamur, Puteane, Tibi: Tu crescere semper
Laude nova, & Socii vivere perge memor.

J. P. MARRON.
Med. Stud.

ERRATA GRAVIORA.

Pag. 14. Nota (*b*) *Linea* 4. perdiculum *Lege* perpendiculum. Pag. 16. *lin.* 1 HOMINO *lege* HOMINE. Pag. 30. *lin.* ult. pronuntur *lege* ponuntur. Pag. 31. *lin.* 25. ren *lege* renem. Pag. 35. *lin.* 1. crifes *lege* crifis. Pag. 35. *lin.* 10. evacuandae *lege* evacuanda. Pag. 41. *lin.* 5. haemiplecticum *lege* hemiplecticum. Pag. 46. *lin.* 7. *lege* hanc. Pag. 46. *lin.* 9. rimetur *lege* rimemur. Pag. 47. *lin.* 5. alterutris *lege* alterutrius. Pag. 49. *lin.* 25. haemisphaerium *lege* hemisphaerium. Pag. 87. *lin.* 22. directa *lege* directo. Pag. 89. *lin.* 15. tunderunt *lege* tuderunt. Pag. 94 & 95. *ἄξυγος lege ἀζυγος.* Pag. 128. *lin.* 20. videor, *lege* videmini. Reliqua facile poterunt emendari.

MANTISSA
POSITIONUM MEDICARUM.

I. Qui Medicinam, prae aliis ſcientiis, ut omnis certi expertem infamant male ſeduli doctores & perperam obſervarunt & vitioſe argumentantur: ſuis tamen, ut ceterae ſcientiae Medicina premitur Hypotheſibus, quarum & ſua eſt utilitas, & quibus exuta in ſceleti ſpeciem contabeſceret.

II. Omnis Medicinae Empiricae Humano Generi profuturae fundamentum eſt Ratio.

III. Proprietas illa, quae Solida Corporis Animalis viva ab aliis corporibus quibuscunque diſtinguit, nihil quicquam commune habet cum Mente, ſed corporea eſt.

IV. Bilis in Hepate ſecreta per regurgitationem in veſiculam defertur felleam, ex hac autem per Choledochum in Inteſtina.

V. Variolarum inſertionem inſtituere utrum licitum ſit, me judice, non amplius debet quaeri; at vero num illam omittere licitum ſit, quaeſtio eſt: quoniam (ut verbis utar J. Lock ad Th. Sydenhamium apprime huc reducendis)

„ *Quis tandem* Arte nova *domitam miteſcere Peſtem*
„ *Credat & antiquas ponere poſſe minas.*
„ *Poſt tot mille neces cumulataque funera buſto*
„ *Victa jacet*, parvo vulnere, *dira Lues.*"

VI. Hulmii Lithontripticum (ut ceterorum etiam fors fuit) tantum valuit in aegro, cujus ſanationem prodidit in ſuo Tractatu, ut poſt mortem ejus calculorum magna copia in veſica fuerit inventa.

VII. Suadet solita generationis Lex, quam in minimis aeque ac majoribus animalibus detegit observatio, suadet & analogia, Vermium Intestinalium originem à foris derivandam: adeoque summo Pathologo assentior, scribenti, „ Quod ipsa Natura dictavit systema, non ilico turbandum, si qua „ forsan parte ob cognitionis humanae an„ gustiam hiat." *Inst. Path. Med.* §. 587.

VIII. Scorbutus ad Classem morborum putridorum pertinet, ejusque cura antiseptica unica est.

IX. In Pleuritide loco dolenti Vesicatorium non esse adplicandum, optimum TRALLESIUM nimis meticulose docuisse comprobat experientia.

X. Febrium Caussam essentialem ad spasmum referre nullus dubito; spasmi vero originem ab atonia solidorum repetendam, minus recte asseritur.

XI. In Arthritide nullam dari materiem, ut vocant, podagricam, asseritur facilius, quam demonstratur.

XII. Male Generi humano mihi prospicere videntur, qui, cujuscunque fuerit Naturae, Scirrhi vel Carcinomatis sectionem inutilem arbitrantur.

XIII. In Hernia incarcerata praestat innoxiam plerumque κηλοτόμιαν tempestive instituere, quam multis conaminibus & cunctando vitam aegri in periculum summum conjicere.

XIV. Nisi fuerit osseae naturae Cataracta, vel aliae adfuerint conditiones, quae Ex rac-

tio-

tionem poscunt, illi medendae simplex divisio capsulae lentis crystallinae, atque illius in humorem aqueum protractio sufficit; hoc quippe solvitur: unde haec methodus Extractioni anteponenda est.

XV. Unicum tantum datur vere sarcoticum, ipsa nempe Natura.

XVI. Positura extremitatum, si forte fracta fuerint earum ossa, optima est, in qua omnes earum ambientes musculi in relaxatione maxima sunt.

XVII. In fistula ani partis adfectae exscissionem omni in casu ego quidem damno. Opinio, nisi callus circumscindatur, eas sanari non posse, ficta est & futilis. Simplex parietum divisio, sive illa fiat cultro, ut in profundis, sive ligetur paries, ut in superficialibus, optima est, illaque unica debet esse curandi methodus.

XVIII. Matrem inter & foetum vasorum nulla est directa communicatio: modus autem, quo humorum fit transitus ex matre in foetum, nondum recte intelligitur.

XIX. Miror Marherium, egregium ceterum magni Boerhaavii Inst. Med. Commentatorem, scripsisse (Tom. III. pag. 645.) ultimo graviditatis tempore inverti foetum; cum firmum sit ratumque (nisi impedimenta adfuerint praeternaturalia) sua ipsius gravitate jam ab initio deorsum pendere foetus caput.

XX. Aqua Amnios non tantum inservit, ut ab externis injuriis praeservetur fluctuans in illa foetus, at praecavet simul, ne ab ipso agente utero comprimatur fortius.

XXI. Placentae extractio post partum momentanea in genere pejora post se trahet mala, quam si hanc operam semper Naturae committimus.

XXII. In infelicissimo illo casu partus, ubi aut matri aut foetui moriendum sit, ut alterutrius vita conservetur, matris vita potior est.

XXIII. Male vulgo creditur, lac primum muliebre infantibus nocivum fore: recens nato convenit lac recens puerperae.

XXIV. Forcipes Obstetriciae, quales SMELLIANAE, optimae sunt, si earum fenestrae ad initia arctiores sint, ac pedetentim ampliores evadant ad manubria usque, ita quippe parietalium ossium eminentiae iis comprehendi possunt, ac foetus caput retineri firmius.

XXV. Vecte ROONHUSIANA, aliave huic simili, in omni capitis positione in pelvi, in qua instrumentorum auxilium requiritur, partum absolvi posse, ego quidem adfirmaverim.

XXVI. Nullam habere utilitatem operationem Synchondroseos ossium pubis in partu difficili, asseritur minus bene; illam autem convenire posse omni ferme in casu, ubi instrumenta cetera obstetricia, unco excepto, nihil valent, multum à vero abludit: puto hinc, quod hic

Iliacos intra muros peccatur & extra.